

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM BAĞLAMINDA BALKAN
GÖÇMENLERİNİN KÜLTÜRLEŞME SÜRECİ; YALOVA İLİ ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Oğuzhan ÖZMEN**

**Enstitü Anabilim Dalı: İLETİŞİM VE TASARIMI
Enstitü Bilim Dalı: İLETİŞİM SANATLARI**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üy. Sibel AKOVA

HAZİRAN-2020

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM BAĞLAMINDA BALKAN GÖÇMENLERİNİN
KÜLTÜRLEŞME SÜRECİ; YALOVA İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Oğuzhan ÖZMEN (187227002)

Enstitü Anabilim Dalı: İLETİŞİM VE TASARIMI
Enstitü Bilim Dalı: İLETİŞİM SANATLARI

Bu tez 01/07/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Sibel AKOVA	☒ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Abdülhakim Bahadır DARI	☒ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Gökmen KANTAR	☒ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Kültürlerarası İletişim Bağlamında Balkan Göçmenlerinin Kültürleşme Süreci; Yalova İli Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 82 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 23/06/2020 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %8'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Oğuzhan ÖZMEN
Öğrenci Numarası :187227002
Ana Bilim Dalı : İletişim ve Tasarımı
Programı : İletişim Sanatları
Türü : () Proje (*) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Danışman

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim süresince benden desteklerini esirgemeyen, bilgileriyle bana yol gösteren, ışık tutan değerli danışman hocam Doktor Öğretim Üyesi Sibel Akova'ya sabır ve anlayışla bana sunduğu yardımları ve destekleri için teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca tez araştırmam adına katkıda bulunan ve çalışmalarından yararlandığım, değerli görüşlerini esirgemeyen jüri üyeleri Doktor Öğretim Üyesi Abdülhakim Bahadır Darı'ya ve Doktor Öğretim Üyesi Gökmen Kantar'a teşekkürü borç bilirim. Eğitim öğretim hayatım boyunca bilgileri, deneyimleriyle yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkür ediyorum.

Yaşamımın her anında bana destek olan, hep yanımda duran, moral ve motivasyonumu arttıran başta eşim Burcu Asena ÖZMEN ve tez çalışmam sırasında aramıza katılan ilham kaynağım olan biricik kızım Yağmur Mila Özmen'e sonsuz teşekkür ediyor ve sevgilerimi sunuyorum. Ayrıca bu süreçte bana desteklerini esirgemeyen dostlarım Murat Eser ve Hasan Şimşek'e teşekkür ediyorum.

Oğuzhan ÖZMEN
Haziran 2020

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
KÜLTÜR VE KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM KAVRAMLARI	3
1.1. Kültür Kavramı ve Tanımı	3
1.2. Kültürün Özellikleri	5
1.2.1. Paylaşılma Özelliği	5
1.2.2. Öğrenilme Özelliği	5
1.2.3. Süreklilik Özelliği	6
1.2.4. Değişkenlik Özelliği	6
1.2.5. Tesis Edilme Özelliği	7
1.2.6. Çift Kutupluluk Özelliği	7
1.2.7. Toplumsallık Özelliği	7
1.2.8. Bütünleştirici Olma Özelliği	7
1.2.9. Sembolik Olma Özelliği	8
1.3. Kültürü Oluşturan Faktörler	8
1.3.1. Dil.....	8
1.3.2. Din ve İnançlar	9
1.3.3. Değerler ve Normlar	10
1.3.4. Semboller	11
1.3.5. Örf ve Adetler.....	11
1.3.6. Yasalar ve Ahlak Kuralları.....	12
1.4. Kültür Çeşitleri	12
1.4.1. Maddi ve Manevi Kültür	13
1.4.2. Genel (Milli, Hâkim) Kültür ve Alt Kültür	13
1.4.3. Karşıt Kültür.....	14
1.5. Kültürel Süreçler	14
1.5.1. Kültürleme.....	15
1.5.2. Kültürel Gecikme	15
1.5.3. Kültürel Yayılma.....	15
1.5.4. Kültürleşme	15
1.5.5. Kültürlenme.....	15
1.5.6. Kültür Şoku	16
1.5.7. Zorla Kültürleme	16

1.5.8.Kültürel Özümseme	16
1.5.9.Kültürel Yozlaşma	16
1.5.10. Kültürel Değişme	16
1.6. Kültürlerarası İletişim.....	17
1.6.1.Kültür ve İletişim İlişkisi	17
1.6.2.Kültürlerarası İletişimin Kavramsal Çerçevesi	18
1.6.3.Kültürlerarası İletişimin Temel Dinamikleri.....	18
1.6.3.1. Çokkültürlülük	18
1.6.3.2. Kültürlerarasılılık	20
1.6.3.3. Kültürel Farklılıklar	20
İKİNCİ BÖLÜM	22
BALKAN GÖÇMENLERİ VE BALKAN KÜLTÜRÜ ÜZERİNE	22
2.1. Osmanlı Dönemi Sürecinde Balkan Tarihine Genel Bakış	22
2.2. Göç Olgusu ve Etkilerini Balkan Göçmenleri Üzerinden Okuma	23
2.3. Balkan Göçmenleri ve Türkiye'ye Göç Süreçleri	27
2.4. Balkan Göçmenlerinin Türkiye'de Kültürleşme Süreçleri.....	28
2.5. Balkan Göçmenlerinin Türkiye'de Sosyo-Kültürel Yaşam Deneyimleri	29
2.6. Balkan Göçmenlerinin Sosyo-Ekonomik Yaşam Pratikleri	30
2.7. Yalova İli Hakkında Genel Bilgiler	31
2.8. Balkan Göçmenlerinin Yalova Kentine Göçleri	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	34
BALKAN GÖÇMENLERİNİN HÂKİM KÜLTÜRLE OLAN ETKİLEŞİMİ	
ÜZERİNE YÜRÜTÜLEN ALAN ARAŞTIRMASI	34
3.1. Araştırmanın Problemi	34
3.2. Araştırmanın Amacı	35
3.3. Araştırmanın Önemi.....	35
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	36
3.5. Araştırmanın Yöntemi	36
3.6. Bulgular ve Yorumlar	39
3.6.1.Yaşanılan Yer ve Aidiyet Kavramının Analizi	39
3.6.2.Balkan Göçmenlerinin Temel Geçim Kaynakları.....	42
3.6.3.Aile ve Arkadaşlık İlişkileri	44
3.6.4.Balkan Gelenekleri.....	48
3.6.5.Kültürel Öğeler ve Etkinlikler.....	51
3.6.6.İnanç Sistemine Dair İbadetler, Bayramlar ve Kutlamalar	56
3.6.7.Balkan Kültüründe Kadın ve Erkek Faktörü.....	60
3.6.8.Etnik Köken Dışı Evlilikler.....	60
3.6.9. Balkan Göçmenleri Arasında Dayanışma ve Birliktelik.....	61
3.6.10.Balkan Göçmenleri İle İlgili Genel Yargılar.....	62
3.6.11.Kültürel Farklılıkların İletişimdeki Rolü	64

SONUÇ	71
KAYNAKÇA.....	77
EKLER	79
ÖZGEÇMİŞ	82

ÖZET

Tezin Başlığı: Kültürlerarası İletişim Bağlamında Balkan Göçmenlerinin Kültürleşme Süreci; Yalova Örnekleme	
Tezin Yazarı: Oğuzhan ÖZMEN	Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sibel Akova
Kabul Tarihi: 01.07.2020 Ekler	Sayfa Sayısı: VII (Ön Kısım) + 84 (Tez) +
Ana Bilim Dalı: İletişim ve Tasarımı ABD	Bilim Dalı: İletişim Sanatları
Kültürlerarası iletişim farklı kültürleri ve ilgili kültürlere mensup bireyler arasında gerçekleşen etkileşimi tetkik eden alandır. Çalışmada, Yalova’da yaşayan kültür grubu Balkan göçmenlerinin hâkim kültürle olan etkileşimi kültürlerarası iletişim bağlamında incelenmiştir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kültür ve kültürlerarası iletişim kavramları ve bu kavramların ortaya çıkması ile alakalı gelişmelere yer verilmiştir. İkinci bölümde çalışmanın temel muhtevasını meydana getiren göç olgusu, göçmenlik kavramı ve Balkan göçmenlerinin tarihi ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiş olup, göç konusu ayrıca ele alınmıştır. Son kısımda ise bahse konu olan çalışmanın problemi, amacı, yöntemi, önemi ve sınırlılıklarından oluşan araştırmanın metodolojisi yer almış olup, ilgili bölümde bulunan neticeler ve yorumlar bölümünde ise yapılan alan araştırmasının sonuçlarına ve yorumlamalarına yer verilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır. Araştırma alanı dâhilinde kartopu örneklem yöntemi çalışmanın metodolojisini oluşturmuştur. 20 görüşmeci ile yapılandırılmış derinlemesine mülakat uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen verilere göre Balkan göçmenlerinin hâkim kültürle olan etkileşiminde, farklılıkların iletişim sürecini etkilediği görülmüş, Balkan kültürünün, hâkim kültür içerisinde bazı özelliklerini kaybetmeye başladığı tespit edilmiş ve katılımcıların tamamının kültürel değerlerini korumak ve yaşatmak hususunda hassasiyet gösterdiği gözlemlenmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular ışığında, Balkan göçmenlerinin Türkiye’de gerçekleştirdikleri kültürleşme, kültürlenme ve kültürel değişme süreçlerinin başarı ile gerçekleştirildiği saptanmış, kültürlerarası iletişimin yoğun düzeyde yürütüldüğü saptanmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Kültür, Hâkim Kültür, Kültürlerarası İletişim, Balkan Göçmenleri	

ABSTRACT

Thesis Title: Culturing Process of Balkan Immigrants in the Context of Intercultural Communication; Sample of Yalova	
Thesis Author: Oğuzhan ÖZMEN	Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Sibel Akova
Date of Acceptance: 01.07.2020 Total Number of Pages: VII (Pree Text) + 84 (Main Body) + (Appendices)	
Department: Communication And Design	Field of Study: Communication Arts
Intercultural communication is the field that examining the different cultures and the interaction between individuals belonging to these cultures. In this study, the interaction of Balkan culture group immigrants living in Yalova with the dominant culture was examined in the context of intercultural communication. This study has three parts. In the first part, cultural and intercultural communication theories and the developments related with the occurrence of these concepts are included. In the second part, the concept of immigration, which constitutes the main content of this study, and the history of Balkan immigrants are mentioned and also detailed information related to the migration issue are discussed. In the last part, the problem, purpose, method, importance and limitations of the study are included, and also the results and interpretations of this section are also included in the results and comments section. In this study in-depth interview method which is one of the qualitative research methods was used. A structured in-depth interview was conducted with 20 participants determined by the snowball sampling method within the research area. According to the data obtained in this study, it was observed that the differences in the interaction of Balkan immigrants with the dominant culture have affected the communication process and it has been observed that the Balkan culture has started to lose some of its characteristics in the dominant culture, and also it has been observed that all of the participants are sensitive to protect and maintain their cultural values. Beside of the whole study, acculturation, cultural change, cultural confusion and cultural diffusion processes are seen active when the findings of the study are evaluated in terms of cultural processes.	
Keywords: Culture, Dominant Culture, Intercultural Communication, Balkan Immigrants	

GİRİŞ

Kültür, tanım olarak çok geniş bir kavramdır. Tarih boyunca süregelen ve bütünleştirici olmasının dışında aynı zamanda değişebilen, paylaşılabilen, öğrenilebilen bir olgu olan kültür, toplumların yaşam kaliteleri ve biçimleri hakkında ipucu vermektedir. Toplumların kendilerine has yaşam biçimleri mevcuttur. Toplumların kendilerine özgü yaşam pratikleri, kültürlerarası farklılıklara sebebiyet vermektedir. Genel olarak ortaya çıkan farklılıklar, kültürlerarası iletişim olgusunun temellerini oluşturmaktadır. Günümüzde sosyal bilimler disiplinde güncel olan alanlardan bir tanesi de kültürlerarası iletişimdir. Kültürlerarası iletişim, birbirlerinden farklı grup ve farklı toplulukları oluşturan bireylerin, birbirleriyle ve toplum ile aralarındaki, geçmişten günümüze kadar olan paylaşımlarını ihtiva eden bir iletişim kavramıdır. Diğer bir deyişle kültürlerarası iletişim, farklı kültürlerin bir araya gelmesiyle meydana gelen etkileşim olarak da açıklanabilir. Bu etkileşim sonucu ortaya çıkan gelişmeler, kültürlerin karmaşıklığına neden olurken, dünya üzerinde aynı toplum içerisinde hayatlarını idame ettiren alt kültür grupların da birbirleri ile iletişimleri ayrı bir önem kazanmıştır. Kültürlerarası iletişim, araştırma ve inceleme alanı olarak bir disiplini, farklı kültürlerden gelen insanların gündelik iletişim pratikleri olarak da çok kültürlü bir toplum içerisindeki etkileşim biçimlerini ifade etmektedir. Bu bakımdan kültürlerarası iletişim hem bir araştırma alanı hem de toplumsal bir etkileşim biçimi olarak iki farklı anlam düzeyine sahiptir (Göker, 2013:113). Yenidünya düzeni ile birlikte, kültürler arasında oluşan iletişim sürecinde de değişimler meydana gelmiştir. Bilhassa çağımızda kitle iletişim araçlarının bu denli etkin kullanılması ve teknolojik gelişmeler, kültürel açıdan bakıldığında globalleşme adına değişiklik meydana getirmiş ve bu farklılıklar kültürlerarası iletişim kavramına çeşitli nitelikler kazandırmıştır. Günümüzde hemen her alanda etkisi hissedilen küreselleşme olgusu, uluslararası göç olaylarını doğal olarak artırmakta ve farklı kültürden insanların karşılaşmalarını sıklaştırmaktadır. İletişim ve ulaşım teknolojileri, dünyanın her noktasını erişilebilir kılmaktadır. Çok uluslu işletmelerin artan faaliyetleri, uluslararası işletmeler ve para piyasaları, sivil toplum kuruluşları ve yükselen turizm sektörü ve türevleri her gün milyonlarca insanın uluslararası boyutta yer değiştirmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla kültürel farklılıklar daha fazla ortaya çıkmakta, bu farklılıklardan kaynaklanan iletişim sorunları daha çok yaşanmaktadır.

Kültürlerarası iletişim, bu sorunları ortadan kaldırmaya yönelik çözümler üretmeyi hedefleyen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Aksoy, 2012:298). İnsanlık tarihi boyunca çeşitli nedenlerden dolayı birbirinden farklı kültürler bir araya gelmiş ve kültürler arasındaki etkileşimler kaçınılmaz bir durum oluşturmuştur. Bu perspektiften bakarsak ülkemiz kültürel çeşitlilik bakımından oldukça zengin geçmişe sahip bir ülkedir. Yıllar boyunca toplumumuzda çeşitli etnik köken ve dini gruplar yaşadığı için zenginlik kaynağını oluşturmuşlardır. Etnik ve kültür zenginliğine kaynak oluşturan gruplardan birinin de Balkan göçmenleri olduğunu ifade etmek mümkündür. Balkan göçmenlerinin toplumumuzda yeri ve önemi büyüktür. Balkan göçmenlerinin nüfusu ülkemizde azımsanamayacak düzeyde olmakla birlikte, kültürel bakımdan da önemli bir konumda yer alarak, varlıklarını hissettirmektedirler. Gerek inançları gerekse dilleri ve kültürleri ile Balkan göçmenleri, ülkemizin kültürel zenginliğine ayrı bir katkı sunmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde kültür ve kültürlerarası iletişim kavramlarına değinilerek, ilgili kavramlar, ilintili alt başlıklarla açıklanmıştır. İkinci bölümde Balkan göçmenleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiş olup, tarihi geçmişleri, inançları, kültürleri, göç sebepleri ve yaşam biçimleri ile ilgili konulara değinilmiştir. Son bölümde ise araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve yöntemi ile birlikte, bulgular ve yorumlar bölümüne yer verilmiştir.

Yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine mülakat yönteminin kullanıldığı çalışmada, kartopu örneklem tekniği ile seçilen 20 katılımcı yer almış ve bu katılımcılara hazırlanmış sorular ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Dünya genelinde yaşanan pandemi süreci, katılımcı sayılarının belirlenmesi konusunda çalışmanın temel sınırlılığını oluşturmuştur.

Tez çalışmasında, Yalova'da yaşamakta olan alt kültür grubu Balkan göçmenlerinin hâkim kültürle olan etkileşimi incelenmektedir. Dolayısı ile çalışma, bahsi geçen kültür grupları arasında yaşanan uyum ve uyumsuzlukları, çözüm ile sorunları ele alması açısından, farklılıkları ve benzerlikleri ön plana çıkararak bu iki kültür arasındaki etkileşimi ortaya koyması ve aynı zamanda Balkan göçmenleri hakkında bilgiler sunması açısından önem arz etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR VE KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM KAVRAMLARI

1.1.Kültür Kavramı ve Tanımı

Kültür hayatımızın her alanında sirayet eden geniş kapsamlı bir kavramdır. Çok geniş kapsamlı bir konu olduğundan dolayı farklı tanımlara, açıklamalara yer verilen ve net bir biçimde görüş birliğine varılamayan, tanımında tam anlamıyla uzlaşamayan bir kavramdır. Kültür tanımı üzerine yüklenen manalar açısından incelendiğinde, geniş bir tanım kümesine sahip olduğu görülmektedir. Kültür kavramı, hem maddi hem de simgesel boyutları içerir bir şekilde kullanılmakla birlikte, bazı kuramcılar analitik değerini yitirdiğinden söz eder. Kültür toplumsal olanın her boyutunu kapsayıcı bir biçimde irdelendiğinde, ilgili yaklaşım çeşitli bağlamlarda açıklayıcı olmakla beraber sosyal bilimler disiplini adına yetersiz kalacaktır. Karmaşık, anlaşılması güç sosyal fenomenleri, nihai olarak “Her şey kültürel”, aslında nihai bir açıklama değil araştırılmayı bekleyen bir sorular dizisini tetikleyen başlangıç noktası olmalıdır (Sarı, 2010:47-48).

“Kültür kelimesi Latince “ekmek, ekilebilir hale getirmek” anlamına gelen uzak kök “colere” sözcüğünden “cultura” ve “cultus” (ziraat, yetiştirmek, imar, bitkilendirme ve işlenilebilir toprağın işlenmesi) yakın kök olarak türemiştir. Tarımla ilgili olan tüm bu kullanımların ortak noktası doğal olarak, insan eli değmeden oluşan olguların aksine, biçimlenerek meydana getirilmiş yani” insan tarafından yapılmış olanı nitelemesidir. Colere sözcüğünden yakın kök cultura olarak türemiştir. Sonrasında bu anlamlar ayrılmış ve “ikamet” anlamına gelen “colonus” kelimesinden “colony”, “ibadetle onurlandırmak” anlamına gelen “cultus” kelimesinden “cult”a dönüşmüştür. Kültür ilk kullanımlarının tümünde bir sürecin adıydı: bir şeyin özellikle ekinler ve hayvanların bakımı” (<https://medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr>, 2020), olarak addedilmektedir.

Türkçe olarak incelemek gerekirse kültür tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür (www.tdk.gov.tr, 2020). Dolayısıyla kültür, dâhilinde bir öğrenme sürecini de barındıran kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültür birbirinden ayrı parçaların bir araya getirerek oluşturduğu, düzenli bir bütün

olarak fonksiyon gösteren iyi yapılanmış bir sistem olarak ön plana çıkmaktadır. Bu parçaların her biri kendine özgü nitelikleriyle ve sistemin içerisinde ait oldukları yeriyle ayrı bir birim olarak kabul edilse de sınırlarının çoğunlukla belirsiz olduğu açıktır (Aman, 2012: 138). Kültürü milliyetçilik ya da kökenlere göre ayırmak da diğer tanımlamaları kadar zordur. Kültür konusunda net bir tanım yapılamama sorununun nedeni de bu şekilde açılanabilir; toplumların adına kültür kavramı çerçevesinde açıklanmak istenen, ideoloji ve düşünce tarzları, tutumları, değer yargıları olabilmektedir. Antropolojik anlamda kültür gelenekler, dünya görüşü, dil, akrabalık sistemleri, sosyal örgütlenme ve diğer günlük pratiklerden biri olarak kabul edilir. Tanım anlamında kültürü ifade etmek için çeşitli metaforlar kullanılmıştır.

Dilimizde ise kültürün; Ziya Gökalp'in kullandığı "hars" kelimesiyle tasviri yapılmıştır. Bu tasvire bağlı olarak hars kelimesi kültürün tanımı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Diğer tasvirinde ise medeniyet ve kültür birbirinden farklı kavramlardır. Medeniyeti kültürden ayrı tutmak gerekir. Medeniyet kavramı ulusalken kültür kavramı millidir. Sosyal bilimciler kültür terimini kullandıklarında, gündelik konuşmaların içeriğinden daha az kısıtlayıcı bir kavramdan söz etmeye eğilim göstermiş olurlar. Sosyal bilimde kültür, insan toplumunda biyolojik olarak değil, toplumsal araçlarla aktarılıp iletilen her şeyi anlatır (Özdemir, 2013:65). Kültür, toplumda ortak olan davranışların kalıplarını ihtiva etmektedir.

Kültür, toplulukların geçmişten günümüze yaşayış biçimleri, üretim tarzları ve sosyal ilişkileri ile de ilintili bir kavramdır. İlgili ifadeden yola çıkarak addedilen diğer tanımı ise kültürün bir nevi toplumların yaşayış şekli olduğudur. Toplumdan topluma yaşam biçimleri farklıdır ve dolayısıyla kültürleri de etkilemekte, aynı zamanda farklılaştırmaktadır. Farklı olma nedeni ise kültürü oluşturan faktörlerin aynı olmamasıdır. Kültür, toplumda birlikte yaşayan insanlar tarafından öğrenilebilen, paylaşılabilen, geliştirilen ve sürekliliği olan, değişebilen bir takım inanç, davranış ve tutumlardır. Kültür, bir milletin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki toplum içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, ihtiyatları, kıymet ölçülerini, tutum, görüş ve zihniyetleriyle her nevi davranış şekilleridir. Tüm bu veriler ile birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder (Turhan, 1959: 40).

Kültürü oluşturan etmenlerden; inançlar, değer yargıları, giyim-kuşam, gelenek görenek gibi kavramlar örnek olarak gösterilebilir. Toplumların dinleri, yaşayış

biçimleri, tutum ve davranışları ise kültürel birikimlerini yansıtır.

Kültür kavramına tarihsel tekâmül süreci açısından baktığımızda; sosyal bilimciler tarafından günümüz ve sonrası için araştırma konusu yapılmaya devam edilecek bir kavram olan kültür eş zamanlı olarak metodolojik münakaşaları da her dönemde aktif tutmaya çalışacaktır. Çalışmalar ışığında kavram olarak çeşitlenecek olan kültür aynı zamanda geçmişte olduğu gibi değişim içinde olacaktır ve buna bağlı olarak yeni çalışma alanları oluşturacaktır. Kültür kapsamında yeni çalışma alanları ise literatüre yeni anlamlar yükleyecektir. Kültürün eylem olarak anlaşılması, toplum yapısı içinde eylem sonucu olarak ortaya çıkan anlam ve değerler üzerinden bir açıklama çabası olarak addedilmektedir. Bu eylemlerin, modern toplumlarda daha fazla çeşitlilik göstermeleri kültür sosyolojisi ve kültürel çalışmalar kapsamında araştırmalar yapan sosyal bilimcilerin yeni alana yani kültür çalışmalarına yönelmelerine neden olmuştur (Çağırkan, 2017:158-159).

1.2. Kültürün Özellikleri

Kültür, toplumların aynı topraklarda hayatını idame ettirmeleri sonucu edinilen ve geçmişten geleceğe nakledilen tutum, davranış biçimleri ve tüm bunların sonucu olarak meydana gelen maddi ve tinsel unsurların oluşturduğu bir sistemler bütünüdür. Bu bağlamda ise kültürün çeşitli özellikleri vardır. Kültürün özellikleri kültür ile ilintili bilgiler verirken, aynı zamanda kültürün tutum ve değer yargıları minvalinde tesirini de anlamada ehemmiyet arz eder. Bu düşünceden hareketle kültürün özelliklerini şu alt başlıklar çerçevesinde incelemek mümkündür.

1.2.1. Paylaşılma Özelliği

Kültür, bir arada yaşayan toplumun bireyleri arasında paylaşılabilen, nakledilebilen ve bir mübadele vetiresi dahilinde mevcut, öğrenilmiş tutum biçimleriyle ve bu biçimlerin ürünlerinin meydana getirdiği bir hayat tarzıdır. Kültür sistemi kurallı bir bütündür ve toplumsal unsurlardan teşekkül eder. Toplumdaki üyeler cihetinden paylaşılan itiyatlar, kabul görmüş teamüller ve tavırlar bahsi geçen cemiyetin kültürünü meydana getirmektedir. Kültür muhtelif yollar ile aktarımı gerçekleştirilebilir bir unsurdur. Aile, akran, sosyal medya, kitap dergi ve türevleri aktarımı gerçekleştirebilecek aktarım yollarıdır. Kültür adına temel unsur sayılan fikirler, düşünce tarzları, yaşayış biçimleri ve gelenek görenekler o topluma ait bireyler tarafından paylaşılabilmelidir.

1.2.2. Öğrenilme Özelliği

İnsanoğlu doğduğunda kültürü ile birlikte doğmaz. Kültür öğrenme ile edinilebilir ve kalıtım yolu ile geçmişten geleceğe aktarılır. Kültür, genellikle birebir iletişim ile

sosyal ortamlarda, eğitim alınan okullarda, dolaylı yoldan gözlem yaparak veya deneyimleyerek öğrenilir. Örneğin bir çocuk dünyaya geldiği zaman sigarayı severek dünyaya gelmez. Ailesi veya sosyal ortamından öykünerek bu davranışı öğrenir; bu tutumu ise kültürün neticesi olarak değerlendirilebilir. Kültürün edinilmesi toplumun en küçük yapı taşı olan ailede başlar. Aileyi toplumun sair alanlarında iş yaşamı, eğitim hayatı, sosyal mecralar gibi diğer alanlar destekler ve öğrenim süreci devam eder. Dolayısıyla kültürün öğrenildiği, kalıtsal olmadığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

1.2.3. Süreklilik Özelliği

Tarih boyunca kültür kavramına değişik bakış açıları getirilmiştir. Toplumda süregelen alışkanlıklar, davranışlar nesilden nesle nakille günümüze kadar aktarılmıştır. Şayet kültür geçmişten günümüze yani nesilden nesile aktarılıyor, diğer bir deyişle sürekliyse, kültürün her dönemde müşterek nedenleri ve akıbetleri ortaya çıkmaktadır. Kültür kurallı sistemler bütünü olduğundan dolayı tabi olan bireylerini etkiler, lakin neyin nasıl olacağını bir bakıma yine kültür belirler. Kültürle beraber anılan diğer bir kavram ise gelenek ve göreneklerdir. Beraber anılmasının sebebi ise toplumun gelenek ve göreneklerinin sürekliliği yani nesilden nesile aktarımıdır. Gelenek ve görenekler geçmişten günümüze aktarıldığı için sürekliliği sağlamakla birlikte, geçmişten geldiği için aynı zamanda tarihi olma özelliği de ön plana çıkmaktadır.

1.2.4. Değişkenlik Özelliği

Kültür süreç boyunca değişime uğrayan bir kavram olup, aynı zamanda öğrenilebilen bir yapı arz ettiğinden, aynı şartlar altında kalmamaktadır. İnsanlık tarihi boyunca toplumlar, birbirlerinin kültürlerinden etkilenmişlerdir. Etkilenme ise savaşlar, göçler, ticaret ve coğrafi konumlar gibi kanallar aracılığı ile gerçekleşir ve ekseriyetle güçlü olan toplumların kültürü kendisine nazaran daha güçsüz olan toplumları etkisi altına alır. Günümüzde pek çok toplumda Avrupa kültürü ve Amerikan kültürünün hakim özelliklerini görmek mümkün olmaktadır. Bu durumun nedeni ise Avrupa ve Amerikan toplumlarının siyasi ve ekonomik olarak diğer toplumlara göre daha güçlü olmalarından kaynaklanmaktadır. Kültür her ne kadar geçmişten günümüze diğer bir deyişle nesilden nesile nakledilen bir kavram olsa da kültürün değişmemiş olduğu mealini taşımamaktadır. Kültürel kalıtı teslim alan nesiller, gerçekleştirdikleri inkılap ve yeni varyasyonlarla kültürün zenginleşmesine katkıda bulunurlar. Değişimden kasıt ise hali hazırda var olan kültüre yeni unsurlar eklemek ve aynı zamanda çağın getirdiği gereklilik sonucu bazı unsurları çıkarma anlamını taşımaktadır. Çağın gerekliliği

ihtiyaçlar kapsamında bazı unsurlar var olan kültürden çıkarılmaktadır. Kültür unsurları ihtiyaçları karılamıyor ise kültürden çıkarılmaktadır. rnek olarak teknolojik gelişmelerden geri kalmak istemeyen toplumların çağın gerektirdiği değişime açık olmaları verilebilir. Günümüzde teknoloji transferinde ve beraberindeki pek çok pazarlama sürecinde kültürün etkisi göze çarpmaktadır. Kültür ve din, uluslararası işletmeler arasındaki ilişkilerde dahi etkili bir unsurdur. Bu nedenle uluslararası işletmelerin hedef pazarlarda karşılaşacakları en büyük zorluklardan birisi de kültür ve inanç farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca gelişen teknoloji ve küreselleşme eğilimleri ile de bu farklılıklar kısa vadede değişebilmekte ve yeni arz alanlarını ihtiyaç haline getirmektedir (Topoğlu & Gökdeniz, 2019:60).

1.2.5. Tesis Edilme zelliği

Kültür kavramı insanlar aracılığı ile üretilen bir nosyondur. Toplumlarda yaşayan insanların etkileşimleri sonucu üretilir. Batı kültüründen alınan yılbaşı kutlaması örnek olarak verilebilir. Toplumza ait olmayan bir kültür olan yılbaşı kutlaması Batı kültürü ile olan etkileşimi sonucu ülkemize yerleşen bir kültür olarak ön plana çıkmaktadır.

1.2.6. Çift Kutupluluk zelliği

Tüm kültürlerde ortak sayılabilecek normlar, tutumlar ve teamüller bulunabilirken bu durumun aksi de görülebilir. Kültürel geler kültürden kültüre çeşitlilik gösterebilir. Bir kültürde kutsal addedilen bir imge başka bir kültürde kutsal olarak addedilmeyebilir. Örneğin Hindistan'da kutsal sayılan ve tabu olarak görülen inek, bizim toplumumuzda kutsallık anlamında aynı değeri görmemektedir. Kültürün bölümleri arasında belli bir tutarlılık vardır. Ancak bu durum tam bir uyum olması gerektiği anlamına asla gelmez. Yüzde yüz uyum hiçbir toplumda gerçekleşmez (Aman, 2012: 138).

1.2.7. Toplumsallık zelliği

Kuşaklar, kendilerinden evvelki kuşaklardan bellediklerini ve kendilerinin var olan kültüre kattığı ilave unsurları kendilerinden sonraki kuşaklara aktarmaktadırlar. Dolayısıyla kültür, bireylerin kendi cemiyetinin bir mirası olarak addedilmektedir ve bu bağlamda insan, kültürü kendinden önceki nesillerin ceht ve deneyimlerinin doğal bir eseri olarak devralmaktadır. Kültür bu yüzden toplumdan ayrı düşünülemez.

1.2.8. Bütünleştirici Olma zelliği

Kültür kendisini meydana getiren tüm unsurları ile ahenkli ve bütünleşmiş bir sistematik düzeni oluşturma niteliği taşır. Toplumdaki birlik ve beraberliği sağlayan ge, müşterek imgelerdir. İmgeler tarih boyunca yaşam biçimlerinde bazı değerler

oluşturmuşsa da toplum için artık müşterek telakki şeklinde kabul edilir ve bu bağlamda ayırt edici öge olarak kültürel teşekkülün iç dinamiği olarak tasvir edilir. Lakin kültürel bütünleşme sağlanmaz ise toplumda aynı kültüre tabi bireyler arasında uçurumlar oluşur. Kültürü meydana getiren tüm asli unsurlar birbirleri ile iletişim halindedir ve bu yüzden kültür kompleks bir bütündür. Kültürün temel öğelerinde oluşacak herhangi bir varyasyon başka unsurları da etkilemektedir. Kısaca kültürü tek bir öge olarak değil de bütünleştirici öğelerden oluşan bir yapı olarak değerlendirmek gerekir.

1.2.9. Sembolik Olma Özelliği

Kültür, toplumların nesilden nesile aktardığı davranış, değer yargıları, yaşam biçimlerinden oluşan kurallı bir sistemdir. Ziyadesiyle kültür, toplumdaki bireylerin sembolik teamüller aracılığı ile mana kurmaya çalıştıkları bir yaşam biçimidir.

1.3. Kültürü Oluşturan Faktörler

Toplumun mevcudiyetini sürdürmek için ondan önceki nesillerden devraldığı ve kendi neslinin gereklerini katarak ortaya koyduğu eserlerdir. Kültür, gelenek-görenek, töre, ahlak ve normları kapsamasının yanı sıra, toplumun doğal bir parçası olması hasebi ile edindiği tüm kabiliyet ve itiyatları da muhteviyatına alan bir bütüncül sistemdir. Başka bir deyişle kültür, tabi olduğu topluluğun yaşam tarzıdır. Yaşam tarzı farklı olan toplumlar ise farklı kültürleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla oluşan bu kültürün bazı ana öğeleri bulunmaktadır ve bu öğeler önem bakımından da farklılıklar arz etmektedir. Kültürü meydana getiren soyut öğeleri şu şekilde sıralamak mümkündür.

1.3.1. Dil

Tipik insani bir olgu olarak dil, gerçek konuşmacı ile dinleyicilerde ve gerçek sosyal durumlarda ortaya çıkar ve gelişir. Bundan dolayı dil, her zaman sosyal bir olgudur. Bir işaret sistemi olarak insanların düşünme, bilgilenme ve sosyal davranış süreçlerine hizmet eder (Oksaar, 2008:7).

Kültürü meydana getiren başlıca öğelerden bir tanesi de dildir. Bireyler birbirleriyle iletişimlerini dil aracılığı ile sağlarlar. Dilin öncelikli mevcudiyet gayesi iletişimdir. Dil kültür öğelerinin temelini oluşturur. Dolayısıyla dilin olmadığı ortamda diğer öğelerin bulunması mümkün değildir. Dil toplumların seda evrenidir. Toplumlar evreni çeşitli tarzlarda idrak etmiş ve tefsirlemiştir. Bununla birlikte dil kültürle ilintili değer yargılarını himayesinde barındıran tabi bir kaynaktır. Toplum tarafından kullanılan dil, kullanan toplumun düşünce tarzını ve konulara bakış açısını açıkça

sergiler. Kùltür ve dil arasındaki bağıntıyı farklı eksenlerde açıklamak muhtemeldir. Öncelikle bu bağıntıda dil, kùltürün tanığı olmakla birlikte aynı zamanda da taşıyıcısıdır. Toplumun yaşam tarzlarına ilişkin çeşitli manevi ve maddi değeri yargıları dil ile anlam bulur iken, aynı zamanda bu değeri yargıları geçmişten günümüze, günümüzden de geleceğe dil vasıtası ile aktarılmaktadır. Kùltür, varoluşunu geçmişten geleceğe diğeri bir deyişle nesilden nesile nakledilmeye borçludur. Toplumun bireylerinin birbirleri ile aralarındaki müşterek hissiyat ve düşünce hareketi, dil vasıtasıyla kurulabilmektedir.

Bu hareket geçmişten bugüne, bugünden ise geleceğe bir bakıma da nesilden nesile dil aracılığı ile aktarılmaktadır. Dolayısıyla dil, bu bağlamda bir kùltür aktarıcısı olmaktadır. Bir toplum diğeri bir toplumdan iletişim kurmak amacıyla birbirlerinden çeşitli sözcükler alabilir. Her bir sözcük alınan kùltüre tabi bir öge olduğundan dolayı, birebir haliyle kullanılsa bile alınan toplumun kùltüründen imgeler sergileyecektir. Kùltürün geçmişten geleceğe aktarımı, diğeri toplumlara etkide bulunması, yaşamını sürdürmesi ve geliştirilmesi dil aracılığı ile mümkün olabilmektedir. Toplamları oluşturan öğelerin temelinde olan dil, kùltürün meydana gelmesi ve yaşatılmasında büyük bir misyonu yüklenmiş bulunmaktadır.

1.3.2. Din ve İnançlar

Din ve kùltür arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu aşikârdır. Din, muhtevasında türediğı kùltürün ana öğelerinden etkilenmektedir. Bahse konu olan dinin ibadethanesinin şekli, nevi ve büyüklüğü, tabi olduğu toplumun kùltür muhatapları aracılığı ile betimlenir. Betimlendirme de kùltürün tabi olduğu toplumda etkin olan ilim birikiminin, coğrafyanın, iklim koşullarının tesiri büyük önem arz etmektedir. Kùltür unsurları imkân ve şartlara uygun bir biçimde olgunlaşır ve varyasyona uğrar. Dolayısıyla, dinin dinamikleri muhtevasındaki vazifeleri de hal ve durumlara uygun bir şekilde tahavvül etmektedir. Gelenek ve göreneklerin egemen kılındığı milletlerde din, kùltürel olguların tüm bünyesini etkiler. Bu durumdan dolayı, bahsi geçen milletlerde ve yahut toplumlarda din kuruluşu, kùltürün esasını meydana getirmekle kalmaz, ayrıca topluluğun yaşam alanını etkiler. Toplulukları bölünme ve yok olma risklerine karşın muhafaza eder. Din, günümüz topluluklarında dahi kùltürden ayrı düşünülmesi mümkün olmayan bir unsurdur. Bu durumdan yola çıkılarak din olgusunun, kùltür ağacının dalı olmaktan ziyade, temel taşı olduğunu ifade etmek mümkündür. Toplum nezdinde din, birleştirici ve bağdaştırıcı olması açısından büyük ehemmiyete sahiptir. Din olgusunda ahilik, kardeşlik ve birlik ile beraberlik vurguları, toplumlarda dirlik ve düzenin temininde büyük önem arz etmektedir.

Bu manada dini kültürün etkisi büyüktür. Kültür kavramının bütün kullanımlarında olduğu gibi dinin de anlamında ve özünde insani olmak ve insanla var olmak gerçeği yatmaktadır. İşte bu noktada din ile kültürün tamamen insani alanlar olma, ancak insan etkinliği ile anlam ve değer kazanma hususunda müşterek bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. Şüphesiz din ile kültür arasındaki ilişki, bu niteliksel müştereklikten yani insan etkinliği ortak paydasındaki buluşmadan ibaret olmadığı gibi salt böyle bir müşterekliğe indirgenecek kadar sığ ve sınırlı da değildir (Cebeci, 2008: 4).

Din, sığ ve sınırlı olmamakla birlikte, aynı zamanda toplumların kültürel manada gelişiminde büyük bir etkinliğe sahiptir ve toplumların gündelik yaşam biçimlerine de yansımaktadır. Din vecibelerini yaşamlarına tatbik eden toplum ve toplulukların niceliği azınlıktadır lakin diğer bir yönden din hususunda tabi olmadan yaşamını sürdüren toplum ve topluluklar görmek de epeyce güçtür.

1.3.3. Değerler ve Normlar

Değer kavramını, baz alınan toplumda nelerin doğru nelerin ise yanlış olduğunu tayin eden kriterler olarak açıklamak mümkündür. Toplumda bulunan fertleri birbirlerine ve bulunduğu topluma bağlayan, bu bağlanma sonucu düşüncelerini pekiştiren, fikir birliği, itikat ve tasavvurlara denmektedir. Değerler davranışlarımızın kültürel tanımlayıcılarıdır ve aynı zamanda kültüre tabi olanlardan beklenilecek teamülleri ve nasıl tutumlardan imtina edileceğini tasvir ederler. Fakat bazı noktalardan birbirlerinden ayrılırlar. İnsan doğasının kaynaklık ettiği kültür, sosyal değerler, yargılar, davranışlar ve kurumlar toplumsal yapıyı meydana getirmektedir. Kaynağı ve sistemleşme süreci aynı olduğu halde, toplumsal yapılar birbirlerinden farklılıklar göstermekte ve aynı yapı zamanla da değişmektedir (Yazıcı, 2014: 220).

Kültürü meydana getiren diğer öğelerden biri normlardır. Normlar değer ilkelerinin hususi vaziyetlerde tatbikini belirten özel sistemli kurallar bütünüdür. Toplumsal nizamın sürdürülebilmesi, toplumda bireyler arasındaki bağları tertipleyen ve bu gaye ile fertlerin ortaya çıkan durumlar karşısında hangi tavrı sergileyip, hangi tavrı sergilemeyeceklerini tayin eden kurallar bütününe norm denir. Normlar içtimai tutumlara dayanır ve bu tutumların nesilden nesile aktarımını sağlar. Topluma ilişkin normlar da içtimai değerlere benzer şekilde, tabi olduğu toplumdan başka bir topluma göre ve süregelen çağa göre çeşitli varyasyonlar gösterir.

Norm ve değer kavramları çeşitli yönlerden başkalık gösteren mefhumlardır. Değerler ve tutumlar soyut bir kavramdan ibaret iken, normlar bu soyut ilkeleri baz alan ve bu ilkelere göre yol gösterici olan bir kavramdır. Toplulukların haiz olduğu değer

yargıları normlar ile etkileşim halindedir. Bu etkileşim sonucu normların ehemmiyeti artmaktadır. Normların yani diğer adıyla gen kurallarının, içtimai yapının elemanı durumuna gelmeleri için cemiyeti meydana getiren bireyler aracılığı ile özümsemeleri zaruridir. Normlar, mükâfat ve müeyyideler tavassutuyla münasip tutumun devamlılığını tesis etmeye çalışır. Müeyyide gücü içtimai hayatın unsurunu oluşturur. Ebeveynlerin, çocuklarının topluma ilişkin normları bellemeleri minvalinde ataları zatında methedilmeleri, çeşitli mükâfatlar almaları bu duruma birer emsal olmaktadır.

1.3.4. Semboller

Sembollerin manası karmaşık ve derindir. Semboller devingen, imgeler ise genellikle durgun meale haizdir. Simgelerin mütevali bir sembolü olmamakla birlikte sembollerin ise kılavuz bir simgesi vardır.

Semboller salt olarak düşüncelerin değil düşünceler ile birlikte duyguların aktarımında da kullanılır. Semboller, insanlar için çeşitli manaları açıklama fiili, tutum, ibare, imge gibi kavramlar olabilirler. Semboller, çok boyutlu olan bir unsur olmakla birlikte, kültür tanımında sembollerin meydana getirdiği bir sistem olarak da düşünülebilir. Farklı toplumlarda kullanılan emsal semboller, kültürlere tabi fertler arasında çeşitli manalar anlatabilir. Sembolleri idrak etmek ve bu dili tahlil edebilmek, günümüzde sembol nosyonuna tanımladığımız manasından oldukça kapsamlı yoğun bir realitenin de tasvir edilmesine dayanak olacaktır.

Bir toplumun kültürünü özgün ve toplumla ilintili sembollerle tasvir etmek mümkündür. Kültürel sembollerden biri, tabi olunan topluma ait tatlar veyahut yemeklerdir. Örnek olarak Türk mutfağı verilirse; enternasyonal arenada da çokça bilinen ve tanınan tatlı çeşidi baklava, ülkemiz adına kültürel bir semboldür. Milli kültür sembolleri toplumların gündelik yaşam biçimlerini, itikatlarını, zanaat izanlarını ve tarihlerini diğer bir deyişle gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır. Toplumsal semboller fertlerin hayatlarını idame ettirdikleri toplum ve topluluklara aidiyet duymasına tavassut etmekte ve bu müşterek hislerin oluşmasına pay sağlamaktadır.

İlk çağlardan başlayarak günümüze kadar kendisini sürekli yenileyen ve insanların duygularının birer ifadesi olan semboller çok çeşitlilik göstermektedir. Gerek maddi ve gerek manevi alanda semboller hayatın vazgeçilmez anlatım biçimlerinden olmuştur (Koca, 2010: 93).

1.3.5.Örf ve Adetler

Örf ve adet, tanımlamayı güçleştirecek şekilde birlikte kullanılan iki sosyolojik terimdir. Bir toplulukta benimsenmiş ortak alışkanlık ve usullerin tamamına örf denir.

Örneğin; evliliklerde düğün yapmak bir örf 'tür. Adet ise topluluklarda yerleşmiş usul, kaide ve göreneklerdir. Örneğin; bazı bölgelerde gençlerin erken evlendirilmeleri bir adettir. Genel anlamı ile örf kanun olmadığı halde, belirli bir toplumun bireyleri arasında ortak, halk tarafından alışkanlık haline gelen, bulunulan yer ve durumun şartlarına göre teşekkül eden akla uygun ve dince iyi kabul edilen davranış, kalıp ve kurallarıdır (Yanardağ, 2017: 41).

Topluluklar muhtevasında bireylerin gündelik yaşam biçimlerini, tutum ve davranışlarını tertipleyen kaideler bulunmaktadır. Bu kaideler bizatihi meydana gelir ve zamanla etkinliğini, diriliğini kaybederek kendi kendine yok olur. Böyle kaideler örf ve adet olarak anılmaktadır. Diğer bir tanımda, bir toplumda kabullenilmiş müşterek itiyat ve metotların tümüne örf denir. Örneğin düğünden önce nişan yapmak örf olarak tasvir edilebilir. Adet ise toplumlarda kendine yer bulmuş tarz, düstur ve geleneklerdir. Esasta kanun hükmünde olamayan lakin cemiyetler veya topluluklarda yasaların ya da törelerin yerini alabilen davranış biçimlerine örf denildiğini ifade etmek mümkündür. Örfler toplum nazarında içtimai müeyyide boyutuna haizdir.

1.3.6.Yasalar ve Ahlak Kuralları

Devlet eliyle veya bir diğer tarifi yargı organları cihetiyle konulan ve uyulması zaruri kaidelerin tümüne yasa denmektedir. İnsanlar; belli bir nizam içerisinde yaşamlarını sürdürmek niyeti ile topluma ilişkin kaidelere sıkı sıkıya bağlıdırlar. Kaideler fitne ve kargaşayı takaddüm etmek ve fertlerin bir arada yaşamını sürdürmelerine olanak temin etmek cihetiyle oluşturulmaktadır. Ahlak kurallarının ise toplum içinde yaşayan fertlerin bizatihi vicdanı ile oluştuğu söylenebilir. Diğer bir yönden hukuk kaideleri toplumsal gerekliliğin ürünüdür. Hukuk ve ahlak kaidelerinin müeyyideleri arasında çeşitli ayrımlar mevcuttur. Ahlak kurallarının müeyyidesi manevi iken, hukuk kurallarının müeyyidesini cezalar oluşturmaktadır. Ahlak kaideleri yazılı olmamakla birlikte, hukuk kaideleri ise mukadder yani yazılı kaidelerdir. Hukuk kurallarının uygulama mecrası dar kapsamda olmakla birlikte, ahlak kurallarının kapsam olarak mecrası geniş ve tüm topluluğu ihtiva etmektedir. Sonuç olarak ahlak kuralları da hukuk kuralları da tabi olunan toplumun muhtevasındaki bireylerin hal, hareket ve davranışları ile ilgilenmektedir.

1.4.Kültür Çeşitleri

Kültür, sosyal bilimciler tarafından belli kıstaslara göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan kültür çeşitlerini şu şekilde ifade etmek mümkündür.

1.4.1. Maddi ve Manevi Kùltür

İnsanoğlunun çabalarının ışığında, topluma ilişkin gelişme süreçleri dâhilinde oluşturdukları araç ve gereçlere maddi kùltür denir. Bir diğer tasviri ise toplumların gelişim evrelerindeki teknolojik gelişmelerini, çıkarımlarını, marifet ve maharetlerini açıklamaktadır. Bir toplumda bulunan dini mabetler, fabrikalar, okullar, taşınlar, yerel ve milli giysiler maddi kùltür unsurlarıdır.

Maddi kùltür, manevi kùltürle etkileşim halindedir. Bu etkileşim sonucu doğan değer yargıları, tutumlar, inançlar, düşünce biçimleri ve gelenek-görenekler ise manevi kùltürdür. Maddi kùltür ve manevi kùltürün etkileşimi ile bir bütünlük sağlanır. Bir bakıma da maddi kùltür unsurlarına mana katan manevi kùltür unsurlarıdır.

Manevi kùltür, bir toplumu diğer toplumlardan farklılaştıran örf, anane, tutum, değer yargıları, normlar ve düşünce varyasyonlarıdır. Maddi kùltür hızlı bir biçimde varyasyon gösterirken manevi kùltürün değişimi kolay olmaz ve değişimi oldukça güçtür.

1.4.2. Genel (Milli, Hâkim) Kùltür ve Alt Kùltür

Milli kùltür, bir milletin kimliğini tanımlayan, diğer milletlerle olan farklarını tasvir etmeyi sağlayan, tarihsel sürecinde oluşan millete ilişkin maddi ve manevi değer yargılarını ahenkli ve sistematik bir şekilde betimleyen olgu olarak tanımlanmaktadır. Toplumların veya toplulukların millet olmasını sağlayan ve toplumların devamını ihtiva eden milli kùltürdür. Milli Kùltür tarih boyunca tabi oldukları toplumun toplumsal dinamiklerini, itikatlarını, dillerini, sanat tarzlarını, fikir ve düşünce hususlarını muhtevasında barındıran kapsamlı bir olgudur. Diğer bir yandan milli kùltür, milletlerin geçmişinden miras olarak kalan gelenek ve görenekleridir ve daima yaşatılma eğilimi göstermektedir. Milli Kùltürü meydana getiren göreneklerden bazılarına örnekler şunlardır: milli kıyafetler, türküler, destan veya hikâyeler ve yemekler bunların yanında en önemli hususlar ise dil ve tarihtir.

Bir ülkede birden fazla milletin yaşaması tabiatın gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak o ülkede birden fazla kùltürün de olması muhtemel gözükmemektedir. Birden fazla kùltürün olması, hâkim olan kùltürün zenginleşmesine katkıda bulunmaktadır. Bir ülkede hâkim bir kùltür yok ise tabi olan diğer kùltürler için tehlikenin başlangıcı olmaktadır. Hâkim kùltür var ise diğer kùltürlerden beslenip kendini geliştirdiği takdirde diğer kùltür gruplarına ve onların varlıklarına saldırıda bulunmayacaktır. Diğer bir deyişle hâkim kùltür, bulunduğu coğrafya, nüfus ve dini

inançları bağlamında epeyce şekillenebilir. Bu duruma bağlı olarak, belli bir toplum ele alınarak incelendiğinde, o toplumda benimsenen kuralları saptamak mümkün olmaktadır. Hâkim kültür, belirli bir topluma tabi bireylerin çoğunluğunun benimseyeceği maddi ve manevi kurallar bütünü olarak tanımlanmaktadır.

Alt kültür, toplumda hâkim kültürden değişiklik gösteren ve daha az olan topluluklarca kabul edilen kültür olarak tanımlanmaktadır. Alt kültürler, heterojen bir yapı göstermektedir. Yaygın olan hâkim kültürden tam kopmak anlamı kazanmamakla birlikte, farklılıklar olması anlamına gelmektedir ve bu oluşan farklılıklar hâkim kültürü parçalayacak nitelikte bulunmamaktadır. Toplumdaki alt kültür grubuna tabi bireylerin toplumdaki müşterek kültürü büyük bir paydada kabul etmelerinin yanında, günlük yaşantı tarzlarında değişik inanç, düşünce ve tutumları da benimsedikleri kabul edilmektedir.

1.4.3. Karşı Kültür

Topluma ait hâkim kültürün başlıca özelliklerini kabul etmeyen ve hâkim kültürle çarpışma halinde olan içtimai toplulukları simgeleyen bir olgu olarak adlandırılmaktadır. Karşı kültür, kurallar ve yaşam biçimleri yönünden hâkim kültüre aykırı hal ve hareketleri içermektedir. Karşı kültür topluluklarının genellikle genç kesimlerde epeyce geniş yer bulduğu görülmektedir. Genç kesimlerde yaygın olma sebebi ise gençlerin yeni kültür ölçülerine kolayca adapte olmaları olarak görülmektedir. Yaşlı nüfusun zor uyum sağlaması ise gelenek ve göreneklerine daha bağlı kalmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Diğer tanımı ise sosyal bilimlerde kullanılan bir olgudur. Yalın bir biçimde bir toplumda genel olarak benimsenmiş, kabul görmüş hâkim kültürün zıttı olan bir kültürü açıklamaktadır; karşı kültüre ait değer yargıları, benimsenmiş olan hâkim kültürün normlarına zıttır. Karşı kültür topluluklarının fertleri yaşamlarını sürdürdükleri toplumdaki hâkim olan değer yargılarını sorgulamakta aynı zamanda karşı kültüre dair hüviyetlerini meydana getirmektedirler.

1.5. Kültürel Süreçler

Fertlerin yaşamını sürdürdükleri topluma ait yapı ile aralarında oluşan etkileşimler kültürel süreçleri doğurmaktadır. Kültürel süreçler, toplumlar için soyut, umumi seviyede geçerli olmaktadır. Kültür tanımı çerçevesinde birçok kültürel süreç olmasına karşılık, bu süreçlerden bazıları şu şekilde tasnif edilmektedir.

1.5.1. Kültürleme

Bir kültüre tabi olan ve ilgili kültürün hâkim olduğu toplumda doğan bir ferdin ilk

evresi, diğ er bir deyişle ailesinden başlayarak zincirleme bir şekilde yaygın olarak doğduğu toplumda olan kültürü öğrenme sürecine, kültürleme süreci adı verilir. Bu süreç bireyin doğumundan ölümüne dek sürmektedir.

Fertlerin yaşamlarını sürdürdükleri toplum veya topluluğun kültürünün gereklerini öğrendikleri, tutumları ve normlarını kazandıkları süreç olarak anılmaktadır. Süreç boyunca fertleri şekillendiren, yönlendiren veya çeşitli sınırlar koyan ise aile, arkadaşlar, akranlar ve diğ er büyüklerden olarak addedilmektedir.

1.5.2.Kültürel Gecikme

Kültürel değişimin tesiri sonucu, değişime gösterdikleri reaksiyon olarak tanımlanmaktadır. Bilhassa teknoloji mecrasında gelişen durum ahenk güçlükleri ve istikrarsızlıkları meydana getirmektedir. Dolayısı ile gelişmelere ayak uyduramayan toplumlar, ilgili gecikmeye maruz kalmaktadırlar. Bu gecikme ise kuralsızlık ve kargaşaya neden olarak g r lmektedir.

1.5.3.Kültürel Yayılma

Bir topluma ait kültür öğesinin, başka toplumların kültürlerinde de görülme hadisesidir. Özellikle günümüzde kültürel yayılmayı hızlandıran faktörlerden biri kitle iletişim araçlarının yaygın olarak kullanılmasıdır. Doğal sürecinde birbirlerine yakın olan toplumlar arasında daha sık g r lmektedir. Gelişmiş toplumlardan gelişmekte olan veyahut daha az gelişmiş toplumlara doğru yayılma olmaktadır ve müşterek değerleri olan toplumlarda ilgili süreç daha kolay ve hızlı g r lmektedir.

1.5.4. Kültürleşme

Farklı iki toplum kültürünün birbirleri ile olan bağı ve bu bağla beraber etkileşiminden doğan netice olarak, bir toplumun diğ er toplumun kültürel normlarını benimsemesi ile yeni bir kültürel yapı ortaya çıkmakta ve bu ortaya çıkan kültürel örgü kültürleşme olarak anılmaktadır. Diğ er bir deyişle etkileşime giren her iki kültürün de varyasyona uğramasıdır.

1.5.5.Kültürlenme

Toplumların alt kültürlerinden veya başka toplumlardan gelen fertlerin ve toplulukların bir araya gelmeleri ve dolayısı ile etkileşim halinde olmaları sonucu toplumda var olan asıl hâkim kültürde ve alt kültürlerde yer bulmayan farklı bileşimlerin doğması olgusuna kültürlenme denilmektedir. En çok rastlanılan durum ise köyden kente g  lerde karşımıza çıkmaktadır. Aynı toplumda kırsal kesimden şehre g  lerde karşılaşılan ihtiyaçlar dâhilinde barınma, yeme içme ihtiyaçlarına nazaran gecekondü yapılaşması ne tam köy hayatını ne de şehir yaşantısını

yansıtmaktadır.

1.5.6.Kültür Şoku

Bireylerin tabi oldukları kendi kültürlerinin uhdesinden uzaklaşarak kendilerine yabancı, yapısını bilmedikleri, dilini anlamadıkları, tutum ve davranışlarından bilgilerinin bulunmadığı başka bir kültürün muhtevasına giren fertlerin yaşadıkları sendrom boyutu, diğer bir tabirle bir buhran durumudur. Uyum güçlükleri görülen en büyük problemlerden olmaktadır.

1.5.7.Zorla Kültürleme

Bir kültüre tabi toplulukların, diğer topluluklar aracılığı ile kültürel değerlerinin yükümlülükle değiştirilme sürecine zorla kültürleme adı verilir. Başka bir tanımı ise, hâkim olan kültürün kendisine oranla daha zayıf bir kültüre değerlerini baskı ile benimsettirmesidir. Asıl kültürün diğer kültürleri kendine benzemeye zorlaması sonucu, zorlanan kültürdeki kültürel değerlerin yok olmaya itilmesi olarak da açıklanmaktadır.

1.5.8.Kültürel Özümseme

Bir toplumda hâkim kültürün, o topluma tabi bireylerin kendilerine göre daha azınlık olduğu kültürü çeşitli yollarla kendilerine benzetmesi ve zamanla egemenliğine almasıdır. Özümseme, kendiliğinden sosyal etkileşime giren taraflar arasında doğal ve çift taraflı olarak gelişme gösteren bir durum olarak açıklanmaktadır. Bu durum sonucu etkileşime giren azınlık grup, önce kendi kültürünü unutmakta ve zamanla yeni kültürü benimsemektedir.

1.5.9.Kültürel Yozlaşma

Kendilerine yabancı kültürlerin olumsuz tesirleri sonucu bulundukları toplumun esas değer yargılarına yeterince sahip çıkılmaması ile oluşan kültürel bozulma olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir tanımı da bir toplumun kendi kültürel değer yargılarını hiçe sayması, unutmaması, özünden uzaklaşması olarak açıklanmaktadır. Kültür toplumların geçmişinden kalan miraslarıdır ve bu mirasın kaybolması da kültürel yozlaşmaya sebep olmaktadır.

1.5.10.Kültürel Değişme

Bir kültürel yapıyı meydana getiren tutum, davranış, normların insan doğası gereği bizatihi veya ihtiyaçlar dâhilinde oluşan değişimler ve bu değişmelerin meydana gelme sürecine kültürel değişme denilmektedir. Değişiklik ihtiyaca binaen kısmen veyahut tamamen olabilmektedir. Kültürler sürekli bir devinim halindedir. Bu devinim zaman zaman hızlı olurken zaman zaman ise daha yavaş olmaktadır.

1.6. Kùltùrlerarası İletişim

Kùltùrlerarası iletişim, kavram olarak farklı kùltürel miraslara haiz olan toplumların ya da farklı kùltürlere tabi olan fertlerin birbirleri arasındaki etkileşimi olarak adlandırılmaktadır. Farklı kùltürlere tabi olan bireylerin iletişim kurma yöntemlerini ve bu durumdan ne derece etkiledikleri araştırılmaktadır. Sosyal bilimler alanında farklı çalışma mecralarıyla yakından ilintilidir.

1.6.1. Kùltür ve İletişim İlişkisi

Kùltür, bir toplumda yaşayan bireylerin oluşturdıkları maddi ve manevi değerler olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal yaşam şekilleri, töreleri, itikat öğretileri vb. unsurlar kùltür tanımı kapsamında açıklanmaktadır. Kùltür, toplumların veya toplulukların mirasıdır. Toplumlar tarafından oluşan bu miras geleceğe iletişim vasıtasıyla aktarılmaktadır. Özellikle küreselleşmeyle beraber, toplulukların öz değerlerinin gelecek nesillere aktarımı zaruri görülmekte ve bu aktarımda kitle iletişim araçları kullanılmaktadır. Diğer bir tabirle günümüz koşullarında teknolojik gelişmelerle donanan kitle iletişim araçları, kùltür aktarımında iletişim aracı olarak kullanılmaktadırlar.

Kùltür ve iletişim olguları birbirleriyle sıkı bir etkileşim içerisinde. Toplumlar kùltürlerinin aktarımında iletişim olgusunu kullanmaktadırlar. Bu nedenle insanlar veyahut toplumlar arası iletişim zorunlu bir hale gelmektedir.

Kùltür insan tabiatına haiz bir olgudur ve insan sosyal bir varlıktır. Sosyalleşme kapsamında farklı kùltürel toplulukların birbiri ile olan münasebetine bakıldığında kùltürlerarası bağlantı görülür ve ilgili bağlantı aşamalarında ise kùltürlerarası iletişim görülmektedir. Dolayısıyla kùltürlerarası iletişim toplum veya topluluklardaki bireylerin sosyal ilişkileri ve etkileşimleri sırasındaki iletişim yapıları olarak tanımlanmaktadır.

Kùltürlerarası iletişim, iki ayrı insan grubunun manevi ve maddi kùltürel öğeleri yardımıyla temasa geçmeleri, birbirlerini algılamaları, anlamaya çalışmaları, kabul etmeleri, saygı göstermeleri ve birlikte yeni manevi ile maddi değerler üretmelerine imkân sağlayan disiplinler arası, bilimsel faaliyetler bütünü olarak addedilmektedir. Bir grubun sahip olduğu dil, din, ahlak yapısını, değerlerini, adetlerini ve geleneklerini kapsayan manevi kùltür öğeleriyle; teknolojik varlığı, üretim araçları, sanat ve ekonomik ile sosyal altyapısını oluşturan maddi kùltürel öğeleri, ilgili faaliyetler bütünü içerisinde yer almaktadır (Güven, 2015:107).

Kitle iletişim araçlarındaki gelişim ve varyasyonlar toplumsal yapıyı etkisi altında bırakarak, toplumların değer yargılarında değişmelere sebep olmaktadır. Bir bakıma da iletişim, toplumların kendi kültürel değerlerini koruma anlamında bir zafiyet oluşturmıştır. Kitle iletişim araçları aracılığıyla toplumlar, kendi kültürlerinden koparak yabancılaşmaya uğramaktadırlar. İnsanoğlunun görsel iletişim araçlarını sıklıkla tercih etmesi ve bu tercihlerini okuyarak araştırarak desteklememesi nedeniyle kültürel değişimi kolayca benimsemeleri sağlanmıştır.

1.6.2.Kültürlerarası İletişimin Kavramsal Çerçevesi

Küreselleşmenin bir sonucu olarak çağımızda farklı kültürlere sahip fertler, birbirleri ile etkileşim içindedirler. Günümüzde birçok ülkede farklı kültürel değerlere sahip insanlar bir arada yaşamaktadırlar. Dolayısıyla aynı toplum içinde yaşayan insanların günlük yaşantılarında birbirleriyle karşılaşmaları ve aynı sosyal ortamlarda bulunmaları bunun doğal bir sonucu olmaktadır. Kültürlerarası iletişim olgusu küreselleşme sürecinin bir çıktısı olarak görülmektedir. Göç kavramı ise, toplumların birbirleri ile olan ticari ilişkileri ve savaşları nedeni ile daha eski tarihlere dayanan bir olgu olarak açıklanmaktadır.

Kültürlerarası iletişim kavramı incelendiği zaman, kültür ve iletişim olgularının birbirleri ile bir ilişki içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Kültürlerarası iletişim, farklı kültüre sahip bireylerin birbirleri ile olan iletişimi manasına gelmektedir.

Başka bir tasvir ise, esas hatlarıyla farklı kültürlere ait toplumlardaki insanların veya bireylerin birbirlerini anlama gayretidir. Kültürlerarası iletişim, bir etkileşim sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu etkileşimde esas olan iki temel unsur, kültür ve iletişim olgularıdır. Kültürlerarası iletişim sosyal bilimcilerin üzerinde yoğun olarak çalıştıkları bir disiplindir. Kapsamı araştırma ve incelemeye dayanmaktadır. Farklı bakış açıları ile irdelenen ilgili konu, bu sebeple kompleks bir yapı arz etmektedir.

1.6.3.Kültürlerarası İletişimin Temel Dinamikleri

Kültürlerarası iletişim kavramını ve ilgili kavramla birlikte iletişim sürecini açıklayabilmek adına, kültürlerarası iletişim konusunun temel kavramlarının tanımlanması gerekmektedir.

1.6.3.1. d R N N • O W • U O • O • N

Çokkültürlülük, günümüz dünyasında insanları bir arada tutmaya yarayan yapı taşıdır. Bir toplumda bir arada yaşamını sürdüren farklı kültürleri tanımlamak amacıyla kullanılan çokkültürlülük kavramı, aynı zamanda bir toplumu meydana getiren

fertlerin ve toplulukların inanç, tarih, ırk, dil, renk ve coğrafi konum yönünden farklı geçmişlerden gelmelerine dayanmaktadır. Çokkültürlülük tek bir cemiyet düzeninde ve müşterek sınırlar dâhilinde yaşamını sürdüren topluluklarda söz konusu olmaktadır. Kavram olarak farklı kültürlerin bir arada yaşamını sürdürdüğü toplumları tasvir eden bir kavramdır. Çokkültürlülük kompleks bir yapıdan meydana gelmektedir. Çokkültürlü yapıya sahip olan toplumlarda önemli olan hususlardan biri farklı olan kültürlerin birbirlerine saygı duymaları olarak gözlemlenmektedir.

Çokkültürlülük, birbirinden farklı kültürlerin bir arada yaşamaları ve bu durumun sonucu yaşam tarzlarını yönetme edimidir, çoğunluğun olduğu bir zeminde, müşterek yaşamın kaidelerini oluşturmaktır. Topumlarda otorite dinamikleri çerçevesinde, alt kültürlerin ve azınlık kültürlerinin haklarını savunabilmek, aynı zamanda kimseyi kayırmadan eşit şartları ve özgürlüğü toplumdaki insanlara sunabilmektir. Diğer bir yönden aslında toplumdaki bireyleri dominant kültürün baskısından arındırmaktır.

Çokkültürlülük deyimi görece yeni bir kavram olmakla beraber çokkültürlülük durumu hiç de yeni değildir. Çeşitli kültürlerin aynı zamanda yan yana ve birlikte var olduklarını göstermektedir. Tarihin hiçbir döneminde kültürler birbirleriyle tamamen ilişkisiz, tümüyle içine kapalı olmamışlardır. İnsanlık tarihi, sürekli bir etkileşim ve mübadele sürecidir; ayrı grupların birbirleriyle temasa geçtikleri, çarpıştıkları, birbirlerinden borç aldıkları, birbirlerini değiştirdikleri ve kendi içlerinde değiştikleri bir sürecin tarihidir. Bu süreçte toplumlar arasında dostluk, düşmanlık veya bunların ortasında melez durumlar oluşmuştur (Çelik, 2008: 321).

Bu melezlik, toplumda yaşayan fertlerin bireyselliklerini homojenleştirmeye, diğer bir deyişle katılımın daha aktif olduğu müşterek bir kültür eğilimi olmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda çokkültürlülük, farklı kültürleri barındıran toplumların çeşitli nedenlerden ötürü bir araya gelmeleri ve ortak değerler çerçevesinde yaşamalarıdır. Kültürel çeşitliliğin ve zenginliğin yansıtıldığı bir toplum düzeni olarak görülen çokkültürlülük, toplumları bir arada tutabilmek için, günümüzde birçok ülkede siyasi bir düzen olarak da görülmektedir. Birlikte yaşamak durumunda olan bütün toplulukların, yaşam değerlerine hoşgörü gösterildiği çokkültürlü bir düzende, kültürel özgürlükler eşit şekilde yaşanmaktadır. Çokkültürlü toplumlarda ortak değerler etrafında kültürel zenginlikler yaşanırken, toplumları bir arada tutabilmek için uyum süreci önemli rol oynamaktadır (Doğan, 2017: 67).

Çokkültürlü bir yaşam biçiminin başarılı biçimde hayata geçirilmesi için öncelikle bu konuda devlet politikaları, mevzuat çerçevesi, eğitim kurum ve kuruluşları ve toplum

katmanlarında farkındalık ve içselleştirme gerekmektedir (Demir, 2019:55).

1.6.3.2. . • O W • U O H U D U D V Õ O Õ O Õ N

Kültürlerarasılık kavramından bir kültürün yok olması değil aksine diğer kültürler ile sürekli iletişim ve etkileşim sonucu doğan yeni bir ürün anlaşılmalıdır. Bu bağlamda iletişim sürekliliği açısından kültürlerarasılık kaçınılmaz son olarak gözükmektedir. Doğal akışında birbirleri ile aralarında etkileşim içerisinde olan toplumlar ve toplum kültürleri arasında kültür alışverişi olacağı düşünülmektedir.

Toplumlar veya topluluklar duygu, düşünce ve fikirlerini diğer toplumlara aktarma aşamasında kültürün özellikleri olan maddi ve manevi sembolleri kullanmaktadırlar. Kültürlerarasılık ise bu aktarımın bir ürünü olarak sonuçlanmaktadır. Bu yüzden bu kavram farklı renklilikler ve çokkültürlülük olarak anılmaktadır.

Kavram birçok alanda kullanılmasına rağmen tam olarak ne ifade ettiği henüz net olarak ortaya konamamıştır. Kültürlerarasılık, farklı renklerden meydana gelmektedir. Aynı zamanda diğer bir yönüyle kültürlerarasılık, farklı kültürler arasında var olan çeşitlilikler ve çağın koşullarının getirdiği yenilikler sonucu meydana gelen güncel oluşumlar olarak da açıklanabilmektedir. Kültürlerarasılık bir bakıma farklı kültürlere mensup bireylerin, toplumlarda aynı çatı altında yaşamlarını sürdürmeleri neticesinde ortaya çıkmıştır.

Kültürler ve kültürel imgeler zaman eşliğinde değişime uğramakta ve güncellenmektedirler, lakin değişim sürecinde toplumlar arasında herhangi bir üstünlük mevzuu söz konusu değildir. Bu noktada, kültürlerarası uygulamaların işlevi konusunun, her kıta, her ülke, her etnik topluluk, her ırk, din, cins ve sınıf için çok farklı anlamlar ifade ettiğini söylemek gerekir (Ezici, 2010:48).

1.6.3.3. . • O W • U O H U D U D V Õ O Õ O Õ N O D U

Günümüzde kültürel farklılık olgusunun mevcudiyeti aşikâr bir gerçektir ve bu gerçekliğin oluşturduğu kaçınılmaz sonuçlardan biri de iletişim sorunu olmaktadır.

Teknolojik imkânlarda meydana gelen gelişmeler; toplumların sosyoekonomik şartları, turizm, eğitim ve özellikle siyaset gibi alanlarda olan etkileşimler kültürlerarası iletişimi kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu etkileşim ile birlikte farklı kültürlere haiz insanların aynı çatı altında yaşamları sürmeleri, kolektif çalışma esasına ve bilincine ehil olmalarının zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle iletişim teknolojisinin gelişmesi ile kültürlerarası etkileşim daha yoğun bir şekilde yaşanmakta ve sosyoekonomik çeşitlilikler de göz önüne gelmektedir. Dahası kültürel varyasyonların yoğun olduğu topluluklarda, kolektif bir yaşam biçimi için anlayış ve

hoşgörünün önemi ortaya çıkmaktadır.

Toplumlar açısından bakıldığı zaman ise değerler yargıları, görenekler, tutumlar, yaşam biçimleri, gibi konularda farklılıklar gözlenebilmektedir. Fertlerin yaşamlarını sürdürdüğü toplulukların kültürel olguları, bahsi geçen toplulukları değerlendirmede etkili olmaktadır. Dolayısı ile farklı kültürlerle tabi olan bireylerin farklı değer yargılarına sahip olmaları da doğaldır. Farklı kültürlerde bireylerin tutumları, konuşma tarzları, jest ve mimiklerinin farklı anlamları vardır. Bu bağlamda farklı kültürlerdeki farklı unsurları kavrayıp açıklamak zor olmakla birlikte, ilgili farklılıkların doğal bir sonucu olarak da yanlış anlaşılmalara meydana gelmektedir. Farklı kültürlerden gelen insanlar için iletişim ve adaptasyon en önemli problemlerden olabilmektedir. Diğer bir yönden ise kültürel farklılıklar doğru stratejik hamleler ile yönetilirse hâkim kültüre zenginlik katabilmektedir.

Kültürel özellikler toplumların zenginlikleri olarak ön plana çıkmaktadır. Farklı kültüre tabi olan bireylerin yaşama farklı yönlerden bakmalarına yardımcı olur. Toplumlar veyahut topluluklar birbirleri ile sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilir, birbirlerinin müşterek kaygılarını anlamaya çalışırlar ise tahammül ve ızan ile müşterek noktalarda buluşabilmektedirler. Kültürel farklılıklar ilgili kapsamda olaylara, olgulara ve en önemlisi hayata geniş bir perspektiften bakılmasına katkıda bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

BALKAN GÖÇMENLERİ VE BALKAN KÜLTÜRÜ ÜZERİNE

2.1.Osmanlı Dönemi Sürecinde Balkan Tarihine Genel Bakış

Cumhuriyet Dönemi, farklı coğrafyalardan ülkemize doğru yapılan göçlerin acı ve sevinçleriyle yüklüdür. Bu göçlerin yapıldığı coğrafya, Balkanlardan, Kafkaslara ve dahi Ortadoğu'ya kadar uzanmaktadır. Özellikle, Osmanlı Devleti'nin, son elli yılında Balkan coğrafyasında yaşadıkları, kaybedilen savaşlar ve topraklar üzerinde başlayan kitlesel göç hareketleri, adeta kesintisiz olarak uzun bir süre devam etmiştir. Cumhuriyet döneminin en büyük kitlesel göçleri Balkan coğrafyasından olmuştur. Burada terk edilen bölgelerde kurulan devletlerin ulus-devlet anlayış ve algılarının büyük etken olduğunu ifade etmek mümkündür. Daha çok “etnik temizlik” düşüncesi bazen ulusal bazen uluslararası boyutlarda göçlerin gerçekleşmesine neden olmuştur. Göç olayını ilk insandan başlatarak günümüze taşımak mümkündür. İnsanların çeşitli sebeplerle, bazen kitlesel olarak bazen de bireysel olarak bir yerlerden bir yerlere hareket edip yerleştikleri bilinmektedir. Göç olarak adlandırılan bu hareketliliğin, bazen çok etkili bazen az etkili olsa da tarihin akışını değiştirdiğini söylemek mümkündür. Dünya tarihi için geçerli olan bu kanaat kendi tarihimiz için de geçerlidir (Hatipler, 2018:424). Göç olgusu kapsamında ülkemize göç eden kesimlerden Balkan göçmenlerinin, Türkiye'ye Balkanlar'dan diğer bir tabirle Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya, Arnavutluk gibi Balkan ülkelerinden göç eden soydaşlarımız oldukları bilinmektedir.

Balkanlardan Türkiye'ye yapılan göçler farklı sebeplerden oluşmaktadır. Özellikle Cumhuriyetin hâkim olduğu dönemde, Balkanlardan Türkiye'ye olan göçlerde; dört faktör ön plana çıkmaktadır. Bu dört faktör ise; sosyal, siyasi, ekonomik ve dinî sebeplerden oluşmaktadır. Balkanlar'da yaşamını idame ettiren Türk ve Müslüman halka yönelik asimilasyon politikaları da diğer bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Göçün ana unsurlarından biri siyasi nedenlerdir. Göçlerin temel unsurlarından biri olan siyasi nedenler ülkelerin, topraklarında yaşayan kesimlere uyguladıkları kayırmacı politikalar ve bunların sonucu doğan haksızlıklar olarak da tanımlanmaktadır.

Sosyal nedenler ise özellikle nüfus yapısı ve eğitimle ilişkilidir. Nüfus yapısının artması ve üretim yapılan toprak sayısının azalması bu sebeplerin başında gelmektedir. Diğer bir yönden iş gücü temini de sosyal sebepleri güçlendirmektedir. Eğitimin gerekçesi ise daha iyi bir eğitim görülmesi ve buna bağlı olarak daha iyi yaşam

standartlarında yaşama isteği olarak görülebilir.

Diğer bir unsur ise ekonomik nedenlerdir. Eğitim faktörü ile beraber değerlendirildiğinde iyi bir eğitim alanların daha iyi şartlarda yaşama isteği ve eğitimine uygun kalifiye bir işte çalışma çabası olarak açıklanmaktadır. Beyin göçü bu kapsamda gösterilebilmektedir.

Dini sebepler ise kendilerini inançları dışında baskı altında hisseden bireylerin yaptığı göçler olarak sayılabilir. İnançları gereği zulme uğrayanlar, iradeleri dışında engellemeler ve yasaklar ile karşılaşanlar, ilgili kavrama örnek oluşturmaktadır. Müslüman azınlıkların Balkanlarda yaşadığı dini baskılar bu duruma örnek gösterilebilir. Bölgelerde Müslüman halka yönelik baskılar Balkan Savaşları ile daha çok artmış olup, Balkanlarda yaşamını sürdüren sivil vatandaşlar zarar görmeye başlamıştır. İslam dini gereği Müslüman olan toplumlarda gelenek olan, Müslüman çocukların sünnet ettirilmeleri, namaz ve oruç ibadetleri engellenmiştir. Kültürlerine ilişkin kıyafetler giyilmemesi adına çalışmalar yapılmıştır. Müslüman mezarlıkları tahribata uğratılmışlardır. Türk ve Müslüman kültürüne ait kültürel ve dini değer yargılarına dair öğeler engellenmeye zorlanmıştır.

Türkçe dil kullanımı açısından ise, asimilasyon kapsamında bulundukları ülke diline evirilmeye çalışılmıştır ve kendi öz dillerinde eğitim alınmasına engel olunmaya çalışılmıştır. O bölgedeki insanlara hâkim dil dayatılmıştır. Türkçe isimlerin kullanılmaması yönünde baskılar artmıştır.

2.2. Göç Olgusu ve Etkilerini Balkan Göçmenleri Üzerinden Okuma

Göç olgusu, toplumları derinden ilgilendiren bir konudur. Göç evrenseldir bir olaydır. İnsanların hayatını idame ettirdikleri yerlerden dini, sosyal, ekonomik ve siyasi sebepler vesilesi ile farklı bir yerde yaşam sürdürmek için eylemde bulunmalarına verilen isim göç olarak tanımlanabilir. Göçler tarih boyunca tüm dönemlerde görülmüştür. Tarihte yer alan eski dönemlerde göç sebebi yaşanan doğa olayları, su kaynaklarının aranması ve kıtlık olarak görülürken iken çağımızda küreselleşme olgusu ile birlikte dini, siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel sebepler ana sebep olarak göze çarpmaktadır. Diğer bir tabirle göç kavramı ile öncelikle belli bir nüfusun bir bölgeden başka bir yere olan hareketi akla gelmekle birlikte, göç coğrafi bir yer değiştirmeden çok daha kapsamlı ve köklü bir muhtevaya sahiptir. Sonuçları itibarıyla sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik birçok öğeyi içinde barındırır (Sağlam, 2006:34). Göç olgusu tanımlarından da anlaşılacağı üzere çeşitli nedenlere

dayandırılmaktadır. Bu nedenler; doğal nedenler, ekonomik nedenler, siyasal nedenler ve sosyal nedenler olarak ön plana çıkmaktadır.

Doğal nedenler genellikle doğal afetlerin verdiği sonuçlar sonucu oluşan göçler olarak tanımlanmaktadır. Doğal afetler sonucunda afetin görüldüğü lokasyonda hayatını idame ettiren bireyler, yaşamını sürdürdükleri yerleri kıtlık, heyelan, deprem, sel basması gibi nedenlere bağlayarak farklı yerleşim bölgelerine göç etmişlerdir. 1992 Erzincan depremi ve 1999 Marmara depremi doğal nedenlere örnek olarak gösterilebilir. Diğer yandan yaşanan kuraklıklar göçleri şekillendirmektedir. Tarihte göçebe topluluklar genellikle su kaynaklarının bulunduğu bölgelere göç etmişlerdir.

Ekonomik nedenler, bireyler yaşamlarını sürdürdükleri coğrafya da iş imkânlarının ve ekonomik dağılımın daha az olduğu yerleşim bölgelerinden, ekonomik şartların ve yaşam koşullarının daha rahat olduğu, diğer bir tabirle refah seviyelerinin daha yüksek olduğu bölgelere göç etmeleri olarak açıklanmaktadır. Örnek olarak kırsal kesimden kentlere göçler olarak verilmektedir.

Siyasal nedenler, tarih boyunca görülmüştür. Çeşitli savaşlar ve bu savaşlar sonucu yapılan zulümler, anlaşmalar, mübadeleler sonucu olarak göçler ortaya çıkmaktadır. Mübadele göçlerinin en tipik örneği Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleşmiştir. Siyasi baskılardan kaçan insanlarda bu göçlere birer örnektir. Dönem dönem bu baskılar ortaya çıkmaktadır. Günümüzde yaşanan Suriye de yaşanan baskılar ise bize en yakın örnektir.

Sosyal nedenler ise yaşam koşulları bağlamında iyi bir eğitim alma isteği, sağlık ve güvenlik koşullarının daha iyi şartlarda olması, yaşadıkları coğrafyada yaşanan nüfus artışı gibi nedenlere dayandırılarak yapılan göçler olarak adlandırılmaktadır. Kırsal bölgelerde yaşayan insanların yaşadıkları hastalık durumlarında şehirlerde bulunan hastanelerde daha iyi koşullarda tedavi görme isteği, bu göç nedenine örnek olarak verilmektedir. Sosyal nedenlerin diğer faktörleri din ve kültürel farklılıklar olarak da gösterilebilir.

Tüm bu nedenlere bağlı olarak göçler yaşanmaktadır. Nasıl ki geçmişten günümüze göçler yaşandıysa günümüzden de geleceğe yönelik olarak da göçler yaşanacaktır. İnsanoğlunun istekleri hedefleri gayesinde de şekil alabilen göç kavramı ve olgusu yaşamaya devam edecektir. İnsanoğlu varlık gösterdiği sürece göç olgusunu yok saymak mümkün olmamaktadır.

Osmanlı döneminden itibaren Balkanlardan Anadolu topraklarına gerçekleştirilen göç hareketlerini dört gruba ayırmak mümkündür: 1877-78 Osmanlı-Rus (93 Harbi)

Savaşı'na değin gerçekleştirilen göçler “İlk dönem göçleri”, ardından yaşanan Balkan Savaşları'na kadar yaşanan göçler “ikinci dönem göçleri”, Balkan Savaşları'ndan Cumhuriyet Dönemi'ne değin gerçekleştirilen göçler “Üçüncü dönem göçleri”, Cumhuriyet Dönemi'nde meydana gelen göçler de “Son dönem göçleri” (Çelik, 2010:406), olarak gruplandırılmaktadır. Bu göçlerin ana sebebi ise Balkan Coğrafyasında yüzyıllar süresince hâkimiyet süren Osmanlı Devleti'nin toprak kaybetmesi sonucu bu coğrafyada kalan Türk ve Müslüman halka yapılan zulüm olarak görülmektedir. Toprak kaybının sonucu olarak bölgede kurulan yeni devletlerin asimilasyon çalışmaları ve kendi dil ve dinlerini bölgede yaşayan halka empoze etme çabası, söz konusu göçlerin temel nedenini oluşturmaktadır. Toprak kaybının diğer bir sonucu olarak ortaya çıkan Osmanlı adına nüfus kaybı anlamına gelen bu durum, daha büyük bir sorun olan “Tabiiyet Sorununun” da habercisiydi. Tabiiyet sorunu, hem Müslüman hem de gayrimüslimleri kapsıyordu. Balkan devletleri sınırları içerisinde kalan Müslümanlar, kültürel olarak homojen bir nüfus olgusunu amaç edinen yönetimlerin hedefi haline geldiler. İnsanca yaşamak isteyen Müslümanlar, Balkanlardan Osmanlı topraklarına zorunlu göç ettiler (Serbestoğlu, 2013:482). Balkan devletlerine bırakılan topraklarda yaşamını sürdüren Müslüman vatandaşlar, maruz kaldıkları baskı ve zulüm karşısında Balkan devletlerinin tabiiyetlerini kabul etmeyerek, Osmanlı Devleti'nin tabiiyetine geçmişlerdir.

Balkan coğrafyası Türk tarihinde önem arz etmektedir. Özellikle bu coğrafyada yaşanan savaşlar sonucu, bölgede yaşamını idame ettiren toplumların sosyo-ekonomik yapıları savaşın durumuna göre şekillenir, savaşan ülkelerin sınırları, toprakları, kaderleri değişmekteyken, değişmeyen tek şey ise bu coğrafyalarda yaşamını sürdüren bireylerin yaşadıkları ölümler, açlık ve beraberinde sefalet ile savaş sonucu görülen zulümlerdir.

Baskılar nihayetinde ise sağ kalanların tüm bunların sonucu olarak zorunlu göçe tabi tutulmaları, göç etmedikleri takdirde ise yaşanan tüm bu acıların tekrarına tabi olmalarıdır. Osmanlı Devleti'nin yıllarca hüküm sürdüğü topraklardan çekilme döneminde Balkan coğrafyasından Kafkas coğrafyasına kadar sayısızca Türk ve Müslüman vatandaş çeşitli işkenceler görmüş, katledilmiş ve dahası birçok vatandaş da göç etmeye zorlanmıştır. Rumeli coğrafyasında Türk ve Müslüman milletler bölgede gerçekleşen savaşlar hasebiyle yaşamlarını sürdürdükleri toprakları terk etmek zorunda kalmıştır. Bu durum da göçü oluşturmuştur. Osmanlı Devleti gerçekleştirdiği savaşlar sonrasında, savaş mağduru göçmen vatandaşlara sahip

çıkıştır. Buna karşın 1877-1878 93 Harbi sonrasında Bulgar hükümeti ve Bulgar çetelerinin baskılarına ve zulmüne uğrayan vatandaşlar, canlarını ve namuslarını kurtarma adına yıllarca yaşamlarını sürdürdükleri, ailelerini, anılarını, hayallerini, geçmişlerini aynı zamanda geleceklerini geride bırakarak, doğdukları topraklardan göç etmek zorunda kalmışlardır. Balkan coğrafyasından, ekseriyeti Müslümanlar ve Türkler olmak üzere farklı etnik kökene haiz topluluklar Boşnaklar, Arnavutlar, Pomaklar, Çerkeşler ve Tatarlar topraklarımıza göç etmişlerdir. Bu coğrafyada gerçekleşen savaşlar sonucu Osmanlı-Türk topraklarına göç edenlerin arasında Türkçe bilenler de bulunmaktaydı. Müslüman ve Türk olan bu kesim diğer bir tabirle farklı etnik topluluklar, göçe zorlanarak farklı bir kültüre adapte olma zorluğu yaşamaya mahkûm bırakılmışlardır.

Bahsi geçen göçlerden biri olan Bulgaristan göçlerinin sebepleri varlık gösterdikleri coğrafyada yaşayan Türk ve Müslüman köylerinin meşru ve azılı Bulgar çeteleri tarafından basılmaları, tek suçları Türk ve Müslüman olan köylülere işkencelerle eziyet etmeleri, acımasızca katletmeleri, topraklarını ve varsa ziynet eşyalarını zorla almaları göçlerin kitlesel hal almasına sebep olmuştur. Göç etmeyi başarabilenlerin yanında başaramayan kesim de çok fazla olmuştur. Göç yolunda çeteler ve eşkıyaların çok sayıda insanı katlettikleri ve varlıklarına zorla el koydukları gerçeği tarih kayıtları arasında yerini almaktadır. Göç esnasında ailesiz kalan çocuklar, hastalıktan ölen insanlar veyahut kaybolan ve bulunamayan insanlar göç edenlerin dışında diğer bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Balkan coğrafyasından Osmanlı- Türk topraklarına olan göçler çeşitli önemli sonuçlar doğurmuştur. Savaş esnasında ve daha sonrasında, ölümü gerçekleşen insanların yanında yıllarca dostane bir şekilde yaşamlarını idame ettirdikleri vatanlarından koparak, kültürlerini, geçmişlerini, ailesini, tarla, tapanını ve dost akrabalarını gerilerinde bırakarak sayısızca vatandaş bir bakıma mağduriyet yaşayarak göç etmek zorunda bırakılmıştır. Balkan coğrafyasından Anadolu'ya olan göçlerin Osmanlı Devletinden sonra Cumhuriyet döneminde de sürdüğü gerçeği göz önünde bulundurulduğunda ana hatlarıyla Anadolu'da nüfus yapısında ve yerleşimde mühim derece de tesiri olduğu ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir yönden ise göçlerin sonunda oluşan göçmenlere yapılan yatırımlar ve ihtiyaçları çerçevesinde yapılan iktisadi harcamalar, temel ihtiyaçlar da olsa maliyet giderleri ile savaştan yeni çıkan bir devlet için bir mali sıkıntıyı beraberinde getirmiştir. Savaş sonrası oluşan ekonomik ve sosyal olumsuzluklara karşın mevcut devlet göçmenlerin insan onuruna yakışacak bir yaşam idame ettirmeleri adına, çeşitli

yardım, destek ve politikalar ile mücadelesini sürdürmüştür. Osmanlı Devleti ve sonrası Türkiye Cumhuriyeti, göçmenlerin iskân çalışmaları kapsamında uyum prosedürleri çerçevesinde bölgede yaşayan insanların ve göçmenlerin uyumlu bir şekilde yaşam sürdürmelerini sağlayacak çeşitli politikalar izlemeye çalışmıştır.

2.3. Balkan Göçmenleri ve Türkiye'ye Göç Süreçleri

Anadolu, bulunduğu konum ve ekonomik gerekçelerden dolayı Osmanlı Devleti'nin yıkılışından sonra Türkiye Cumhuriyeti Dönemi'nde de göçlere ev sahipliği yapmıştır. Balkanlar, Türk ve Müslüman halkların bölgede bulunan diğer tüm milletler ile omuz omuza yaşadığı bir halklar coğrafyasıydı. Balkan coğrafyası insanlara tarih boyunca dostça, kardeşçe bir yaşam alanı olmuştu. 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve Yunanistan'da patlak veren isyan dostluğun, kardeşliğin önüne geçerek tüm Balkan ülkelerine sıçramıştır. Osmanlı Balkanlar'da mevcut topraklarını kaybetmiş ve geri çekilirken, Osmanlı'nın devamı olan ve bölgede yaşamını sürdüren Arnavutlar, Boşnaklar, Pomaklar katliamlara maruz bırakılmış ve devamında da çeşitli işkenceler ile Türkiye'ye sürülmüşlerdir.

Osmanlı'nın son yüzyılından itibaren Balkanlar ve Kafkasya'daki Türk ve Müslüman ahalî için bir çekim merkezi olan Anadolu ve Trakya, Cumhuriyet Dönemi'nde de aynı yoğunlukta göç almıştır. Mübadele dışarıda bırakılacak olursa, 1923-1938 yılları arasındaki dönemde Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan 400 binin üzerinde göçmen Türkiye'ye gelmiştir. İlk on yıllık dönemde serbest göçmen statüsünde kabul edilen muhacirler yardım alamamak koşulu ile istedikleri yere yerleşme imkânına sahip olmuşlardır. 1934 sonrasındaki dönemde gelen göçmenler ise iskânlı statüde işlem görmüşler ve belirli bir politika dâhilinde iskân edilmişlerdir. Güvenlik ve atıl durumdaki toprakları üretime açmak şeklinde özetlenebilecek bu iskân politikası gereğince, Trakya ve Anadolu'nun nüfus yoğunluğu düşük bölgelerine göçmenler yerleştirilmiştir. Böylelikle hem bazı güvenlik kaygıları giderilmiş, hem de ülkenin boş toprakları “şenlendirilmiştir” (Duman, 2009:487).

Bulgaristan hükümeti ülkelerinde yaşamını sürdüren Türk azınlıklara baskıcı politikalar uygulamıştır. Özellikle 1980'li yıllarda Türklerin yoğun yaşadığı bölgelerde birbirleri ile iletişimlerini engellenmiştir. Bulgaristan hükümeti tarafından kamu gücü ile Türk isimlerini değiştirme ve asimilasyon çalışmaları, Türk ve Müslüman millî şuuru bağlamında kültürel değerleri yok etmeyi amaç sayan politikalar yürütülmüştür. Bu politikaya karşı çıkan ve kültür varyasyonuna uğramak

istemeyen Türk topluluklar, çeşitli işkencelere ve katliama maruz kalmışlardır. Dolayısıyla Balkan ülkelerinde uygulanan politikalar nedeniyle insanlar bir nevi göçe zorlanmıştır.

Cumhuriyet'in ilanından sonraki ilk göç Yunanistan'dan olmuştur. Lozan antlaşmasının bir sonucu olarak 1922-1938 yılları arası bölgeden Türkiye'ye göçler olmuştur. Balkan ülkelerinden Makedonya'dan Türkiye'ye ilk göç hareketi ise 1924 yılında ülkede yaşamını sürdüren Türklerin göç hareketi ile başlamıştır. En büyük kitlesel göçlerden biri Bulgaristan göçleridir. 1925 yılında imzalanan Türkiye-Bulgaristan ikamet sözleşmesi ile çok sayıda insan Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçmüştür. Balkan ülkelerinden bir diğeri olan Romanya'dan ise Türkiye'ye 1923 yılından itibaren çok sayıda insan çeşitli statülerde göçmen olarak gelmiştir.

2.4. Balkan Göçmenlerinin Türkiye'deki Kültürleşme Süreçleri

Kültürleşme sürecini belirleyen belli başlı etmenler vardır. Bu etmenler eğitim düzeyi, dil, yaş, medeni durum ve inanç olarak sınıflandırılmaktadır. Etmenlerden biri olan eğitim düzeyi bireylerin kültürleşme süreçlerini hızlandıran ve aynı zamanda hâkim kültüre daha kolay bir şekilde adapte olmalarını sağlayan bir unsurdur. Diğer bir unsur olan dil ise toplumda bulunan azınlık gruplar ile hâkim kültürün farklı dilleri kullanmaları neticesinde kültürleşme sürecini geciktiren ve zorlaştıran önemli bir unsurdur. Her iki toplumun aynı dili kullanması durumunda ise kültürleşme süreci hızlanmaktadır ve uyum sürecinde etkili olmaktadır. Yaş, kültürleşme sürecinde rol oynayan diğer önemli bir faktördür. Göç etme yaşı ne kadar küçükse hâkim kültüre adaptasyon süreci aynı oranda hızlanmaktadır. İlerleyen yaşlarda göç ise uyum ve kültürleşme sürecini zorlaştırmaktadır. Medeni durum da kültürleşme sürecine etki eden etmenlerin arasında yer almaktadır. Bekâr bir birey evli bir bireye göre kültürleşme sürecine daha rahat uyum sağlayabilmektedir. Bunun nedeni ise yaşam biçimleri gereği daha özgür olan bekâr bireylerin, hâkim kültürün ortamlarına rahat bir şekilde dahil olabilmeleri olarak düşünülmektedir. Kültürleşme sürecinde etkili olan bir diğer etmen ise dindir. Dini inançları farklı olan göçmen ve egemen kültüre tabi toplum üyelerinin, birbirlerine alışmaları ve birbirleri ile kaynaşmaları zaman almaktadır. Farklı dinlere mensup topluluklar arasında çatışmaların ortaya çıkması da bu süreci geciktirmektedir. Göçmenlerin hâkim kültüre tabi toplum üyeleri ile kaynaşabilmeleri, kültürleşme ve adaptasyon süreçlerini hızlandırabilmeleri için egemen toplumun değer yargılarını tanımaları ve bilmeleri gerekmektedir.

Balkan göçmenlerin aile yapıları, türlü zorluklarla gerçekleşen göç hareketini daha kolay bir şekilde atlatabilmelerine ve aynı zamanda göç edilen yerlere rahat bir adaptasyon süreci geçirmelerine vesile olmuştur. Balkan göçmenlerinin Türkiye’deki kültürleşme sürecinde etkili olan en önemli unsurlardan birisi de Türk ve Müslüman olmalarıdır. Türk ve Müslüman olan göçmenler, Türkiye’ye göç sonrası sürece daha hızlı adapte olmak amacıyla eş, dost ve akrabalarının yakınına yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Uyum sürecinin önemli hususlarından biri daha önce bu yörelere göç etmiş yakınlarının civarına yerleşmektir. Bu sayede göç ettikleri yörelere ve topluma kolay bir şekilde adapte olabileceklerdir.

Bir diğer konu ise çalışma hayatlarıdır. Balkan göçmenlerinin Balkanlar’daki yaşam biçimlerinde çalışabilecek düzeyde olan tüm bireylerin aile bütçesine katkısı bulunmaktadır. Göçmenler Türkiye’ye göç ettikten sonra da yaşam biçimlerini benzer şekilde sürdürmüşlerdir.

2.5. Balkan Göçmenlerinin Türkiye’de Sosyo-Kültürel Yaşam Deneyimleri

Sosyo-kültürel kavramı, toplumsal ve kültürel alanı ilgilendiren konular bütünü anlamına gelmektedir. Sosyo kültürel konulara, toplumu kaynaştıran maddi ve manevi unsurlar, eğitim, geçmişe bağlılık, komşularla ilişkiler, inanç yapıları ve birlik beraberlik duygusu gibi sosyal değerler örnek gösterilmektedir. Sosyal değerler, sosyal ve ekonomik koşulları etkileyen önemli unsurlardandır. Sosyal değerler, sosyal ve ekonomik koşulları üzerinde etkili bir unsur olduğu için, değişen sosyal ve ekonomik şartların zorunlu sonucu olarak nesilden nesile farklılıklar ortaya çıkmaktadır. İnsanoğlu sosyal değerleri, bulunduğu toplumdan öğrenmektedir.

Sosyokültürel etkiler söz konusu olunca, akla ilk başta yukarıda sıralananlar etmenler gelmekle birlikte, etkilerin bu etmenlerle sınırlı olmadığı da göz önünde tutulmalıdır. Örneğin, göç alan ülkelerde, uyum sorununa bağlı olarak suç oranlarında gözlemlenen artış, aile içi şiddet, insan ilişkilerinde sorunların artışı ve bu duruma bağlı olarak ülkenin kendi problemlerini çözme niteliklerinin zedelenmesi gibi etkiler yaratmaktadır.

Bu bağlamda Balkan göçmenleri, çoğunluğunun Türk ve Müslüman olmaları sayesinde Türkiye’de geleneklerini ve göreneklerini, yaşam tarzlarını ve dini değerlerini, rahat bir şekilde yaşama imkânı bulmuşlardır. Hayatlarını inançları doğrultusunda rahat bir şekilde sürdürme imkânı bulabildikleri bir ortamda, kültürleşme sürecinin olumsuz etkilerinden mümkün olduğunca uzak kalmışlardır. Her iki kültürü harmanlayan Balkan göçmenleri, yemek kültüründen, giyim ve

kuşamlarına, adetlerine kadar yaşam pratiklerinde, bireyler ve topluluklar arasında etkileşimlerini sıkı tutarak, iletişim süreçlerini etkin bir şekilde yürütmüşlerdir. Göç öncesi yaşam koşullarında, prensip olarak yoğun bir çalışma temposu içinde bulunan göçmenler, göç ettikten sonraki yaşamlarında da zor şartlara adapte olma bağlamında göç öncesi yaşadıkları imkânlarla göre hareket etmişlerdir. Bu bağlamda Balkan göçmenleri adetleri, günlük yaşam biçimleri, gelenek ve görenekleri bakımından kültüre uyum sağlayarak, kültür ile bütünleşmişlerdir.

2.6. Balkan Göçmenlerinin Sosyo-Ekonomik Yaşam Pratikleri

Balkan coğrafyası çeşitli kültürlerin ve medeniyetlerin bir araya geldiği, zaman zaman çatışmaların olduğu, sıklıkla kaynaştığı ve baskın olarak hiçbir kültürün öne çıkmadığı kültürel anlamda muhtevasında zengin mirasa sahip bir coğrafi bölgedir. Bu kültürden gelen etkiler, yaşam biçimleri, dil, gelenek ve görenekler bağlamı başta olmak üzere, ticaret, göç, uygulanan siyaset politikaları ve inanç ile sanatsal ve edebi çalışmalar temelli emareler bıraktı. Tarihi eski çağlara dayanan ve bir bakıma farklı kültürlerin uğrak noktası ve farklılıklarla zenginleşen balkan coğrafyası önemli bir yere sahiptir. Balkan coğrafyası homojenik bir yapıya sahiptir ve farklı inanç ile kültürleri içerisinde barındırır. Osmanlı'nın hüküm sürdüğü dönemde Türk-İslam kültürü ve medeniyeti, daha önceki ve sonraki dönemlerde ise özellikle Antik, Slav, Hristiyan kültürleri dönem dönem mevcudiyetini hissettirmiştir.

Bereketli Balkan topraklarında pek çok ürünün ekimi, hasatı gibi zirai hususlardaki bilgi birikimleri, melekeleri ve hasletleri ile çalışkan sıfatı ile anılan Balkan göçmenleri, çiftçiler olarak da Türk tarımının gelişmesinde, ticaret hayatında ve ekonomi alanında örnek düzeyde katkılar sağlamışlardır. Kendilerini güvenli hissettikleri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde çalışkanlıkları ve azimleri ile ticaret hayatı ile birlikte, özellikle eğitimlerine önem vererek, kendilerini geliştirmişler ve katkı sağlamak adına da farklı ve renkli bakış açılarını ortaya koyarak, ayrıca gayret göstermişlerdir (Akova, 2012:192).

XVI. ve XVII. yüzyıllar boyunca Balkanlarda sedef, bakır ve ahşap kakmacılıkta yoğun olarak kullanılıp, çeşitli eşyaların üretimi sırasında değerli metaller ile kaplanırdı. Ev ve ibadette kullanılan mobilya, silahlar ve çeşitli nesneler sedef ile süslenir; sedeften muskalar, ikonlar, tespihler, çeşitli takılar yapılır; sedef üzerinde benzersiz gravürler işlenir, sedef plakalar üzerinde resim yapılırdı (Han, 2011:246). Balkan coğrafyasını nadide kılan dünyada var olan diğer kültürlerden

ayıran ve bu coğrafyayı ön planda tutan gelenek ve göreneklere sahip olmasıdır. Farklı toplumlar iç içe yaşayarak aynı zamanda tabi oldukları kendi kültürlerini koruyup ek olarak diğer kültürler ile harmanlanarak kültürlerarası bir havuz oluşturmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü dönemde Balkanlar coğrafyasına etkisi, Anadolu'da var olan kültürü Balkan topraklarına taşıması ve bu mirasa katkıda bulunması önemli bir husustur. Anadolu'da bulunan mimari Camileri, Hanları, Pazar yerleri gibi yapıları ve özellikle şehir yapılarını Balkan Coğrafyası'nda da görmek mümkündür. Osmanlı mimarisine örnek ise aydınlık camilerdir. Hem dini hem de bilimsel bir çalışma sonucu camilerin daha aydınlık olması sağlanmıştır. Dini boyutu ibadethane olarak düşünülüp, bilimsel boyutu ise aydınlık bağlamına ışığın yansımaları ve renklerinin birleşmesi olarak ele alınmıştır.

Kültürün ayrılmaz bir parçası olan yöresel kıyafetler, Balkan coğrafyasını birçok arenada ön plana çıkaran öğelerden olmuştur. Bölgede kendilerine münhasır renklerle bezenmiş kıyafetler görülmektedir. Diğer kültür öğelerinden önemli bir husus ise Balkan müzikleridir. Rumeli türküleri ve "Sevdalinka" müzikleri ile Balkan müzikleri, dünya müzikleri arasında ayrı bir noktada konumlanmaktadır.

Kültürle birlikte ön plana çıkan bir nokta ise Balkan coğrafyasında yaşamını sürdüren toplumların inançları medeniyet varlığına birer örnektir. Aynı mahalle içinde kapı komşularının farklı inançlara sahip bireylerden oluştuğu ve aile gibi yaşadıklarını ifade etmek mümkündür. Tarihin belirli dönemlerinde savaşlar görülsede Balkan coğrafyasının medeniyet göstergesi olduğunun altının çizilmesi gereklidir. Farklı inanç, kültür, gelenek ve göreneklere sahip insanların iç içe, aynı çatı altında yaşaması zor ve zahmetli bir husustur.

Balkan coğrafyasında yaşayan Boşnaklar, Pomaklar ve Türklerin neredeyse tamamı Müslüman iken, Arnavutların bir kısmı Müslüman; coğrafyada yaşamını sürdüren Bulgarlar, Sırp, Karadağlılar ile Arnavutların diğer bir kısmı Hristiyan olarak hayatlarını sürdürmektedirler. Balkanlarda yaşayan milletlerden başta Bulgarlar, Romenler, Sırp olmak üzere bir kısım Makedonlar Ortodoks olarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Bölgede Müslümanlar da diğer büyük grubu oluşturmaktadır. Bölgede yaşayan halkların belli bir kesimi Müslüman'dır. Arnavutluk'ta Müslümanlık yaşatılmaktadır. Müslümanların yaygın olarak yaşadığı yerler olarak Makedonya, Bosna-Hersek ve Kosova ülkeleri başı çekmektedir.

2.7. Yalova İli Hakkında Genel Bilgiler

Yalova, Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesi'nin güneydoğu kesiminde yer

almaktadır. İlin kuzeyinde ve batısında Marmara Denizi, doğusunda Kocaeli, güneyinde Bursa (Orhangazi-Gemlik) ve Gemlik körfezi yer almaktadır. Yalova 39–40 Kuzey enlemi, 29–61 Doğu boylamları arasında, denizden yüksekliği 2 metre, en yüksek noktası 926 metredir. 847 km²'lik alanı ile ülke yüzölçümünün %0.11'lik bölümünü kaplamaktadır (<https://yalova.csb.gov.tr>, 2020).

1930'da İstanbul ilçeleri arasına katılan Yalova, 5 Haziran 1995 tarih ve 550 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin, 6 Haziran 1995 tarih ve 22305 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanması ile il statüsüne kavuşmuştur (Yalova Valiliği, 2020). İl bugünkü idari bölünüşe göre Merkez İlçe ile birlikte altı ilçeden oluşmaktadır. Diğer ilçeler; Altınova, Armutlu, Çınarcık, Çiftlikköy ve Termal'dir. Yalova'da merkez ve 5 ilçe belediyesi ile birlikte toplam 14 belediye bulunmaktadır. Merkez ilçede 1 (Kadıköy), Altınova'da 3 (Kaytazdere, Subaşı ve Tavşanlı), Çınarcık'ta 3 (Koruköy, Esenköy, Teşvikiye) ve Çiftlikköy'de 1 (Taşköprü) belde belediyesi vardır. Bu ilçelere bağlı köy sayısı ise 43'tür (<http://www.yalova.bel.tr>, 2020). Yalova'nın güneyindeki dik yamaçlar tümüyle gür bir orman örtüsü ile kaplıdır. Ormanlar ilin yaklaşık %5'ini kaplar. Ormanlık alanlarda genellikle kayın, meşe, gürgen, kızılçak, kestane ve ıhlamur ağaçları görülür. Marmara bölgesinin doğusunda yer alan Yalova ilinin iklimi, makro-klima tipi olarak; Akdeniz ve Karadeniz iklimleri arasında bir geçiş niteliği taşır. Yalova iklimi, kimi dönemlerde karasal iklim özelliklerini yansıtmaktadır. Yalova bölgesinde kuzeyden ve güneyden gelenlerle, sakin nitelikli olmak üzere başlıca üç tür hava akımı egemendir. İlde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve bol yağışlıdır (<https://yalova.csb.gov.tr>, 2020). Yalova, turistik bir konumda bulunması nedeniyle yılın çeşitli dönemlerine ek olarak özellikle yaz aylarında nüfus yoğunluğunda artış göstermektedir.

2.8. Balkan Göçmenlerinin Yalova Kentine Göçleri

Türkiye, bulunduğu konum gereği, diğer bir deyişle transit geçiş ve önemli göç noktaları üzerinde bulunması sebebi ile geçmişten günümüze değin göç süreçlerine tanıklık etmiş ve sayısızca göçmene ev sahipliği yapmıştır. Bu bağlamda ev sahipliği yaptığı göçmenlerin en önemlilerinden birini ise kuşkusuz Balkan coğrafyasından gelen göçmenler oluşturmaktadır. Yalova'da Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk, Makedonya, Romanya, Bosna-Hersek, Sırbistan, Kosova gibi birçok Balkan ülkelerinden gelen göçmenler bulunmaktadır. Yalova, göç konusunda epeyce zengin bir kenttir. Balkan Savaşları'nın bir sonucu olarak özellikle Bulgaristan'dan ülkeye büyük kitleler halinde göçler olmuş ve süreç dâhilinde bu dönemlerde Yalova,

hareketli nüfus popölasyonu ile ön plana çıkmıştır. Balkan Savaşları neticelerine bağılı olarak Balkan ölkelerinden göç edenler tarafından Yalova ve çevresinde köyler oluşturulmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra en büyük göç kitlesi ise mübadele antlaşması ile Batı Trakya'dan gerçekleşmiştir.

Yalova farklı coğrafyalardan göç etmiş fertlerin bir arada yaşamını sürdürdüğü bir kenttir. Yalova ili devamlı göç alan bir ildir ve göç konusunda geniş bir yelpazeye sahiptir. Nüfus yapısı büyük ölçüde Karadeniz kökenli ve Balkan göçmeni vatandaşlarından oluşmaktadır. Türkiye'nin her bölgesinden göç almakla beraber, il olmasının da etkisiyle, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden aldığı göçlerle son yıllarda nüfusunda büyük bir artış yaşanmış, 17 Ağustos 1999 Doğu Marmara Depremi ile bu göç bir ölçüde azalmıştır (<https://yalova.csb.gov.tr>, 2020). Ancak bu durum fazla uzun sürmemiştir. Depremin yaralarını saran Yalova kenti, tekrar göç almaya devam etmiştir.

Balkan göçleri bağlamında, Balkanlar coğrafyası ile kültürel ve tarihi bağlara ehil olan Türkiye için Balkanlar, iktisadi ve emniyet nedenleri ile de önemlidir. Ölkeler kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederken, Türkiye bu minvalde kendi çıkarlarından öte bölgede yaşayan halkların çıkarlarını ön planda tutmuştur.

Balkan coğrafyasından Türkiye'ye gelen göçmenlere, devlet aracılığı ile uygulanan politikalar bağlamında çeşitli olanaklar sağlanmıştır. Bu olanakların başında barınma ve iş imkânları bulunmaktadır. Balkanlardan gelen göçmenlerin çoğunluğunun çiftçilik ile uğraşması, kırsal kalkınma anlamında büyük katkı sağlamıştır. Yerleşim yerleri ise iklim ve göç ettikleri bölgelerdeki üretim biçimlerine göre şekil almıştır. Daha sonraki yıllarda gelen göçmenlerin çoğunluğunun ise şehir merkezlerine yerleştikleri görölmektedir. Gelen göçmenlerin genellikle daha önceki yıllarda Türkiye'ye göç etmiş akrabalarının ve yakınlarının bulundukları yerleşim yerlerini tercih ettikleri gözlenmiştir. Balkan göçmenlerinin de bu bağlamda tercih aşamasında iş gücü, iklim koşulları ve kültürel yakınlık boyutlarına önem verdikleri görölmektedir. Özellikle, Yalova ili yerel yönetiminin göçmenlere yönelik uyguladığı politikalarda, göçmenlerin kendilerini mevcut kültüre ait hissetmeleri sağlanmıştır. Bir örneğı ise Yalova Belediyesi'nin Balkan göçmenleri nezdinde Gazi Osman Paşa Mahallesi'nde inşa ettiğı Balkan Sokağı ve Balkan Evi'dir. İlgili imtina sayesinde gelecek nesillere Balkan kültürünü, geleneklerini ve göreneklerini, yaşayış biçimlerini aktarma imkânı sağlanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BALKAN GÖÇMENLERİNİN HÂKİM KÜLTÜRLE OLAN ETKİLEŞİMİ ÜZERİNE YÜRÜTÜLEN ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Problemi

Tez çalışmasının konusu Yalova’da yaşayan Balkan Göçmenlerinden oluşmaktadır. Balkan Göçmenleri kültürlerarası iletişim bağlamında araştırılmış ve tetkik edilmiştir. Çalışmada ele alınan sorunsal çerçevesinde değerlendirildiğinde, Yalova’da yaşamlarını sürdüren Balkan göçmenlerinin, geldikleri coğrafyadaki kültürlerini tam anlamıyla sürdüremedikleri anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle Balkan göçmenlerinin kültürü, hâkim kültür içerisinde bazı yönlerden de olsa yitirilmekte ve Balkan coğrafyasının kültürüne haiz unsurlar zaman geçtikçe unutulmaya yüz tutmaktadır. Bu bağlamda, Balkan Göçmenleri ve yaşadıkları bölgedeki hâkim kültür arasındaki ilişki ve etkileşimi açıklayabilmek adına bazı kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın devamında ise çalışma ile ilintili, esas amacı meydana getiren sonuçlar kısmı yer almaktadır.

Çalışmada kültür farklı anlamlarıyla tanımlanarak, kültür çeşitleri, kültürel süreçler ve tezle ilgili olduğu düşünülen bazı tanımlamalara da yer verilmiştir. Kültürel süreçlere dikkat çekilmesinin önemli bir nedeni de hâkim kültür ve alt kültür arasındaki etkileşim ve ilişkinin saydamlaştırılmak istenmesidir.

Küreselleşme, günümüzde popülaritesi yüksek olan ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme bağlamında her ne kadar ekonomik gelişmeler ön plana çıksa da kültürel küreselleşme, ekonomik anlamdaki küreselleşmeden sonra en etkili küreselleşme konularından birini temsil etmektedir. Bir taraftan küreselleşmenin kendisinin bir kültür ürünü olması, bir başka açıdan da kültürün küreselleşmeden etkilenecek değişime uğraması, kültür ile küreselleşme arasında karşılıklı bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır (Talas, 2003:242). Toplumların yaşam biçimleri olarak da anılan kültür olgusu ile son yıllarda popüler bir kavram olan küreselleşme sürekli etkileşim halinde olmuştur. Dünya üzerinde gerçekleşen küreselleşme hareketleri, toplum ve topluluklardaki değişim ve dönüşümler sonucu kültürü yoğun bir şekilde etkilemiştir. Küreselleşme olgusuna ayak uyduran devletlerin kültürel mirası ve günümüz tecrübeleri bir kültür ögesidir. Küreselleşme toplumları etkisi altına almıştır. Yarattığı etki ile çeşitli kültürlerin birbiri ile olan etkileşimi ve iletişimi de aynı oranda artmıştır. Değişik kültürlerin

birbirleri ile olan iletişim teamüllerinde gerçekleşen değişikliklerin neler olduğu, neleri kapsadığı ve bu sürecin ne şartlarda sürdüğü gibi mevzuları gündeme getirmiştir. Gündeme gelen kültürlerarası iletişim olgusu bu konuda çalışmaların yapılması ile ayrıca önem kazanmıştır. Tez çalışmasının temel içeriğini meydana getiren kültürlerarası iletişimin net bir şekilde anlaşılabilmesi ve açıklanabilmesi için, kültürlerarası iletişim olgusunun, süreçlerinin irdelenmesi ve alan ile ilgili yapılan faaliyetlere değinilmesi ehemmiyet arz etmektedir.

Küreselleşme etkisi ve kitle iletişim araçlarının yoğun kullanılmasından kaynaklı olarak kültür ve iletişim olguları ayrılamaz bir bütün oluşturmuştur. Bu bağlamda kitle iletişim araçlarının yoğun kullanımı ile iletişim, toplumlar ve bireyler nezdinde küreselleşme için vazgeçilmez bir araç olmuştur.

Çalışmanın içeriğinde bulunan ve aktarılan anlatımlarda çalışmanın ana meselesini, kültürlerarası iletişim bağlamında Yalova'da yaşayan Balkan Göçmenlerinin hâkim kültürle olan ilişkisi ve etkileşim süreci oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Kültürlerarası iletişim bağlamında Yalova'da yaşayan alt kültür grubu olan Balkan Göçmenlerinin, hâkim kültürle olan ilişkilerinin incelenmesi, çalışmanın genel hatlarıyla temelini oluşturmaktadır.

Çalışmasının diğer amaçları aşağıdaki şekilde yön bulmaktadır;

1. Balkan Göçmenleri kültürel hüviyetlerini hâkim kültür nezdinde nasıl tanımlamaktadır?
2. Balkan Göçmenlerinin kültürel ölçütleri hangi bağlamda ve ne yönde hâkim kültürden farklılaşmaktadır?
3. Balkan Göçmenlerinin kendilerine haiz kültürleri, hâkim kültür dâhilinde değişikliklere veya kayba uğramış mıdır?
4. Balkan Göçmenleri hâkim ve diğer adıyla mevcut kültürle olan etkileşimlerinde nasıl ve hangi tür problemlerle karşılaşmaktadırlar?

3.3. Araştırmanın Önemi

Küreselleşmenin toplumlara olan etkisi ile farklı kültürlerin birbiri ile olan etkileşim ve iletişimin yaygınlaşması, çeşitli kültürlerin iletişim sürecinde olan tutumları sonucu nelerin farklılaştığı, bu sürecin işlemesindeki zorlulukları ve türevinde süreçle ilgili mevzuları tartışılır hale getirmiştir. Dolayısıyla gündem konusu haline gelen

kültürlerarası iletişim daha fazla ehemmiyet kazanmıştır. Özellikle günümüzde farklı etnik kökenli topluluklar iç içe yaşadıklarından dolayı aynı toplum muhtevasında barınan alt kültür topluluklarının veyahut farklı etnik kökenlerin hâkim kültürle etkileşimleri de ayrıca önem arz etmektedir.

Çalışma kültürlerarası iletişim bağlamında Yalova'da yaşayan alt kültür grubu Balkan Göçmenlerinin hâkim kültürle olan etkileşimi ve ilişkisi ile Balkan Göçmenlerinin kültürel ölçülerinin ve kurallarının incelenmesi açısından önem arz etmektedir. Diğer bir yönden tez çalışmasında uzun yıllardır hâkim kültür bireyleri ile bir arada yaşamlarını sürdüren Balkan Göçmenlerinin kültürel değerlerinin anlaşılabilmesi, hâkim kültürle aralarında olan etkileşim ve iletişim sürecinde meydana gelen sorunların incelenmesi ve irdelenmesi yönünden de büyük önem arz etmektedir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma kültürlerarası iletişim bağlamında hâkim kültür ve Balkan göçmenleri arasındaki etkileşimin incelenmesi ile sınırlıdır. Araştırma, Yalova'da hayatını idame ettiren ve kartopu örnekleme yöntemi ile seçilen 18 ile 70 yaş arası 20 Balkan göçmeni görüşmeci ile sınırlıdır. Dünya genelinde yaşanan Covit-19 salgını ile baş gösteren pandemi süreci, katılımcı sayılarının belirlenmesi ve katılımcılara sağlıklı bir şekilde ulaşılması konusunda güçlükler yaşanmasına sebebiyet vererek, çalışmanın temel sınırlılığını oluşturmuştur.

3.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışmasında kültürlerarası iletişim bağlamında Yalova'da yaşayan alt kültür grubu Balkan göçmenlerinin hâkim kültürle aralarındaki etkileşimi ve iletişimi incelenmiştir. Tez çalışmasının amacı doğrultusunda Yalova'da yaşamını idame ettiren Balkan göçmenleri ile bir nitel araştırma yöntemi olan derinlemesine mülakat yönteminden faydalanılmıştır.

Nitel terimi ağırlıklı olarak sayısal olmayan veriler üreten, veri toplama yöntemiyle ya da veri çözümleme yöntemiyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Nitel araştırma, belirli bir sorunsal üzerinde odaklanılan çok yönlü bir yöntemdir. Bununla beraber vakaların derinlemesine anlaşılabilmesini sağlama girişimini de yansıtmaktadır.

Bu çalışmada, amaçlı örneklem yöntemlerinden, kartopu örneklem tercih edilerek, araştırmanın sorunları ile ilintili veri kaynağı olabilecek şahıslara ulaşılmıştır. Kartopu örneklem, araştırma alanında, kaynak şahıs vasıtasıyla görüşülecek farklı bireylere ulaşılması ve bir kartopu gibi büyüyüp ilerledikçe diğer bir tabirle, yeni bireylere

ulaşıldıkça, örneklemin büyümesi ile ortaya çıkmaktadır. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak kullanılan yöntem yapılandırılmış derinlemesine mülakat olarak belirlenmiştir. Yapılandırılmış derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak yapılan çalışmalarda, görüşmede sorulacak sorularının tamamı, görüşmeden önce belirlenmektedir. Derinlemesine görüşme, araştırılan mevzunun tüm detaylarını kapsayan, daha fazlaca açık uçlu soruların sorulmuş olduğu ve kapsamlı yanıt alınmasına olanak sağlayan, yüz yüze görüşülerek bilgi toplanmasına fırsat tanıyan bir veri toplama yöntemi olarak tanımlanabilir.

Çalışmada kullanılan yöntemdeki amaç, karşıdaki kişinin duygu, bilgi, tecrübe ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılmaktadır (Tekin, 2006:101). Çalışmada katılımcıların her birine daha önceden hazırlanmış soruların aynı düzende sorulduğu bir görüşme olmuştur. Görüşmeci katılımcılara daha önceden hazırlanmış soruları yöneltmek her katılımcıdan konular hakkında bilgi toplamaya çalışır.

Yalova şehir merkezinde gerçekleştirilen çalışmada, verilerin toplanması aşamasında, görüşmelerin yapılması amacıyla ve veri kaynağı olması muhtemel ilk bireylerin belirlenmesi gayesiyle, Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği'ne ulaşılmıştır. Dernek başkanı ve temsilcileri ile görüşülerek, görüşme sonucu yaptıkları öneriler doğrultusunda, kartopu örnekleminin ilk halkaları oluşturulmuştur. Diğer bir aşama olarak, şehirde bulunan üniversite öğrencileriyle yapılan görüşmeler üzerine de, araştırmanın amacı doğrultusunda, konuyla ilintili kimlerle görüşülebileceği mevzusunda bilgiler alınarak, görüşmeye katılabilecek katılımcılar belirlenmiştir. Farklı görüşlerin ortaya çıkabileceği düşüncesiyle, dernek ve dernek dışı üniversite öğrencileri katılımcılara da ulaşılmaya çalışılmıştır. Kartopu örneklem yöntemi vasıtasıyla ulaşılan katılımcılar ile yüz yüze görüşmeler yapılarak, yapılandırılmış derinlemesine önceden hazırlanmış görüşme soruları kişilere yöneltilmiştir. Genel hatlarıyla katılımcılar tarafından cevaplanan soruların, benzer nitelikte olduğu gözlenmiştir. Bu sebeple katılımcı sayısı 20 kişiye ulaştığında yapılan görüşmelere son verilmesi ve cevapların alınması uygun görülmüştür. Kartopu yöntemiyle kendilerine ulaşılan 20 katılımcının 11'i kadın, 9'u erkektir. Görüşme yapılan katılımcıların yaşları 18 ile 70 yaş aralığında değişmektedir. Görüşmeler ışığında katılımda bulunan kişilerin güvenliği açısından isimleri gizli tutulmuş ve kadınlar için K, erkekler için E harfleri kullanılmıştır. Sistematiik bir düzenin olması adına harflerin yanına sayılar verilerek yazılmıştır. Görüşme yapılan kadın katılımcılar için K1, K2, K3... şeklinde

ve erkekler için de E1, E2, E3... biçiminde bir tasnif gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin niteliğine anlam katma bağlamında, katılımcıların açıklamaları, kullanılan harf ve sayıları, yaş ile birlikte eğitim durumları eklenerek açıklanmıştır.

Veri toplama aşamasının ilk evresinde, önceden hazırlanan görüşme soruları 5 katılımcıya yöneltilmiş olup, sorulara verilen cevaplar neticesinde, soruların anlaşılabilirlik durumu ve ne denli geçerli olabileceği kontrol edilmiştir. İlk görüşmelerin ardından, problemlili olduğu ve yeterli derecede anlaşılabilir bulunmadığı düşünülen 4 soru belirlenerek, sorular üzerinde düzeltmeler yapıldıktan sonra, verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir. Hazırlanan yapılandırılmış görüşme soru sayısı miktarı 15 olarak belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerin tamamı, yaklaşık 600 dakika sürmüş olup, yapılan görüşmeler 10 günde tamamlanmıştır. Görüşmelere geçilmeden önce katılımcılara, çalışma hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Çalışmanın gayesi ve içeriği hakkında birey bazında açıklamalar yapılmıştır. Yapılan görüşme aşamalarında katılımcıların özel izni alınarak, görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşme sırasında katılımcıların ses kaydını reddedebileceği düşüncesiyle sıklıkla kısaca el yordamıyla notlar tutulmuştur ve bu şekilde de kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerde tutulan notlar ve alınan ses kayıtlarının derinlemesine çözümlenmesi 15 günde tamamlanmıştır. Genellikle yapılan görüşmelerin gerçekleştiği mekânlar üniversite kampüsü, dernek, ev ve işyerleri olmuştur. Birey bazında yapılan bir görüşme, ortalama 30 dakika sürmüş olup zaman zaman 45 dakikaya ulaştığı da görülmüştür. Görüşme bağlamında katılımcıların tamamı sorulan bütün sorulara yanıt vermiştir. Elde edilen bilgiler ışığında dataların incelenmesi ve çözümlenmesi esnasında, yer yer özel mevzuların ele alınması sebebiyle katılımda bulunan kişilerin kimlik bilgilerinin kullanılmaması konusunda hassasiyet gösterilerek, kimlik bilgilerinin açıklanmamasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Katılımcıların görüşmeler esnasında verdiği cevaplar, çalışmanın yorumlar ve bulgular kısmında yer almış ve bu çalışma da *“yaşanılan yer ve yaşamlarını sürdürdükleri yer bağlamında aidiyet kavramı”, “Balkan Göçmenlerinin genel geçim kaynakları”, “Göçmenlerin aile, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri”, “Balkan gelenekleri”, “Balkan kültürüne ait öğeler ve etkinlikler”, “inançlarına ait ibadetler, bayramları ve kültüre tabi kutlamaları”, “Balkan kültüründe kadın ve erkek rolleri”, “evlilikler”, “Balkan göçmenlerinin dayanışma çalışmaları”, “Balkan Göçmeleri ile ilgili genel kanılar”, ve “kültürel farklılıkların genel iletişimdeki rolü ve karşılaşılan sorunlar”* olarak, toplamda on bir ana başlık yer almıştır ve ayrı başlıklar halinde incelenmiştir.

3.6. Bulgular ve Yorumlar

Bu kısımda, yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerin neticesinde elde edilen bilgiler çeşitli başlıklara ayrılarak sunulmuştur. Yapılan görüşmelerin bir sonucu olarak elde edilen çeşitli bilgiler ve kazanımlar ile Balkan Göçmenlerinin farklı kültürel değerleri, bu değerlerin özellikleri ve bu farklılıkların kültürleşme sürecindeki önemi, kısaca hâkim kültürle olan etkileşimleri incelenmiştir.

3.6.1. Yaşanılan Yer ve Aidiyet Kavramının Analizi

Görüşmelere başlandığında katılımcılara ilk soru olarak “Neden Yalova’da yaşıyorsunuz?” sorusu yöneltmiştir. Yalova’da yaşayan alt kültür gruplarından biri olan Balkan Göçmenlerinin göç yönelimi bağlamında irdelenip incelenmesi gayesiyle bahsi geçen soru ehemmiyet arz etmiş ve görüşmeye katılan katılımcılara bu soru yöneltmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı Yalova’nın İstanbul, Bursa ve Kocaeli’nin ortasında olduğu, eğitim, iş gücü ve denizinin olmasının etkisi olduğunu belirterek, bu bağlamda Yalova’yı tercih ettiklerini ve Yalova’da yaşamlarını sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca aile büyüklerinin Yalova’ya eski zamanlarda göç ettiklerini ve ailelerin Yalova kentinde yaşamlarından dolayı, burada yaşadıklarını söyleyen katılımcılar da görülmüştür. Derinlemesine yapılan görüşmeler tetkik edildiğinde, üniversite öğrencisi K1 İstanbul’da doğduğunu ve çocukluğunun tatil amaçlı geldiği Yalova’da geçtiğini, İstanbul’un yoğunluğu ve kalabalığından sıkıldığını belirtmiş, Yalova’yı sevdiğini, kendisini Yalova’ya ait hissettiğini ve üniversite eğitimi bittikten sonra da Yalova’da yaşamaya devam edeceğini belirtmiştir. (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). Başka bir katılımcı E1 de, K1 ile benzer şekilde sakin ve dingin bir şehir olarak gördüğü için Yalova’da yaşadığını belirtmiştir (E1, 23, Üniversite Öğrencisi). Katılımcılardan E2, K1 ve E1 ile benzer biçimde ifadelerde bulunmuş, ek olarak “*Ben burada Yalova’da doğdum, gözlerimi burada açtım, kökenlerimizin ve bizim neslimizin toprakları burasıdır. Nereye gidersem gideyim buradaki gibi nefes alamıyorum, boğuluyorum ve kendimi yabancı hissediyorum, sadece Yalova’da huzur buluyorum, kendimizi bir yere ait hissedeceksek ve bir yere tabi olacaksak orası da Yalova’dır.*” diyerek aidiyetini vurgulamıştır. (E2, 47, Lise). Diğer bir katılımcı olan K6 “*Yalova küçük ve pahalı bir memleket. Tarihi ve doğal güzelliği muazzam bir şehir. İmkânım olsa eski günlerime, ata topraklarıma dönmek isterdim. 93 Harbi bize çok acı yaşattı lakin topraklarımı çok özliyorum. Çünkü orası benim vatanım kanım.*” ifadelerini kullanarak aidiyet sağlayamadığını ifade etmiştir. (K6, 53, İlkokul). Diğer bir katılımcı olan E3, Yalova’nın onların ata toprakları olan

Ohri kentine benzediğini ve bu yüzden alışmakta çok zorluk çekmediğini belirtmiştir. Ayrıca ek olarak, *“Daha önce Ohri şehrinde yaşıyorduk ve benzerlik anlamında Yalova Ohri’yi aratmıyor. Bu yüzden kendimizi buraya ait hissedebiliyoruz ve bu bölgede yaşıyoruz.”* diye eklemiştir. (E3, 60, İlkokul). E3’ün de görüşlerinde ifade ettiği gibi Yalova’nın ata topraklarına benzediğini ve burayı sevdiğini dile getiren bir diğer katılımcı E8 ise *“Burada doğmadık, burada büyümedik. Her ne kadar bu kültürle yoğrulmasanız da buradan kopamıyorsunuz. Çünkü zamanla bağlarımız oluştu ve burada yaşadığımız için adapte olduk diyebilirim. Bir de artık göç ettiğimiz topraklarımızda evimiz, tarla, tapanımız ve atamız kalmadı. Artık göçtük, komşular edindik, kız alıp verdik, beraber aynı kültürle yoğrulduk. Dolayısıyla buradan kopamıyoruz. Artık ait olduğumuz yer, ait olduğumuz topraklar yurdumuz burası.”* diye belirtmiştir. (E8, 67, İlkokul). Katılımcılardan bir kısmı Yalova’da yaşam sürdürmelerinin sebeplerini aileleri olarak açıklamışlardır. Örneğin kadın katılımcılardan 21 yaşındaki K4 (K4, 21, Lise) ve K3 (K3, 23, Üniversite Öğrencisi), ailelerinin zorunlu göç döneminde Anadolu’ya geldiğini, adapte olamayıp daha sonra iç göç ile Yalova’ya geldiklerini ve artık yaşamlarını ailelerinin yanında Yalova’da sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde K5 de Yalova’da yaşamasının nedenini ailesinin yaşadığı yer olması şeklinde ifade etmiştir. (K5, 18, Lise Öğrencisi). *“Ailem burada yaşıyor, onlarla beraber yaşıyorum. Küçük, rahat, ekonomik bir şehir bana çok iyi geliyor. Tüm arkadaşlarım ve çevrem burada, her ne kadar ailemden ayrı üniversite okuma düşüncesi cazip gelse de benim için burası daha iyi bir karardır. Ailemin yanında kalmak istedim. Ayrıca Yalova’yı seviyorum ve sevdiğim için de yaşamıma burada ailemin, arkadaşlarımın ve çevremın yanında devam etmek istiyorum.”* diyen 22 yaşındaki üniversite öğrencisi K8 ise aile ve çevresinin etkisiyle Yalova’da yaşamını idame ettiren katılımcılardan biridir. (K8, 22, Üniversite Öğrencisi). Görüşülen diğer katılımcılar E6 (E6, 37, Lise) ve E9 (E9, 38, İlkokul) da ailesi, arkadaşları ve akrabaları Yalova da yaşadığı ve onlardan kopmak istemedikleri için burada yaşamayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı K10, K1 ve K6’nın yaptığı açıklamaya benzer şekilde ifadelerde bulunmuş, *“İnsanın yaşadığı yer vatanıdır”* diyerek, aitlik kavramını vurgulamıştır (K10, 55, İlkokul). *“Burada doğdum, büyüdüm. Ekmeğini yedim, suyunu içtim. Vatan önemlidir. Vatan bizim için çok değerlidir. Biz sürgün yemişiz, ezilmişiz, hor görülmüş, dışlanmışız fakat burada kucaklandık, bunun için vatanın, toprağın kıymetini çok iyi biliriz. Burada sevildik, sevdik sevip yaşanılan, karnını doyurduğun, geçimini yürüttüğün yerdir vatan”* diyen

bir katılımcı da 43 yaşındaki ortaokul mezunu K2'dir. (K2, 43, Ortaokul). Coğrafi konumu gereği, iş ve eğitim imkânlarının daha iyi olması ve refah seviyesinin yüksek olduğu düşünceyle Yalova'da yaşadığını açıklayan katılımcılardan E7 (E7, 32, Üniversite) ve K11 (K11, 41, Üniversite) de artık memleketlerinin Yalova olduğunu, tüm çevresel faktörlerin, iş ve eğitim imkânlarının burada olduğunu, ailelerinin ve akrabalarının bu bölgeye yakın yerlerde yaşadıklarını ifade etmiş ve tabi oldukları yerin Yalova olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. E4 ise *“Deniz ve toprak kokusu için burada yaşıyorum. 2015 yılında üniversite okumak için Ankara'ya gittim, fakat kalmadım, kalamadım. Düşünsenize deniz yok, hava kirliliği hat safhada. İnsanlar sürekli koşuşturmaca halinde. Yalova'da böyle bir derdiniz yok. Bu yüzden alışamadım, olmadı yapamadım. Ama denizden, doğadan kopamadım. Ben buraya aitim. Okul ne olacak dediler. Okurum ama burada okurum, denizden doğadan kopmadan burada okurum.”* diyerek Yalova'nın kendisi için ne denli önemli olduğunu ve buradan kopmak istemediğini ifade etmiştir (E4, 33, Üniversite). Katılımcılardan K9, Yalova'ya alışamadığını kendini buraya ait hissetmediğini şu sözlerle ifade etmiştir: *“Bizim ilk göç yerimiz Eskişehir olmuş. Atalarım uzun yıllar burada yaşamış. Orda doğdum büyüdüm, evlendim kısacası orada yaşadım. Maalesef eşimin işi dolayısıyla, buralara geldik. Çalışmıyorum ev hanımıyım. En kötü yanı da bu aslında, burada komşuluk, akraba ilişkileri yok. Tamam, bir bakıma denizi var, havası güzel ama kimse kimseyi tanımıyor. Benim geldiğim yerde 1 gün sesin çıkmasa kapın çalınırdı. İmkânım olsa bir dakika durmam Yalova'da komşularımı, dostlarımı ve akrabalarımı özledim.”* (K9, 43, İlkokul). Katılımcı K7 ise *“Burada evlendim. Göz ağrım çocuklarımı burada dünyaya getirdim. Anılarım oldu. Hayallerim burada gerçek oldu. İşim burada, aşım burada, ailem burada, bu yüzden benim yerim burasıdır.”* şeklinde ifadelerde bulunarak, aidiyet duygusunu sevgisi ile bağdaştırarak belirtmiştir. (K7, 34, İlkokul). Diğer katılımcı E5 (E5, 24, Üniversite Öğrencisi) ve K5 (K5, 18, Lise Öğrencisi) şu an için net bir kararları olmadıklarını, tam anlamı ile arada kaldıklarını ve düşüncelerinin değişebileceği kanısına vardıklarını belirtmişlerdir.

Soruların yanıtları değerlendirildiğinde katılımcıların geneli aileleri ve arkadaşları Yalova'da yaşadığı için yaşamaktadırlar. Ayrıca iş imkânları, eğitim ve çevresel faktörler hasebiyle Yalova'da bulunan ve hayatlarını burada idame ettiren katılımcıların olduğu da gözlenmektedir. Genellikle katılımcılar ile yapılan görüşmeler bağlamında kişiler, kendilerini ve ailelerini Yalova'ya ait hissetmekte ve diğer kentlerde deneyimleri olanlar Yalova'dan ayrılınca kendilerini yabancı gibi

düşünmektedirler. Bu durum genel hatlarıyla Balkan Göçmenlerinin bulundukları yeri sahiplenme duygularının varlığını göstermektedir.

3.6.2. Balkan Göçmenlerinin Temel Geçim Kaynakları

Katılımcılara “Balkan Göçmenlerinin temel geçim kaynakları nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. K1: “Balkan coğrafyasında atalarımın zanaat ustaları olduklarını biliyorum. Özellikle şehirde yaşayan insanlar için alternatif meslek grupları ortaya çıktı. Benim babam memur, annem ise ev hanımı. Üniversitede uluslararası ilişkiler bölümünü okuyorum ve iyi bir siyasetçi olmak istiyorum.” cevabını vermiştir. (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). Katılımcılardan E1, Balkan göçmenlerinin temel geçim kaynaklarını geçmişte çeşitli sanat dallarının oluşturduğunu, günümüzde ise eğitime verilen önemle hangi iş kolu olursa olsun, kalifiye olarak çalışılabilecek konumları olduğunu ifade etmiştir. (E1, 23, Üniversite Öğrencisi). Balkan Göçmenlerinin her işin üstesinden gelebileceğini ifade eden K6, “Bugün Balkan göçmenlerinin başaramayacağı hiçbir iş yoktur. Ne iş verirsiniz verin, hırs ve azimleriyle her işin üstesinden geliriz. Yaşım 53, ticaret ile uğraşıyorum. Geçimlerimizi genelde ticaret ile sağlıyoruz.” demiştir. (K6, 53, İlkokul). 60 yaşındaki ilkokul mezunu E3 ise Balkan göçmenlerinin çalışan olduklarını, iş konusunda hiçbir tereddütlerinin olmadığını söylemiş ve kendisinin de inşaatlarda çalışarak, emekli olduğunu ifade etmiştir. (E3, 60, İlkokul). Katılımcılardan K3 “Şu an baktığımız zaman her alanda Balkan göçmenlerini görmek mümkün. Siyasette, kamuda, ticaret alanında, tarım ve hayvancılık bunun yanında çiftçilik. Günümüzde hizmet sektöründe önemli göçmen iş adamları da bulunmaktadır. Her alanda temsil yetkimizi görmekteyiz. Diğer bir yandan, okuyup kendi mesleklerini icra eden vatandaşlarımız var.” diyerek düşüncelerini açıkça ifade etmiştir. (K3,23, Üniversite Öğrencisi). E8, Balkan Göçmenlerinin geçim kaynakları konusunda şu izahta bulunmuştur: “Çocukluğumdan hatırlıyorum, bizim baba mesleğimiz çiftçilikti, şu an bir bakıma ben ata mesleğini devam ettiriyorum. Çiçekçilik işindeyim. Etrafımda tanıdığım eşim dostum olarak da geçimlerini bunlarla sağlayanlar var. Günümüzde farklı meslek gruplarında tanıdığım göçmen arkadaşlarım var. Mesela marangoz ustaları var, beyaz eşya satan, devlette çalışanlar var.” (E8, 67, Ortaokul). K2 de E8 ile benzeşen ifadelerde bulunmuş ve Balkan göçmenlerine çalışma hayatının her alanında rastlamak mümkündür demiştir. (K2, 43, Ortaokul). E5 ise açıklamasında “Göç sonrası sıkıntılar çeken göçmenler, uyum sağlamak ve ailelerini geçindirmek amacıyla zamanında her verilen işi yapmak

durumunda kalmışlardır. Günümüzde ise zamanında zorluk çeken aileler, çocuklarının iyi eğitim almaları için eğitimin üstüne düşmekteler. Şu an genç neslin çoğu eğitime vakit harcamakta” demiştir. (E5, 24, Üniversite Öğrencisi). E4 (E4, 33, Lise), zamanında ailesinin sözlerine uyup okumayı tercih etmediğini, liseyi bitirdikten sonra bir inşaat firmasında formen olarak çalıştığını ifade etmiştir. K9 ise “Köyde yaşıyoruz. Geçinmek için daha çok tarım ve hayvancılık ile uğraşıyoruz. Ürünlerimizi hasat sonrası Yalova merkezde yerli pazarında satıyoruz. Genelde köylerde geçim kaynakları daha çok tarım ve hayvancılık. Günümüzde gençleri köy yerlerinde bulmak neredeyse imkânsız bir durum. Gençlerin hayali şehirlerde yaşamak. Rahat yaşayayım köy hayatı zor deyip şehirde işçilik veya devlet memurluğu yapmak istiyorlar. Çiftçilik mesleğinin geleceği ne kadar sürer bilmem” biçiminde bir açıklamada bulunmuştur. (K9, 43, İlkokul). Diğer bir katılımcı E2 (E2, 47, Lise), Balkan göçmenlerinin çeşitli sektördeki işlerle ilgilendiklerini, ayrıca yakın çevresinin gayrimenkul alanında yoğunlaştığını, genelde ise ticaret sektöründe işler yaptıklarını belirtirken, başka bir katılımcı K4 “Çağın ekonomisini yönlendiren her sektörde bir göçmen görebilirsiniz.” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. (K4, 21, Lise). E6 “Balkan göçmenleri çok çalışkandır, ekmeklerini taştan çıkartırlar, hepsi bir meslek sahibidir. Boşta duran bir Balkan göçmeni göremezsiniz. Hiçbir şey yapmazsa toprakla uğraşır” demiştir. (E6, 37, Lise). Katılımcı K10 ise, “Merkezde yaşamını sürdüren insanlarımız, genelde hizmet sektöründe çalışırken, kırsal kesimlerde yaşayanlar ise, çiftçilik ve hayvancılık ile geçimlerini sağlamaktadırlar.” ifadesini kullanmıştır. (K10, 55, İlkokul). K5 ise henüz lise okuduğunu, hayalleri doğrultusunda hareket edeceğini, ailesinin geçim kaynaklarının ticaret olduğunu belirtmiştir. (K5, 18, Lise). Katılımcılardan K8 ise Üniversite okuduğunu, babasının emekli işçi, annesinin ev hanımı olduğunu ve okuması için babasının inşaatta bekçilik yaptığını, geçimlerini bu şekilde kazandıklarını ifade etmiştir. (K8, 22, Üniversite Öğrencisi). Balkan göçmenleri kadınlarının ev hanımı ağırlıklı olduklarını söyleyen K11 ise “Kadınlarımız genelde ev hanımı oluyorlar, erkeklerimiz çalışma hayatında daha aktifken. Çocuklarımızı yetiştirme görevi kadınlarımızın üzerindedir. Ben üniversite mezunuyum. Çalışma hayatına hiç girmedim” demiştir. (K11, 41, Üniversite). Katılımcı K7 de K11 ile benzer bir açıklama yapmış ve göçmenlerde, çalışma hayatında genelde erkekler olduğunu, kadınların ev işleriyle uğraştıklarını, geçim kaynaklarının ticaret olduğunu sözlerine eklemiştir. (K7, 34, İlkokul). Diğer bir katılımcı E7 ise göçmenlerin geçim kaynakları konusunda “Göçmen vatandaşların bir

kısmı kırsalda bir kısmı ise şehir merkezinde yaşamaktadırlar. Köyde yaşayanlar tarım özellikle çiçekçilik, bağ bahçe bakımı ve hayvancılıkla uğraşıyorlar. Merkezde yaşayanlar ise ticaret sektörüne yönelmiş durumdadır.” diye belirtmiştir. (E7, 32, Üniversite). E9 ise “Eskiden daha çok emek sektöründe iken şimdiler de ise daha çok hizmet sektöründen geçimimizi sağlıyoruz” demiştir. (E9, 38, İlkokul). Yanıtlar incelendiğinde Balkan Göçmenlerinin temel geçim kaynaklarının zamanla değişime uğradığını ifade etmek mümkündür. Cevaplardan anlaşılabacağı üzere, Balkan göçmenlerinin verilen işleri hakkı ile yerine getiren ve çalışmayı seven bir topluluk oldukları gözlemlenmektedir. Geçmişte daha çok emek yoğun sektörlerde çalışıldığı ve zanaat öğrenme çabalarının zamanla azaldığı gözlemlenmiştir. Günümüzde ise geçim kaynaklarının şehir merkezinde kamu sektörü, ekonomi, ticaret, kırsal kesimlerde tarım, çiftçilik ve hayvancılık olduğu ifade edilmektedir.

3.6.3. Aile ve Arkadaşlık İlişkileri

Kültürleri farklı olan toplulukların bir arada yaşamış olduğu toplumlarda aile, komşuluk ve arkadaşlık bağlarının araştırılıp tetkik edilmesi gerekmektedir. Bu olgular kültürlerarası etkileşimin bir parçası olarak kültürel farklılıkların anlaşılabilmesi açısından önemiyet arz etmektedir. Yapılandırılmış mülakat öncesi konuyla ilgili hazırlanan sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Başlangıç olarak “Balkan kültürüne göre aile içerisinde herhangi bir karar aşmasında aile fertlerinin fikri alınır mı yoksa karar alan merci sadece aile büyüğü müdür?” sorusu yöneltilmiştir. Diğer bir soru ise “Komşu ve arkadaşlık ilişkilerinde kişi ya da kişilerin etnik kökeni ne derece önemlidir?” şeklindedir.

Katılımcılara yöneltilen sorulardan ilki ailenin karar alma aşaması ile alakalıdır. Sorulan soru sonucunda, Balkan kültüründe mevcut aile yapısı ile ilgili bilgi almak ve aile içerisinde kimin daha etkisi olduğunu kavramak amaçlanmıştır. Genellikle katılımcıların cevapları aile içerisinde herhangi bir karar alınırken aile büyüğünün söylediklerinin daha ehemmiyetli olduğu yönündedir. Bazı katılımcılar tarafından ise alınacak kararlarda tüm aile bireylerinin görüşlerinin alındığı ifade edilmektedir. Katılımcı K1 soruya cevaben “Genellikle alınacak kararın önemine bağlıdır. Ailenin tamamını ilgilendiren bir konu ise, ailenin bütün fertlerinin görüşleri dikkate alınır. Ayrıca bizim ailemizde kadın erkek eşitliği söz konusudur. Her ne kadar bütün aile bireylerinin görüşleri dikkate alınsa da, kararları babam alır, son söz annemindir.” diyerek açıklama da bulunmuştur. (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). E1, K1’i destekler

nitelikte kadınların her zaman son karar merci olduğunu ifade etmiştir. (E1, 23, Üniversite Öğrencisi). Katılımcılardan E6 (E6, 37, Lise) ve E9 (E9, 38, İlkokul) aile içi karar alma mekanizmasında aile büyüğünün kararlarının önemli olduğunu, onun tecrübesinden yararlanılması gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir. Başka bir katılımcı K2 tüm ailenin görüşlerinin dikkate alınması gerektiğini söylerken, diğer yönden ise *“Aile içi bir karar sadece büyükleri ilgilendiriyorsa çocukların bu konuya dâhil olması pek doğru olmaz.”* demiştir. (K2, 43, Ortaokul). Katılımcılar K3 (K3, 23, Üniversite Öğrencisi) ve E5 (E5, 24, Üniversite Öğrencisi) bu konudaki fikirlerini ortak bir şekilde *“2020 yılında medeniyetin beşiğindeyiz. Kadın erkek eşitliğinin oluşu bir ülkede elbette ki kararlar aile bireylerine danışarak alınır. Herkesin fikrine saygı duymak gerekir.”* olarak açıklamışlardır. Katılımcılardan E2 ise (E2, 47, Lise) aile içerisinde bir karar alınacaksa 7’den 70’e tüm aile bireylerinin fikirlerinin alınması gerektiğini ifade ederken, E3 karşı çıkarak *“Kararın aile büyükleri tarafından alınması gerekir, çocukların fikirlerinin ne önemi olabilir ki?”* diye açıklama yapmıştır. (E3, 60, İlkokul). Diğer bir katılımcı olan K11 ise demokratik bir aile yapısında tüm fertlerin fikirlerine önem verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. (K11, 41, Üniversite). Katılımcı K4 *“Aile içerisinde herkesin fikrinin alınması şart. Kararı büyüklerin vermesine ise saygı duyarım. Sonuç olarak mantık çerçevesinde değerlendireceklerini düşünüyorum.”* ifadesi ile konuya açıklama getirmiştir. (K4, 21, Lise). Katılımcı K5 ise K4’ün açıklamalarının aksine aile meclisinin karar alması gerektiğini, fikirlerini açıkça söyleyerek ve öncelik alarak bireylerin kendilerine olan özgüvenini arttıracak kanaatinde olduğunu ifade etmiştir. (K5, 18, Lise). Katılımcı K6, *“Bence kadının fikri önemlidir. Zaten aslında çoğu evde kadının fikri geçerlidir, sadece erkekler durumun farkında değildir. Kadınlar sezgileriyle hareket ettiği için genelde haklı çıkarlar. Bizim evde de son karar benimdir.”* Demiştir. (K6, 53, İlkokul). E7 (E7, 32, Üniversite) ve K8 (K8, 22, Üniversite Öğrencisi) ortak bir dille zamanla genel yargıların değiştiğini, bazı tabuların yıkıldığını ve geçmişle bugün arasında dağlar kadar fark olduğunu belirtmiş ve ifadelerini *“Eski zamanlarda aile büyüğü dışında kimse söz hakkına sahip değildi. Ailede en büyük kimse, o ne karar verirse doğru da yanlış da olsa o karar geçerliydi, kimse yorum yapamazdı. Genellikle kadınlar geri plana atılır, kolay kolay söz hakkı verilmiyordu. Günümüzde ise demokrasi kavramı ailelerin içerisine girerek eski aile yapısına etki etti ve kadınlar da söz hakkı elde etmeye başladı. Özellikle milenyum çağında artık kadınlar dışında çocukların da söz hakkı bulunmakta.”* ifadesini kullanmıştır. Bir ailede karar

alınacaksa tüm aile toplanıp beraber karar alındığını ifade eden katılımcılardan bir diğeri ise 34 yaşındaki ilkokul mezunu K7'dir. (K7, 34, İlkokul). Katılımcılardan bir diğeri, K7'nin aksine E8 (E8, 67, Ortaokul), *“Evde bir karar alınacak ise benim sözüm geçerlidir.”* derken, K9 açıklamasında *“Bence akli başında muhakeme yeteneği olan herkes karara müdahil olmalı ve görüşünü sunmalı. En azından bizim evde bu kural geçerlidir.”* diye cevap vermiştir. (K9, 43, İlkokul). E4 de K9'un düşüncesine destek vererek, kendi evlerinde de geçerli olan, alınan kararlarda tüm aile fertlerinin hepsinin fikrinin alındığını ifade eden bir beyanatta bulunmuştur. (E4, 33, Lise). Aile büyükleri her zaman doğru düşünür ve doğru karar verir, aile büyüklerinin tecrübelerinin ve fikirlerinin diğer bireylerden daha önemli olduğunu söyleyen K10 ise *“Aile büyükleri bizim için her zaman doğru olanı yapar ve doğru kararlar alır. Onları sorgulamak bize düşmez.”* diye fikir belirtmiştir. (K10, 55, İlkokul).

Soruların yanıtları incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğu aile içerisinde bir karar alınırken eşitlik olduğunu, tüm bireylerin görüş ve düşüncesinin sorulduğunu ifade etmişlerdir. Bu görüşün yanı sıra aile büyüklerinin karar alma mekanizmasında fikirlerinin daha önemli ve geçerli olduğunu belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Genel hatlar baz alındığında alınan kararlar esnasında her ne kadar tüm aile fertlerinin görüşü alınsa da kararın son aşamasında söz aile büyüklerine düşmektedir ve kararı ailenin büyükleri vermektedir. Bu bağlamda, Balkan kültüründe aile büyüklerine ve fikirlerine duyulan saygı açıkça görülmektedir. Bir başka sonuç ise Balkan kültüründe kadınlara verilen değer olarak göze çarpmaktadır.

Bu konuda katılımcılara sorulan bir diğer soru ise *“Arkadaş seçiminde karşınızdaki kişinin etnik kökeni sizin için ne denli önemlidir?”* şeklindedir. Sorudaki gaye, topluluk içerisinde ve bu topluluk dışındaki insanlarla olan arkadaşlık ve komşuluk ilişkilerinin belirlenmesi ve arkadaş seçimlerinde etnik kökenin etkisinin derecesinin gözlemlenmesidir. Katılımcıların çoğunluğu yöneltilen soruya istinaden etnik kökenin kendileri için çok önem arz etmediği cevabını vermişlerdir. Aksine etnik kökenin hayatlarında önemli bir faktör olduğunu belirten katılımcılar da olmuştur.

“İrk, köken, siyah, beyaz gibi ayrımcılık kavramları dinimiz gereği haramdır. İnsan insandır.” diyen K1, bu konuda sözlerine şöyle devam ettirmiştir: *“Atalarımızın yaşadıkları açıkça ırkçılık ve ayrımcılıktır, ama biz Türk'üz ve Müslümanız bize yakışmaz. Biz darda kalanın yanındayız. Dürüstlük ve doğruluk bizim düsturumuzdur. Muhatabımız kim olursa olsun ister Türk olsun ister Hristiyan isterse Budist olsun bize herhangi bir zararı yoksa ve o bireyle arkadaşlık, komşuluk, dostluk kurar, soframızı*

açarız. Önyargımız kesinlikle yoktur. İnsanı tanımak istiyoruz, tanıdıkça ya iletişimimiz kuvvetlenir ya da tanıdıkça gittikçe uzaklaşırız.” (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). Katılımcılardan K3 (K3, 23, Üniversite Öğrencisi) ve E5 (E5, 24, Üniversite Öğrencisi) benzer cevap vererek ve etnik kökeninin ne olduğunu umursamadıklarını yeter ki insan olsunlar sözleriyle ifade etmişlerdir. K6 da diğer üç katılımcıyla benzer bir cevap vererek. *“Dürüstlük ve iyilik benim için anahtar kelimelerdir. Bir insanda bunlar var mı? Önemli olan budur, gerisi çok da önemli değildir.”* demiştir. (K6, 53, İlkokul). Başka bir katılımcı E3 ise *“Bırakın kardeşim artık bu söylemleri ayrımcılık mı kaldı? Benim dünyamda etnik köken ayrımı bulamazsınız ve artık diğer insanların da bu tarz konulara çok takılmaması gerekir.”* cevabını vermiştir. (E3, 60, İlkokul). K7 (K7, 34, İlkokul) ve E9 (E9, 38, İlkokul) ise insanlık için önemli olan şeyin dürüstlük ve iyilik olduğunu ve çevrelerinde de dürüst insanlar görmek istediklerini ifade etmişlerdir. Diğer bir katılımcı K5 ise *“Ben lisede okuyorum. Çok farklı kökenlerde arkadaşlarım da var. Şahsi olarak genelde hiçbir problemim yok. Zaten bir insan zarar veriyorsa uzak durun, bir zararı yok, aksine iyiliği dokunuyorsa arkadaş olun. Kural basit.”* demiştir. (K5, 18, Lise Öğrencisi). Diğer katılımcılardan E1 (E1, 23, Üniversite Öğrencisi) ve K8 (K8, 22, Üniversite Öğrencisi) ise etnik kökenin arkadaş seçiminde hiçbir önem arz etmediğini ve vicdanın önemini vurgulamışlardır. Karşılarındaki kişiler vicdan sahibiyse, zaten iyi bir insandır ve kendileri de insanların kökenini değil de iyi bir kişi olup olmasını önemsediklerini belirtmişlerdir. Diğer bir katılımcı K10, etnik kökenin kendisi için önemli olduğunu, kendini kendi soydaşlarının yanında daha rahat hissettiğini ifade etmiştir. (K10, 55, İlkokul). 47 yaşındaki lise mezunu katılımcı E2 ise K10 ile benzeşen ifadelerde bulunarak, arkadaş seçimi yaparken etnik kökene bakarak yaptığını söylemiştir. (E2, 47, Lise). K4, E2’nin aksine kendisi için arkadaşlarının seçiminde dürüstlük ve iyiliğin ön planda olduğunu beyan etmiştir. (K4, 21, Lise Öğrencisi). *“Artık bu söylemler çağdışı ve açıkçası benim için de pek bir önemi yok.”* diyen E6, açıklamalarında şunlara değinmiştir: *“Karşınızdakine bakın insan mı? İnsanlığa faydası var mı? İçinde insanlığa saygı var mı? Bunlara bakın.”* (E6, 37, Lise). E4 (E4, 33, Lise) Kendisine yöneltilen soruya binaen kökenin önemli olmadığını ifade ederken, K11 de etnik kökenin kendisi için hiçbir anlam ifade etmediğini belirtmiştir. (K11, 41, Üniversite). Diğer bir katılımcı K9 da etnik kökenin bir özelliğinin olmadığını vurgulayarak, önemli olanın dürüstlük, vicdan, iyilik, insanlar arasında karşılıklı saygı ve sevgi olduğunu beyan etmiştir. (K9, 43, İlkokul). E8

kökenin önemli olduğunu belirterek şöyle izah etmiştir: *“Ben önemserim. Coğrafyaya bakın Türk’ün Türk’ten başka dostu var mı sizce? Yine nerde mazlum varsa Türk yardım eder. Eğer bir seçim yapmam gerekirse kesinlikle soydaşımı arkadaşım olarak seçerim.”* (E8, 67, Ortaokul). Kökenin kendisi için nadiren de olsa bazı hallerde önem arz ettiğini beyan eden diğer bir katılımcı ise K2’dir. *“Baktığınız zaman benim çok keskin çizgilerim yoktur. Çevremde de farklı etnik kökenlere mensup arkadaşlarım, komşularım var. Ama bir işim düşse göçmenlere daha çok güvenirim. Yanlış anlaşılmasın da istemem diğer kökenler kötüdür diyemem, ama o şekilde kendimi daha rahat hissediyorum diyebilirim.”* (K2, 43, Ortaokul).

Yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun arkadaş ve dost seçimlerinde etnik kökeni göz ardı ettikleri görülmektedir. Katılımcılar arkadaş edinmede iyilik, dürüstlük gibi olguların ehemmiyetli olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca bu görüşlerin aksine katılımcılardan beşi dost veya arkadaş edinirken kendileri için etnik kökenin önemi olduğunu, kendi soydaşlarına daha çok ılımlı olduklarını belirtmişlerdir. Genel olarak, göçmenlerin dost, arkadaş, komşu seçimlerinde etnik kökeni çok fazla önemsemediklerini söylemek mümkündür. Diğer bir gözlem ise farklı kültürden bireylerle de iletişim ve etkileşim halinde olduklarını ortaya çıkarmıştır.

3.6.4. Balkan Gelenekleri

Bu konu hakkında katılımcılara yöneltilen soru “Balkan göçmenleri olarak örf, adet ve gelenekleriniz nelerdir? Yeni nesillere aktarılması konusunda sorun yaşıyor musunuz? sorusudur.

K1 soruya cevaben *“Bana göre farklı bir yemek kültürümüz ve daha eğlenceli bir düğün kültürümüz var. Bu değerlerimizi mümkün olduğunca devam ettirmeye çalışıyoruz ama hepsi mümkün olmuyor. Bu konuda yine de üzerimize düşen vazifeyi yapıyoruz”* şeklinde görüş beyan vermiştir. (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). E1 *“Bizim öne çıkan geleneğimiz düğünlerimiz. Bizde gelinler kıymetlidir ve damatlarımız baş tacı edilir. Farklı olarak bizde kına sonrası yemek verilir. Düğünlerimizde Payduşka ve Ciganski oynanır yerel olarak. Düğün günü gelin almaya tapanilerle, yani diğer adıyla göçmen bandosu ile gidilir. Bir de yemek kültürümüz zaten daha farklı. Dünümüzde bu gelenekleri sürdürmek için elimizden geleni yapıyoruz.”* (E1, 23, Üniversite Öğrencisi). E2 ise şöyle izah etmiştir: *“Düğün mü var? Bizde oynanır. Yemekler, oyunlar, halaylar ve daha neler neler. Ayrıca göreneklerimizi imkânlar elverdiği kadar devam ettirmeye çalışıyoruz.”* (E2, 47, Lise). *“Tabi ki olmaz mı? Bizim çok güzel örf ve adetlerimiz var.”* diyen K2 de sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

“Mesela bizde bohça olayı çok önemlidir, bütün bayram, seyran ve önemli günlerde bohça gelir. Bayramda gelir, söz olur gelir, nişanda ayrı gelir, kandilde gelir. Bizde bohça bitmez. Sürekli hediyelere boğarız gelinlerimizi.” (K2, 43, Ortaokul). E3 de gelenek ve göreneklerle ilgili sözlerine; *“Düğünlerimizin, yemek kültürümüzün ve kültürel etkinliklerimizin, özel olduğunu düşünüyorum ve devam ettirmek adına tüm aktivitelere katılmaya çalışıyorum.”* demiştir. (E3, 60, İlkokul). K3 ise düğünleri çok fazla sevmediği için katılmadığını ifade etmiş, ancak yemek kültürü bakımından birkaç yöresel yemekten söz etmiştir, *“Göçmenlerin ortak bir yemeği yok bölge bölge değişiyor. Bizde Arnavut böreği çok meşhurdur. Ailem gelenekler konusunda çok hassas, örf ve adetlerimizi kaybedersek yok oluruz ve bu yüzden elimizden geldiğince geleneklerimizi sürdürmeye çalışıyoruz”* demiştir. (K3, 23, Üniversite Öğrencisi). E4 ise, örf ve adetlerini devam ettirebildiklerini, bir sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. (E4, 33, Lise). E8 de gelenek ve göreneklerini devam ettirebildiklerini ifade eden katılımcılardan biridir. E8 düğün geleneklerinin önemini vurgulayarak bu konuda şunları söylemiştir: *“Bizde düğünler çok önemlidir. Aileler birleşir bir bakıma aileler evlenir sonuçta. Kırk gün kırk gece düğün yapmayı ve oynamayı severiz. Düğün yemekleri de cabası. Geçmişte, gelinin damadın ailesiyle yaşaması istenirdi. Bu bir nevi saygı gösterisidir ve aile bağlarını kuvvetlendirir.”* (E8, 67, Ortaokul). K6 da geleneklerini sürdürmek için uğraştıklarını ve sürdüremezlerse yok olacaklarını söylemiştir ve şunları eklemiştir: *“Düğünlerimizde oynamayı severiz. Aile bağlarımız oldukça kuvvetlidir. Genelde gelinlerimizle ve damatlarımızla bir arada yaşamayı isteriz. Yemek kültürümüzün de farklı yönleri vardır. Damak zevkimize güvenirim. Hamur işlerini severiz. Koranik, pita, masenitsa gibi hamur işlerimiz vardır. Geleneklerimi çocuklarıma öğretmeye çalışıyorum. Ne kadar istekli olduklarına bağlı olarak geleneklerimiz sürecektir.”* (K6, 53, İlkokul). E7 ise, *“Şu an biraz koptuk açıkçası. Bulunduğumuz yerin koşullarına ayak uydurduk. Örnek vermek gerekirse bizde eskiden damat sağdıcı, akrabaları ve arkadaşları ile kız evinin bulunduğu köy, mahalle sokaklarını gezer davul, zurna ve darbuka eşliğinde yöremize ait şarkılar söylerdik ve eğlence olurdu. Düğünlerimiz eskiden köy yerlerinde veya evde yapılırdı, günümüzde kentleşme sonucu genelde otel ve düğün salonunda yapılıyor. Köy yerinde ve evler de yapılan düğünler de eğlenceler, yöresel oyunlar, yemekler üç gün üç gece sürüyordu, şimdi bir otel veya düğün salonunda bir güne düştü. Artık fastfood diye tabir ettiğimiz yemekler hayatımıza girdi. Nerede o eski börekler, çörekler, çok özliyorum. Cenazeler ve taziye geleneklerimiz de küreselleşme ile biraz terkedildi.*

İnsanlar birbirinin kapısını çalmaya korkuyor. Eskiden cenaze evine yemekler yapıp getirilirdi, kimin elinden ne geliyorsa koşarak gelir yardım ederdi. Açıkçası herkes o yası sizle paylaşır, acınızı hafifletirdi. Şu an çok az hassasiyet var. Üzülerek söylüyorum gelenek ve göreneklerimizi yavaş yavaş kaybediyoruz.” (E7, 32, Üniversite). K10 sözlerine ek olarak: *“Benim düğünüm köy yerinde, bir hafta sürdü. Yemekler, oyunlar, adetler tamı bir hafta. Şimdi bakıyorsunuz düğünler bir bilemediniz iki gün sürüyor ve salonda, diğer masrafları aşırı pahalı. Köy yerinde ne olacak ki? Herkes elinden ne geliyorsa hünerini sergiliyor. Bir yerde yemekler kaynıyor. Diğer yerde davul zurna çalıyor. Başka bir yerde köyün gençleri oyunlar oynuyor. Benim zamanımda düğünlerimiz daha güzel ve eğlenceli oluyordu, günümüzde ise gençler en kolay yoldan işi bitireyim istiyor. Şunu da unutmamak lazım artık dönem gösteriş ve şaşa dönemi olarak görülüyor. Diğer konu taziyelerimizde ise var olsunlar eşimiz, dostumuz, çevremiz taziyemize katılıyor diyebiliriz. Hala günümüzde de yardıma koşanlarımız var. Biz bir yere kadar sürdürdük geleneklerimizi ama yeni nesil ne olur diye sorsanız bilmiyorum.”* (K10, 55, İlkokul). K11 de gelenek ve göreneklerini yaşama durumunun, eskiye oranla azaldığını ifade etmiş ve şöyle devam etmiştir: *“Düğünler, yarama parmak bastınız. Günlerce süren düğünlerden artık eser kalmadı. Şu an sadece takı anlamlı kaldı düğünler de. Emek yok, yöresel oyunlar ve görenekler yok. Taziyeden sonra taziye evinde gelenlere çay ve aperatif ikram ediyoruz. Eskiden ise sofraya kurulur, yemekler verilirdi fakat günümüzde kolaycılığa kaçıyoruz.”* (K11, 41, Üniversite). K5 ise yaşının gereği çok eskileri bilmediğini söylemiş ve ailesinden gördüklerini devam ettirmeye çalıştıklarını ifade etmiş, ancak verecek örneği olmadığını söylemiştir. (K5, 18, Lise Öğrencisi). K9, konunun yaşanılan bölge alakalı olduğunu ve kişilerarası etkileşim sonucu devam edip etmeyeceğini belirtmiştir. Katılımcı açıklamasının devamında ise *“Bulunduğunuz bölge ve insanlarla alakalı bir durumdur. Kültürel etkileşim sonucu kültürel zenginleşme de yaşayabilirsiniz aksine kültürünüzden eser de kalmayabilir. Biz çok eski göç etmişiz bu bölgeye. Kız alıp vermişiz. Kültürlerimiz yoğrulmuş ve iç içe geçmiş. Bu yüzden tam olarak devam ettiğini söylemek doğru olmaz.”* Demiştir. (K9, 43, İlkokul). Gelenek ve göreneklerini rahat bir şekilde devam ettirdiklerini ve sorun yaşamadıklarını dile getiren K7 ise ifadelerine şunları eklemiştir: *“Biz bu konuda hiçbir sorun yaşamıyoruz. Zaten adı üstünde göçmen mahallesinde yaşıyoruz, genelde çevremiz göçmenlerden oluşuyor ve sık sık bir araya geliyoruz. Balgöç derneklerine üyeyiz. Düğünlerimizde dernek olarak geleneklerimizin yaşatılması için çalışıyoruz ve*

her organizasyona katılmaya çalışıyoruz.” (K7, 34, İlkokul). E9 ise bu konu hakkında: “Kız ve erkek anlaşır, birbirini severse ailelerine haber ulaştırırlar ve sonra isteme merasimi, söz, nişan sonrası düğünümüz olur. Genellikle düğünlerimiz davul zurna eşliğinde yapılır. Eskiden daha kapsamlı olan düğünlerimiz, günümüzde biraz daha daraltılmıştır. Yemek kültürümüzde ise yöresel yemeklerimiz vardır. Hamur işleri, tatlılar ve diğer yiyecekler. Taziyelerimizde ise evlerimizin önünde çadır kurulur ve çadırdaki taziyeler kabul edilir. Sonra kültürümüzde yer aldığı şekilde namaz kılınır dualar ile defin gerçekleştirilir” demiştir. (E9, 38, İlkokul). E6 gelenekleri çağımızda sürdürmenin imkân dâhilinde zor olduğunu söylemiş ve eşinin göçmen olmadığı için yemek kültürlerini bilmediğini sözlerine eklemiştir. Bu yüzden geleneksel yemeklerden mahrum kaldığını söylemiştir. (E6, 37, Lise). K8 gelenek ve göreneklerini aile içerisinde ve yakın çevrelerinde devam ettirdiklerini belirtirken, çağımız gereği bazı göreneklerin kendiliğinden ortadan kalktığını ifade etmiştir. Şu an üniversite okuduğunu beyan eden K8, arkadaş çevresi ve ailelerinin kültürlerini gördükçe yaşamında tüm kültürlerin harmanlandığını belirtmiştir. (K8, 22, Üniversite Öğrencisi). E5 ise örf ve adetlerin günümüzde de sürdüğünü, bir problem ile karşılaşmadıklarını dile getirirken, diğer bir yönden ise yeni neslin geleneklere çok hâkim olamadıklarını da beyanına eklemiştir. (E5, 24, Üniversite Öğrencisi). 21 yaşındaki lise mezunu K4 ise E5’in söylemlerine benzeşen bir açıklama ile kendisini de dâhil ederek, gençlerin çok fazla hassasiyet göstermediklerini ve örf ile adetlerin aile içerisinde devam ettiğini, yaşamın diğer alanlarına yayılmadığını sözlerine eklemiştir. (K4, 21, Lise).

Katılımcıların cevapları incelendiğinde, çoğunluk kısmın gelenek, görenek, örf ve adetlerini mümkün olduğunca sürdürdüklerini, bu bağlamda herhangi bir problemle karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bu durumun aksine olarak bazı katılımcılar ise gençlerin örf ve ananeleri pek önemsemediklerini ve üzerinde durmadıklarını ifade etmişlerdir. Birkaç katılımcı ise gelenek ve göreneklerini geçmişteki gibi sürdüremediklerini beyan etmişlerdir. Alınan yanıtlara göre katılımcıların çoğunluğu kültürel unsurların gelecek kuşağa aktarımında bilhassa aile büyüklerinin tutum ve davranışlarının önemli bir rolü olduğunu düşünmektedirler.

3.6.5. Kültürel Öğeler ve Etkinlikler

Kültürel öğeler ve etkinlikler başlığının altında Balkan göçmenlerinin ait oldukları kültürlere özel öğelerin nitelikleri ve bu konuda yapmış oldukları etkinliklerin olup olmadığı incelenmiştir. Balkan kültürünü yakından tanımak maksadıyla bu konuların

incelenmesi zaruriyeti doğmuştur. Bu bağlamda görüşmelerde katılımcılara üç soru sorulmuştur. Bu sorular “Yörenize ait masallar, türküler, destanlar vb. var mıdır? Bu konuda örnekler verebilir misiniz?”, “Kültürünüze ait yöresel oyunlar, yöresel müzikler ve bildiğiniz çalgı aletleri var mı?” “Balkan Göçmenlerinin gerçekleştirdiği kültürel etkinlikler var mıdır? Bu etkinliklerin desteklenmesi adına herhangi bir dernek veya vâkıf var mıdır?” şeklindedir. İlk olarak “Yörenize ait masallar, türküler, destanlar vb. var mı? Bu konu da örnek ya da örnekler verebilir misiniz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar genel hatlarıyla benzeşen cevaplar verilmişlerdir. Çoğunluk olarak kültürün bir ögesi olan bu ürünlerin kendi kültürlerinde de var olduğunu beyan etmişlerdir ve örnek verenler de olmuştur. Bir kısım katılımcı bu konuda örnek verememiş, kültürlerinde bu öğelerin var olduğunu söylemekle yetinmişlerdir.

İlk katılımcı E1 (E1, 23, Üniversite Öğrencisi) “*Çok fazla bilmiyorum ama ailemden duyduğum kadarı ile kültürümüze ait masallar var. Türkülerimiz ve şarkılarımız hala dinlenmekte. Rumeli Türküleri dilden dile söylenmekte. Şarkılarımızı bende dinliyorum ve çok seviyorum.*” cevabını dile getirirken, K5 (K5, 18, Lise Öğrencisi) “*Bu konu hakkında maalesef çok bilgiye sahip değilim. Çevremden duyduğum kadarıyla, o da ne kadar doğru olur bilmiyorum.*” demiştir. E3 kültürlerine ait bu öğelerin varlığını bildiğini söyleyerek sözlerine “*Kültürümüze ait edebi ürünler tabi ki var. Örneğin benim de çok sevdiğim Balkan Güzeli Türküsü var. Bülbülüm Altın Kafeste var. Diğer bir örnek Çalın Davulları çok acıklı bir Rumeli Türküsüdür. Bir Fırtına Tuttu Bizi var. Bunlar sadece aklıma gelenler ve sayabildiklerim. Hepsinin birer hikâyesi var.*” diyerek devam etmiştir. (E3, 60, İlkokul). K8 ise Balkan türküleri ve şarkılarını bildiğini, ailesinin dinlediği ve buradan öğrendiği bazı türküler olduğunu, ayrıca kültürlerine ait unsurlar hakkında çok fazla bir bilgiye sahip olmadığını ve günümüz pop müziklerinin daha çok ilgisini çektiğini ifade etmiştir. (K8, 22, Üniversite Öğrencisi). E8 ise bu konuda “*Bizim sürgünümüz aslında bizim tarihimizdir. En acı masalımızdır. Bunun dışında duyduğum, bildiğim ağıtlarımız ve türkülerimiz var, eskiden biz gençken sevgiliye söylediğimiz şiirlerimiz de var tabi ki.*” demiştir. (E8, 67, Ortaokul). K5’i destekler nitelikte beyan veren K4 de konuya hâkim olmadığını ifade etmiştir. (K4, 21, Lise). K2 de diğerlerine nazaran daha çok türküleri bildiğini söylemiş ve sözlerine ek olarak “*Her ne kadar destan, masal ve şiirleri bilmesem de bugün Rumeli Türküleri dilden dile dolaşırken bilmemek olmazdı. Hatta hiç unutmuyorum Elveda Rumeli dizisi vardı. İzlerken gözyaşımı tutamadığım.*” Demiştir. (K2, 43, Ortaokul). E9 ise “*Dedem ve ninem çocukluk dönemimde bize*

çeşitli masallar ve hikâyeler anlatılırdı. Aklımda çok tutamasam da var oldukları bir gerçek. Çocukluk işte. Bilirsiniz her zaman masal kahramanları hoşuna gider. Keşke can kulağıyla dinleyip bizde çocuklarımıza o masalları anlatabilseydik.” ifadelerini kullanmıştır. (E9, 38, İlkokul). “Aslına bakarsanız bu kültür öğelerinin hepsinin bizde var olduğunu düşünüyorum. Fakat biz masallar yerine sürgün hikâyeleriyle büyüydük.” diyen K6 kültürlerine tabi doğal öğelerinin olduğunu, bunun yanı sıra en çok göç ve sürgün hikâyelerinin bulunduğunu ifade etmiş ve daha çok bu konuda bilgisi olduğunu beyan etmiştir. (K6, 53, İlkokul). Bir diğer katılımcı olan K10 (K10, 55, İlkokul) “Türkülerimiz var bizim içinde acılar barından, insanı hüznlendiren. Ayrıca kendimde okuduğum için bildiğim yazar İvo Andriç’in yazdığı Drina Köprüsü var. Bildiklerim hüznüm kadar.” derken, K1 annesinden masallar dinlediğini, kahramanlarını hatırlamadığını, lakin anlatılan masallar var olduğuna göre kültürlerine ait masalların olabileceğini düşündüğünü söylemiş, ek olarak da türkülerini ara sıra olsa dinlediğini ve türkülerin var olduğunu bildiğini de ifade etmiştir. (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). E2 de birkaç kültürel öğe hakkında bilgisi olduğunu belirtmiş ve sözlerine şunları eklemiştir: “Allah aşkına bugün hangi çocuk masalla büyümemiştir ki? Örneğin çok az anımsasam da Kurnaz Petre’yi unutmam mümkün değil. Bir diğer örnek bugün Nasrettin Hoca’yı kim bilmez. Tilki ve süt hikâyesini anlatırdı. Benim hatırladıklarım bunlar illa ki başka masallar da vardır. Destan ve efsane çok hatırlamasam da bazı deyimleri sürekli kullandığımız için hatırlıyorum. Mesela çalışmayana yemek yok ve bıçak yarısı unutulur ama kötü söz unutulmaz. Ayrıca bugün türkülerimizi bilmeyen ben göçmenim demesin.” (E2, 47, Lise). Katılımcılardan K3 bu öğeler olmadan kültür olmaz diyerek, öğelerin kültürlerinde mutlak var olduğunu ifade etmiş ama bu konu hakkında örnek vermemiştir. (K3, 23, Üniversite Öğrencisi). “Bizim kültürümüzde yok yok.” diyen K11 beyanına ek olarak şu şekilde devam etmiştir: “Kültür masaldır, kültür destandır, kültür şiiirdir. Kültür edebiyattır. Bugün baktığınız zaman bir Nasrettin Hoca Balkanlarla özdeşleşmiştir. Nasrettin Hoca bir kültürdür. Bugün hangi kültürde yok ejderhayla savaşan kahramanlar. Bu da bir kültürdür. Ayrıca yaşanan sürgün sonucu her acı bir türküyü işlenmiştir. Şiirler yazılmış türküler söylenmiş. Günümüzde en çok bilinen kültür öğemiz ise türkülerimizdir.” (K11, 41, Üniversite). E5 bu konu hakkında kültürlerinde bu öğelerin var olduğunu düşündüğünü beyan etmiş, birkaç türküyü bildiğini fakat isimlerini bilmediği için örnek vermemiştir. (E5, 24, Üniversite Öğrencisi). K7 ise soruyla ilgili “Dedemin dinlediği bir türküyü biliyorum. Gözleri dolardı ve ah kızım ah kızanım

bizim acılarımızı anlatır derdi. Unutma yavrum geçmişini unutma derdi rahmetli dedem. “Bir Fırtına Tuttu Bizi” başka sözüm yoktur.” demiştir. (K7, 34, İlkokul). Diğer bir katılımcı E7, masal ve destanlar ile ilgili net bir bilgisi olmadığını beyan etmiştir. Türküler ve şiirler hakkında ise duyduğunu söylemiş, fakat örnek vermemiştir. (E7, 32, Üniversite). Bir diğer katılımcı E6 ise soruya cevaben: “*Bildiğim türküler var, şiir pek hatırlamıyorum. Ama ilahileri de değerlendirirsek kültürümüze ait öğeler var demektir. Masal ve fıkralar maalesef çocukluğumuzda kaldı.*” demiştir. (E6, 37, Lise). “*Hatırladığım ninniler var.*” diye sözlerine başlayan katılımcı K9 da bazı ninnileri hatırladığını, çocuklarına ve torunlarına zaman zaman bu ninnileri söylediğini ifade etmiş, artık eskisi kadar olmasa da bunların yanı sıra türkülerini dinlediğini ifade etmiştir. (K9, 43, İlkokul). Başka bir katılımcı E4 ise “*Eskiden evlerde televizyon yokmuş. İnsanlar birbirlerine masallar, hikâyeler anlatırmış. Şimdi bunlar kalmadı bu yüzden yeni nesil masalları pek bilmiyor, masal yerine oyunları tercih ediyor. Maalesef bende o gençlerden biriyim*” demiştir. (E4, 33, Lise).

Katılımcılara sorulan soru neticesinde verilen yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun kültürel öğelerin varlığını savunduğu ama bu öğelerle ilgili çok fazla bilgileri olmadığı anlaşılmaktadır. Günümüz gençlerinin daha çok konu hakkında bilgi sahibi olmadığı ve örnek veremediği görülmektedir. Genel hatlarıyla katılımcıların türküler dışındaki kültürel öğelere pek hâkim olmadığı da düşünülebilir.

Bir diğer soru ise “Kültürünüze ait yöresel oyunlar, yöresel müzikler ve bildiğiniz çalgı aletleri var mıdır?” şeklindedir. Katılımcıların tamamı, kültürlerine ait yöresel oyunları olduğunu söylemiş olup, bir kısım katılımcı bu konuda örnekler vermiştir. Ayrıca katılımcıların tamamı Balkan türkülerinin varlığını bildiklerini ifade etmiş, bazı katılımcılar ise kültürlerine has çalgı aletleri olduğunu ek olarak sözlerine eklemiştir. Bunun yanı sıra bazı katılımcılar da çalgı aleti hakkında en ufak bir fikirlerinin dahi olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların Balkan kültürüne ait yöresel oyunlar, halk müzikleri ve çalgı aletleri hususunda genel hatlarıyla benzer cevapları verdiği, bu bağlamda fikir birliği olduğu gözlemlenmektedir.

Katılımcılara yöneltilen son soru “Balkan Göçmenlerinin gerçekleştirdiği kültürel etkinlikler var mı ve bu faaliyetlerin desteklenmesi adına herhangi bir dernek veya vâkıf var mıdır?” sorusudur. Görüşmede bulunan katılımcıların çoğu dernekler tarafından etkinlikler yapıldığı ve bu etkinliklere katıldıklarını söylemişlerdir. Bir kısım katılımcı ise etkinliklere katılmadıklarını beyan etmişlerdir.

Katılımcı K1 soruya cevaben: “*Çeşitli şenlik ve festivallerimiz oluyor. Balkan*

Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği öncülük ediyor bu şenliklere. Yöresel sanatçılarımızı getiriyorlar. Yöresel oyunlar oynanıyor. Yöresel yemekler yapılıyor. Bunun dışında pikniklerimiz ve gezilerimiz oluyor. Çeşitli seminerler ve aktiviteler düzenleniyor ve programlar yapıldığında dernek sitesinde duyuruluyor.” demiştir. (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). Bir diğer katılımcı E1 üniversitede okuduğu için etkinliklere vakit ayıramadığını, bu yüzden bir bilgisi olmadığını söylemiş fakat zamanı olduğunda kültürel etkinlikleri takip edip katılmak istediğini ifade etmiştir. (E1, 23, Üniversite Öğrencisi). K3 ise *“Fırsat buldukça etkinliklere katılmaya çalışıyorum. Özellikle konserler ve festivalleri kaçırmamaya çalışıyorum. Ülkenin her köşesinden insanlar geliyor ve bu tarz etkinliklerde kültürümüzü doya doya yaşıyoruz. Ayrıca yöresel yemeklerimiz sergileniyor. Tarzım olmasa da sanatçılarımız sahne alıyor. Yöresel kıyafetimiz giyen insanlarımız sayesinde kıyafetlerimizi hatırlıyoruz. Derneğimiz var Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği adında etkinlikleri çoğunlukla dernek düzenliyor.”* demiştir. (K3, 23, Üniversite Öğrencisi). E6 kültürel etkinlikler kapsamında aktif çalıştığını ve katılımda bulunduğunu söylemiş ve ek olarak sözlerine şu şekilde devam etmiştir: *“Ben derneğimizde aktif görev alıyorum. Özellikle aktivitelerde çeşitli insanlarla tanışmak hoşuma da gidiyor. Daha çok bahar ve yaz aylarında kaynaşma maksatlı piknikler organize ediyoruz. Erkekler için futbol turnuvaları, bayanlar için dans ve yemek yarışmaları da bu aktiviteler arasında. Açıkçası etkinlik nerede biz oradayız.”* (E6, 37, Lise). K2 ise bu kapsamda işi gereği etkinliklere çok fazla katılamadığını eskiden daha aktif olduğunu söyleyerek etkinliklere örnek vermemiştir. (K2, 43, Ortaokul). Diğer bir katılımcı olan E4 de K2’ye benzer şekilde açıklama yaparak etkinliklere katılamadığını söylemiştir. (E4, 33, Lise). K5 ise sadece konser olduğu zaman etkinliklere katıldığını söyleyerek örnek olarak da konserleri vermiştir. (K5, 18, Lise Öğrencisi). K11 ara sıra da olsa etkinliklere katıldığını söyleyerek ve katıldığı etkinliklere örnek olarak da piknikler, geziler ve yemek yarışmasını vermiştir. (K11, 41, Üniversite). K8 (K8, 22, Üniversite Öğrencisi) ise bu kapsamda: *“Genelde takip edemiyorum. Bilmiyorum belki de bu benim eksikliğim. Herhangi bir dernek veya vâkıfa üye değilim.”* cevabını verirken, E5 neredeyse hiçbir etkinliği kaçırmadığını özellikle piknikleri ve çeşitli yarışmaları takip ettiğini ve sivil toplum kuruluşlarında görev almak istediğini bu yüzden derneğe üye olduğunu söylemiştir. (E5, 24, Üniversite Öğrencisi). Bir diğer katılımcı E2 ise etkinlik yapıldığını, gruplar halinde katılmaya çalıştıklarını ve etkinlik zamanlarında özellikle pikniklerde yöresel oyunlara yöneldiğini söylemiştir. (E2, 47, Lise). E3 ise

festivallere çok ilgisi olmadığını ve ama diğer etkinliklere katılmaya çalıştığını ayrıca festival dışında diğer etkinliklerin daha az yapıldığını beyan etmiştir. (E3, 60, İlkokul). E8 de E3'ün fikirlerine katılarak benzer bir cevap vererek diğer etkinliklere ağırlık verilmesi gerektiğini söylemiştir. (E8, 67, Ortaokul). Katılımcı K4 ise fikirlerini şu şekilde *“Bence gençlere yönelik faaliyetlerin çok daha fazla olması gerekiyor. Çünkü büyüklerimiz atalarımız kültürümüze daha hâkim. Onlar sadece hasret gideriyorlar. Gençlere kültürümüzü aktarmak ve bu kültürü yaşatmak için gençlerin ilgisini çekecek aktiviteler olmalı. Konserler, geziler, kariyer günleri vb.”* diyerek ifade etmiştir. (K4, 21, Lise). Katılımcılardan K7 ise işi dolayısıyla etkinliklere katılamadığını bu yüzden de hangi etkinliklerin yapıldığını bilmediğini söylemiş (K7, 34, İlkokul), K10 ise *“Kendimi bildim bileli hiçbir etkinliği kaçırmam. Kültürümü yaşamayı seviyorum. Yemeğini, kıyafetlerini, halk oyunlarını, şarkısını türküsünü çok seviyorum. Bu konuda derneğimizin katkılarının büyük olduğunu düşünüyorum.”* Demiştir. (K10, 55, İlkokul). Etkinlik ve kültürel faaliyetlerin yoğun olduğunu söyleyen katılımcılardan bir diğeri de K9'dur (K9, 43, İlkokul). Diğer bir katılımcı olan E7 ise *“Üniversite okuduğum dönemde çok aktif katıldığım etkinlikler oldu. Özellikle festivaller ve konserleri kaçırmamaya çalıştım. Şu an aktif olarak katılamasam da etkinliklerin yapıldığını duyuyorum.”* cevabını vermiştir. (E7, 32, Üniversite). Çok daha fazla etkinliğin çok daha fazla tecrübe olduğunu ve insanların daha çok kaynaştığını ifade eden E9 ise etkinliklerin artması gerektiğini söylemiştir. (E9, 38, İlkokul).

Sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde kültürel etkinlikler ve faaliyetler konularında aktif olunduğu söylenebilir. Bazı katılımcılar daha fazla etkinlik yapılması gerektiğini düşünürken, bazı katılımcılar ise hiçbir etkinlikten haberleri olmadığını ifade etmektedirler. Etkinlik yapıldığını belirten katılımcıların yanıtları göz önünde alındığında en fazla yapılan faaliyetlerin sırasıyla piknik, konser ve festival kutlamaları olduğu görülmektedir.

3.6.6. İnanç Sistemine Dair İbadetler, Bayramlar ve Kutlamalar

Dini inanca dair ibadetler, Bayramlar ve kutlamalar başlığı içerisinde katılımcılara bir soru sorulmuştur. Bu soru ise “Dini inançlar ve inanca ait ibadetler nasıl gerçekleştirilmektedir, dini bayramlar hakkındaki fikirleriniz nelerdir? sorusudur. Konu derinlemesine incelendiğinde inançlar, bayram kutlamaları ve yapılan ibadetler kültürün birer parçası olduğundan, yöneltile soruyla bu kavramların Balkan kültüründeki yeri ve öneminin anlaşılmasını amaçlamaktadır.

Katılımcılara yöneltilen “Dini inançlar ve inanca ait ibadetler nasıl gerçekleştirilmektedir, dini bayramlar hakkında ki fikirleriniz nelerdir?” sorusu Balkan göçmenlerinin günlük yaşamlarında ki inançları, ibadet şekillerini tanıyarak kültürlerini öğrenmeyi amaçlamaktadır. Soru yöneltilen katılımcılar bu konuda genellikle birbirine benzeyen yanıtlar verirken, bazı katılımcılar ise konu hakkında daha detaylı bir aktarım yapmıştır.

Katılımcı K1 sorulan soruya şu cevabı vermiştir: “*Balkan coğrafyası bu bakımdan zengin bir kültüre sahip. Neredeyse tüm dinlere mensup insanlar bulmak mümkün. Biz Müslümanız. Dini ibadetlerimizi camilerde ve evlerimizde yapıyoruz. Dinimize ait tüm vecibeleri yerine getirmeye çalışıyoruz. Örnek olarak oruç tutuyoruz, namaz kılıyoruz. Diğer bir örnek ise kandillerimiz var. Genellikle dinimiz gereği ibadetlerimizi yapmaya çalışıyoruz.*” (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). E1 ise Müslüman olduğunu, İslami değerler çerçevesinde günde beş vakit namaz olduğunu ve bayramları bildiğini söylemiş fakat bu konuda daha fazla detay vermemiştir. (E1, 23, Üniversite Öğrencisi), katılımcılardan E8 ise “*Dini bayramlarımızı ve gerekliliklerimizi biliyorum. Elhamdülillah Müslümanım. Sağlığım gereği namaz kılamıyorum ama oruç tutmaya çalışıyorum. Bayramlarımız ise çok şenlikli geçer. Sabah tüm aile bayram kahvaltımızı yaparız. Çoluk çocuk, torun, tombalak hep bir arada oluruz.*” demiştir. (E8, 67, Ortaokul). Müslüman olduğunu söyleyen diğer bir katılımcı da E3’tür. Yöneltilen soruya binaen şu cevabı vermiştir: “*İbadetlerimiz günde beş vakit ve çok şükür kaçırmamaya çalışıyorum. İbadetlerimi genelde camide gerçekleştiriyorum. Allah kabul etsin, orucumu tutuyorum kurbanımı kesiyorum. Bayramlarımız ise güzel geçiyor. Çocuklarım ve torunlarım ziyaretime geliyor. Bayram sabahı erkenden kalkıp torunlarımla bayram namazlarına gidiyoruz. Rabbime binlerce şükür olsun ki! Dini inançlarımızı rahatça yaşayabiliyoruz.*” (E3, 60, İlkokul). K6 da E3 ile benzeyen açıklamalarda bulunarak ayrı olarak erkekler ve kadınlar olarak camilerde farklı ortamda ibadet ettiklerini beyan etmiştir. (K6, 53, İlkokul). Başka bir katılımcı K10 ise “*Atalarımız bu konuda çok sıkıntı çekmiş. Dini inançlarını yaşayamayanlar, Müslüman oldukları için baskı görenler olmuş. Biz ise bu konuda hiçbir sıkıntı yaşamıyoruz. Camilerimiz var veyahut evde de gerçekleştirebiliyoruz ibadetlerimizi. İbadetlerimiz namaz kılmak ve oruç tutmak. İmkânlar elverdikçe ibadetlerimi gerçekleştirmeye çalışıyorum.*” demiştir. (K10,55,İlkokul). Katılımcılardan bir diğeri olan K5 şu beyanda bulunmuştur: “*Müslümanız. İbadetlerimiz ise namaz kılmak ve oruç tutmak. Ben şu an gerçekleştiremiyorum. Bayramları çok seviyorum. Aile*

büyüklerimizi ziyarete gidiyoruz, ellerini öpüyorum ve ben harçlık topluyorum.” (K5, 18, Lise Öğrencisi). K2 ise (K2, 43, Ortaokul), K10’un ifadelerine benzer şeyler söylemiştir. E7 bu konuda ibadetlerin günde 5 vakit yapıldığını, isteyenlerin evde isteyenlerin ise camide ibadet edebildiklerini söylemiştir. (E7, 32, Üniversite). E5 ise ibadetleri bildiğini fakat gerçekleştiremediğini, bayramlarda ise bayram ziyaretlerinde bulunduğunu ifade etmiştir. (E5, 24, Üniversite Öğrencisi). Cuma günlerinin Müslümanlar için ayrı bir önemi olduğunu beyan eden katılımcı da E9’dur. E9 Cuma günü için beyanlarına şöyle devam etmiştir: *“Her gün namaz vakitlerimiz ve ibadetlerimiz oluyor ama Cuma günleri bizim için ayrıca önemli. Cuma günü, Cuma vakti tüm Müslümanlar camilerde toplanıyor. Mümkün olduğunca çok Müslüman o gün camilerde olmaya ve Cuma namazına katılmaya çalışıyor.”* (E9, 38, İlkokul). K9 da E9’u destekler nitelikte açıklama yaparak Müslümanlar için her gün önemlidir, fakat Cuma gününün ayrı bir önemi olduğunu vurgulayarak, *“Her Cuma insanlar camilerde toplanıyor ve Cuma namazı cemaatle eda edilebilen bir namaz. Bu sebeple Müslüman kardeşlerimiz Cuma gününde ve vaktinde namaza katılıyor ve dualar ediliyor. Bu kapsamda ibadetlerimizi günde beş vakit olarak gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Genelde bayram sabahı erken kalkılır evimizin erkekleri bayram namazı için camiye giderler. Kadınlarımız kahvaltılar ve tatlıları hazırlarlar. Bayram namazı dönüşü ailece kahvaltı yapılır ve bayramlaşma faslı başlar. Devamında ise büyüklerimizi ziyaret ederiz. Kurban bayramı için de aynı sıralama geçerlidir. Fark ve ek olarak bu bayramda kurbanlar kesilir ve fakir fukaraya et dağıtılır. Bunların dışında ise kandillerimiz var. Kandillerimizde ise bol bol dua ederiz.”* demiştir. (K9, 43, İlkokul). K9’un ifadelerini destekleyen K11 ise ek olarak soruyla ilgili *“Günde beş vakit namaz ibadetlerimiz var. Ayrıca orucumuz var.”* demiştir. (K11, 41, Üniversite). İbadetlerini mümkün olduğunca camide gerçekleştirdiğini ifade eden E4 ise beyanının devamında şunları izah etmiştir: *“İbadetlerim için genellikle camiye giderim. Vakit namazlarını kaçırmamaya çalışıyorum. Din benim için hassas bir konudur. Namaz vakitleri sonrası caminin yakınlarında çay ocağına gidip çay içiyorum, orada bulunan cemaatle sohbetler ediyoruz.”* (E4, 33, Lise). Bir başka katılımcı K4 ise ibadetleri tam anlamıyla gerçekleştiremediğini beyan etmiştir ve örnek vermemiştir. (K4, 21, Lise). Bayramlar kavuşmaktır, bayramlar bir olmaktır, bayramlar aile olduğunu bilmektir diyen K7 ise Bayramların önemini vurgulamıştır. (K7, 34, İlkokul). Diğer bir katılımcı E2 genelde sabah namazlarını kaçırdığını ve günde 4 vakit namaz kılarak ibadetlerini yerine getirdiğini ayrıca kendisinin genelde namazlarını evde kıldığını söylemiş,

bunlara ek olarak Ramazan ayı boyunca tüm oruçlarını tuttuğunu ifade ederek, bayramlarda aile ziyaretleri gerçekleştirdiğini belirtmiştir. (E2, 47, Lise). E6 ise bu konuda *“Kandillerde, Cuma namazlarında bol bol dua ediyorum. Bayramlar apayrı bir konu. Ramazan ve Kurban bayramımız var. Genelde ailemle oluyorum bayramlarda. Bayramların sembolik olaylarını biliyorum. Mesela çocuklar kapı kapı dolaşp şeker ve para topluyorlar. Şimdi biraz klasik olacak ama Ah! Nerde o eski bayramlar. Şimdilerde kimse kimsenin kapısını çalmıyor. Akriba ziyaretleri azaldı. Artık insanlar bayramlarda ailesinin yanına gitmekten çok tatile gitmek için fırsat arıyor. Uzaklar hep uzaktalar. Çocuklar kapılarımızı çalmıyorlar bir de en acısı. Kurban bayramında imkânı olup da kurban kesenler et dağıtımı yapardı şimdi ne mümkün. Yine de biz az da olsa eski zamanda tüm bunları yaşadık biliyoruz. Yeni nesil iyice uzaklaşacak diye korkum var.”* Demiştir. (E6, 37, Lise). Aynı görüşe sahip olan ve ifadelerinde benzerlik olan K3 (K3, 23, Üniversite Öğrencisi) ve K8 (K8, 22, Üniversite Öğrencisi) şimdiki neslin artık eskisi kadar dini inançlarına ve geleneklerine bağlı olmadığını düşünmektedir. Beyanlarına ek olarak ise: *“Şimdilerde insanlar bayramlarda aile ziyaretlerini çok fazla gerçekleştirmiyor. Dikkat ediyoruz da telefonla bir tebrik. Bayram kutlanmış oluyor. Çocukluğumuzda büyüklerimize ziyaret bayramların kaçınılmaz bir parçasıydı. Diğer konu ise ibadet, şimdi ne kadar eleştirsek de aslında iş biraz da bizde bitiyor. Ne kadarını gerçekleştiriyoruz? Öyle ki inançlarımızı rahatça yaşayabildiğimiz bir ülkede bir de. Maalesef çok zayıfız bu konuda.”* diyerek açıklamışlardır.

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde, genel itibari ile katılımcıların inançları, ibadetleri ve değerleri ile ilgili bilgi sahibi oldukları gözlenmektedir. Katılımcılardan birkaçı dışında kalanların neredeyse tamamı namaz kılmak ve oruç tutmak gibi ibadetlerin Müslüman olan Balkan Göçmenleri için son derece önemli olduğunu ve mümkün olduğunca ibadetlerini sürdüreceklerini beyan etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise bu konuda değerlerin azaldığını ve ibadetlerine eski dönemlere nazaran daha az ehemmiyet verdiklerini düşünmektedirler. Ayrıca yanıtlar göz önüne alındığında Müslüman olan göçmenler için Cuma namazlarının eda edildiği Cuma günlerinin özel ve önemli bir gün olduğu anlaşılmaktadır. İbadetlere dâhil olan bir diğer unsur orucun İslam dini inancına sahip olan Balkan göçmenleri için de önemli bir husus olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu verilen cevaplar ışığında katılımcı olan Balkan Göçmenlerinin çoğunluğu dini inanç, ibadet ve değerlerine ehemmiyet göstermekte ve mümkün olduğunca ibadetlerini yerine getirmektedirler.

3.6.7. Balkan Kùltüründe Kadın ve Erkek Faktörü

Balkan kùltüründe kadın ve erkek faktörü konusunda görüşmede bulunulan katılımcılara bir soru sorulmuştur. Yöneltilen soru “Kùltürünüzde popùlasyon bağlamında hangi cinsiyet ön plana çıkmaktadır?”, yöneltilen bu soru kadının Balkan kùltüründeki yerinin ve öneminin ortaya çıkarılması gayesiyle oluşturulmuştur. Kùltürünüzde popùlasyon bağlamında hangi cinsiyet ön plana çıkmaktadır?” sorusuna verilen yanıtlarda, katılımcıların kadın karakterinin aktif ve daha belirleyici bir rolü olduğunu düşünenler, erkeğin daha aktif ve asıl rolün erkekte olduğunu düşünenler ve erkek ve kadının eşit olduğunu belirtenler olarak üç gruba ayrıldığı görölmektedir.

K3 (K3, 23, Üniversite Öğrencisi), E5 (E5, 24, Üniversite Öğrencisi), K5 (K5, 18, Lise Öğrencisi), K6 (K6, 53, İlkokul) ve K8 (K8, 22, Üniversite Öğrencisi) Balkan kùltüründe kadınların rollerinin erkeklere göre daha aktif ve daha belirgin olduğunu düşünürken; E1 (E1, 23, Üniversite Öğrencisi), E2 (E2, 47, Lise), K2 (K2, 43, Ortaokul), E3 (E3, 60, İlkokul), E6 (E6, 37, Lise), K7 (K7, 34, İlkokul) ve E9 (E9, 38, İlkokul) ise diğer görüşlerin aksine erkeklerin rollerinin kadınlara göre daha aktif ve belirgin olduğu görüşünü savunmaktadırlar. E4 (E4, 33, Lise), E7 (E7, 32, Üniversite), E8 (E8, 67, Ortaokul), K9 (K9, 43, İlkokul), K10 (K10, 55, İlkokul) ve K11 (K11, 41, Üniversite) kadın ve erkek ayrımı yapmanın doğru olmadığını, belirleyicilik hususunda kadın erkek ayırmadan tüm insanların eşit haklara ve şartlara sahip olduğunu düşünen katılımcılardır. K1 (K1, 24, Üniversite Öğrencisi) ve K4 (K4, 21, Lise) ise eskiden topluluklarda erkeklerin daha ağır bastığını fakat, günümüz gelişmiş toplumlarında kadınların da erkeklerin yaptığı işleri yapıyor olması sebebiyle bu konuda bir eşitlik noktasına ulaştıklarını ifade etmişlerdir. Verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda, katılımcılar bazında fikir ayrılığı olduğu görölmektedir.

3.6.8. Etnik Köken Dışı Evlilikler

Evlilik, iki ferдин aile oluşturmak amacıyla yasalar dâhilinde, tarafların bir araya gelmesi işlemi ve aynı zamanda aynı kùltürleri barındırabileceği gibi farklı kùltürleri de bir araya getiren bir olaydır. Evlilikler toplum nazarında önemli fonksiyonlara sahiptir ve ayrıca farklı etnik grupların üyeleri arasında gerçekleştirilen evlilikler, bu gruplar arasındaki toplumsal sınırların gücüne ya da katılığına dair önemli bir göstergedir (Sarı, 2010:149). Evlilik konusu kapsamında katılımcılara “Balkan göçmenlerinin farklı kùltürlerden ve farklı etnik kökene sahip insanlarla evlenmesine karşı tutumunuz nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların geneli bu durumu ılımlı karşılarken, 3 katılımcı kesinlikle bu tarz evliliklere karşı olduklarını belirtmişler ve bu durumun farklı kültürel sonuçlar doğuracağını söylemişlerdir. Ayrıca bu 3 katılımcı durumun kökenlere yönelik bir ayrıştırma olmadığını belirtmişler ve kültürel kimliklerini korumak adına bu tarz evliliklere karşı çıktıklarını ifade etmişlerdir.

3 Katılımcı dışında, katılımcıların çoğunluğu günümüzde, batı toplumlarında ve özellikle Yalova’da yaşayan göçmenlerin bu konuları çok fazla sorun etmediğini belirtmişlerdir. Katılımcılar genel olarak bu durumun herhangi bir sakınca doğurmadığını, aksine toplumları ve farklı kültürleri kaynaştırdığını beyan etmiş ve sözlerine ek olarak şunları söylemiştir: *“Sonuç olarak iki medeni insan birbirini seviyor ve aile kurmak istiyor. Bu durumda ırkların ne önemi var. Sevgi en önemli güçtür. Ortada sevgi olduktan sonra bu tarz evliliklere mani olacak bir durum gözükmemektedir.”*

Yanıtlar incelendiğinde, her ne kadar durumun aksini düşünen katılımcılar olsa da genel olarak katılımcı olan Balkan göçmenleri, farklı kültürden veya farklı etnik kökenlere sahip fertlerle gerçekleşen evlilik akdini normal karşılamaktadır.

3.6.9. Balkan Göçmenleri Arasında Dayanışma ve Birliktelik

Dayanışma ve birliktelik tabi olunan toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla ortak paydada birleşmesi ve bu birliktelikte beraber hareket edilmesidir ve ortak paydada birleşen kurum, kuruluş ve bireylerin hareketlerinin sonucu olarak kültürlerarası iletişim kavramının anlaşılabilmesi bağlamında önem arz etmektedir. Katılımcılara dayanışma ve birliktelik konusu ile ilgili “Balkan Göçmenleri Yalova’da hangi bölgede yaşıyorlar?”, “Yalova’da farklı bölgelerde yaşayan göçmenler ile iletişim halinde misiniz?” şeklinde iki soru yöneltilmiş ve görüşmeye katılan katılımcılardan bu soruları ve cevaplamaları istenmiştir.

Katılımcıların 15’i benzer yanıt vermiş, ağırlıklı olarak Yalova göçmen mahallesinde hayatlarını idame ettirdiklerini, bunun dışında il genelinde farklı bölgelerde de az da olsa göçmen ailelerin yaşadığını beyan etmişlerdir. Geriye kalan 5 katılımcı, Yalova ili genelinde de Balkan göçmenlerinin farklı yerleşim yerleri olduğunu söylemişlerdir. Sorulan diğer bir soru ise “Yalova’da farklı bölgelerde yaşayan göçmenler ile iletişim halinde misiniz?” biçimindedir. Katılımcıların tümü soruyu aynı şekilde yanıtlamış ve birbirleri ile sürekli iletişim durumunda olduklarını beyan etmişlerdir. Özellikle bu manada dernek ve vakıfların birleştirici gücünün olduğunu ek olarak ifade etmişlerdir. Yanıtlar incelendiğinde Yalova ili genelinde çeşitli lokasyonlarda yaşamlarını

sürdüren göçmenler arasında bir iletişim ve etkileşim olduğundan bahsedilebilir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Balkan göçmenlerinin birbirlerine sıkı sıkıya bağlı oldukları ve aralarında güçlü bir bağ bulunduğunu ifade etmek mümkündür.

3.6.10. Balkan Göçmenleri İle İlgili Genel Yargılar

Toplumlar nezdinde bakıldığında çeşitli gruplara tabi olan fertlere karşı, toplumda bulunan diğer birey ya da zümreler tarafından müspet ya da menfi kanılar ve fikirler bulunabilmektedir. Balkan göçmenleri ile ilgili genel yargılar başlığı altında ise “Balkan göçmenleri hakkında genelleme yapılan olumlu veya olumsuz fikir ve kanılar bulunmakta mıdır? Eğer bulunuyorsa örnek verebilir misiniz?” sorusu yöneltilmiş, hâkim kültür bağlamında bu kanıların nasıl tanımlandıkları açıklanmaya çalışılmıştır.

“Türkiye genelinde Balkan göçmenleri çoğunlukla biliniyor, muhacir olarak tanımlanıyor.” sözünü söyleyen K1 ek olarak ise şu sözleri beyan etmiştir: *“Balkan göçmenleri olarak Batıda ve Anadolu da tanınıyoruz. Dahası kültür ve kültürlerarası çalışmalar yapanlar ve bu konularla ilişkisi olanlar biliyorlar bizi. Ben etrafımızda bizi tanıyanların hiçbirinden olumsuz bir geri dönüş almadım. Genellikle fikri olanlar ise bizimle ilgili müspet düşünceler içerisinde. Bu konuda genel kanı olarak en çok duyduğum şey ise çok çalışkan olmamız.”* (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). Diğer bir katılımcı E1 de K1’e benzeyen biçimde beyanlarda bulunmuştur. *“Benim gördüğüm ve bildiğim genellikle bizi bilenler hakkımızda olumlu düşünüyorlar lakin insan doğası gereği hakkımızda hiçbir şey bilmeyen ve bizi tanımayanlar tarafından olumsuz düşünceler de doğabiliyor. İnsanların bizi tanıdıkça fikirleri değişebiliyor.”* demiştir. (E1, 23, Üniversite Öğrencisi). Katılımcıların geneli Balkan göçmenleri bağlamında müspet fikirler olduğunu beyan etmişlerdir. Katılımcılar E2 (E2, 47, Lise), K2 (K2, 43, Ortaokul) ve K3 (K3, 23, Üniversite Öğrencisi) soruyu aynı şekilde yanıtlamış ve çoğunlukla bulundukları yerlerde sevdiklerini beyan etmişlerdir. E3 (E3,60, İlkokul) *“Bu yaşıma kadar her türlü insana rastladım. Bu insanlardan yola çıkarsak, insanların bizimle ilgili fikir ve düşünceleri çoğunlukla olumlu oluyor. Balkan göçmenlerinin çalışkan, azimli ve güvenilir insanlar olduğunu beyan edenleri çok duydum. İllaki aksini iddia edenlerde olacaktır ama genel itibari ile insanlar üzerinde olumlu yargılar oluşturduğumuzu düşünüyorum.”* derken, katılımcılardan E4, karşılaştığı insanların Balkan göçmenleri ile ilgili olumlu yargılar taşıdıklarını ve çevrelerinde sevdiklerini ifade etmiştir. (E4, 33, Lise). Katılımcılardan K8 (K8, 22, Üniversite Öğrencisi), E5 (E5, 24, Üniversite Öğrencisi) ve K4 (K4, 21, Lise) birbirlerine benzer ifadeler kullanarak, Balkan göçmenleri ile ilgili müspet düşünceler

duydıklarını ve menfi herhangi bir ifade duymadıklarını ifade etmişlerdir. Diğer bir katılımcı olan E6 ise bu konu hakkında *“Balkan göçmenleri hakkında olumsuz hiçbir şey duymadığımı söylemiş ve yaşadığımız bölgede kendimizi benimsettiğimizi düşünüyorum.”* demiştir (E6, 37, Lise). Katılımcılardan bir diğeri K5 (K5, 18, Lise Öğrencisi) olumsuz düşünceye sahip olan kişileri duyduğunu ama genel olarak tanıdığı kişilerin Balkan göçmenleri ile ilgili güzel ve olumlu düşünceler içerisinde olduklarını beyan etmiştir. Katılımcılardan K6 *“Balkan göçmenlerinin olmadığı yer ve alan yok. Neredeyse her işte karşınıza çıkabilir. Bu bağlamda iş hayatında çoğunlukla arı gibi çalışkan ve işlerini iyi yapan insanlar olduğunu düşünüyorlar.”* diye ifade etmiştir. (K6, 53, İlkokul). Diğer katılımcılar E7 (E7, 32, Üniversite), E8 (E8, 67, Ortaokul), K7 (K7, 34, İlkokul) ve K9 (K9, 43, İlkokul) da birbirlerine benzeyen yanıtlar vererek, yaşadıkları bölgede insanların Balkan göçmenleri ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olduklarını beyan etmişlerdir. *“İnsanlar bizleri tanımadan farklı tutumlar içerisinde olabiliyorlar, fakat kaynaştıkça görüşler olumlu yönde seyreliyor.”* beyanını veren 41 yaşında olan katılımcı K11 devamında ise insanların kendilerine karşı önyargıları olduğunu, bu önyargıların da zamanla değiştiğini belirtmiştir. (K11, 41, Üniversite). Katılımcıların geneli müspet düşüncelerin olduğunu söylerken bu düşüncelerin aksine menfi düşüncelerin de mevcut olduğunu bildirmişlerdir. Bu durumu açıklayan kişilerden biri K10’dur. *“Balkan göçmenleri olarak çoğunlukla insanlar bizim hakkımızda iyi düşünceye sahipler. İş yerlerinde, komşuluklarımız ve arkadaşlık ilişkilerimizde şuana kadar sorun yaşamadım. Ama duyduğum bazı olumsuz düşünceler mevcut. Düşünsenize zamanında atalarımız bu topraklara göçmüşler veya göç etmek zorunda bırakılmışlar. Adaptasyon sürecimiz başlamış. Yokluk, sefalet ve bir sürü zor durum. Her memleketin kötüsü çıkar ve bu duruma yönelik bizlerin içinden de kötü insanlar çıkmış. Bu durumun sonucu halkımıza yönelik ön yargılar oluşmuş. İnsanoğlunun da önyargıları yıkmak zordur bilirsiniz. Biraz tanısalar bizi zaten kendileri bu yargıdan kurtulacaklardır.”* Demiştir. (K10, 55, İlkokul). E9 da K10’a benzeyen açıklamalar yapmış, müspet düşünceler ile birlikte menfi düşüncelerin de var olduğunu söyleyerek sözlerine şöyle devam etmiştir: *“Biz aslında et ve tırnak gibiyiz. Türk’üz ve Müslümanız, farklı bir kategoride bile değerlendirilmek istemiyoruz ama insanlar böyle düşünmüyor. Evet, sonradan gelmiş olabiliriz ama kökümüz ve dalımız aynı. Bu yüzden olumsuz düşünceleri kabul etmiyorum. Ama ne yazık ki var, keşke olmasa .”* (E9, 38, İlkokul).

Yanıtlar detaylıca incelendiğinde katılımcıların geneli Balkan göçmenleri ile ilgili olumlu anlamda düşünceler olduğunu beyan etmişler, çalışkan, iyi niyetli, dürüst insanlar oldukları yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu bağlamda katılımcıların ikisi diğer katılımcılardan farklı değerlendirmekte ve insanların önyargılarından kaynaklı az sayıda da olsa menfi düşüncelerin var olduğunu beyan etmektedir.

3.6.11. Kültürel Farklılıkların İletişimdeki Rolü

Tarih boyunca olduğu gibi günümüzde de farklı kültürlere tabi toplum veya toplulukların kültürel farklılıkları topluluklar arasında iletişim sorunlarına, birbirlerini yanlış anlamalarına ya da bunların sonucu oluşabilecek farklı problemlere sebebiyet verebilmektedir. Kültürel farklılıkların sebep olduğu problemleri ve aynı paralelde bu farklılıkların iletişimde etken rolünü saptamak gayesiyle görüşmede katılımcılara kültürel farklılıkların iletişimdeki rolü başlığı kapsamında şu sorular yöneltilmiştir.

1. Yeni insanlarla tanıştığınızda Balkan göçmeni olduğunuzu açıklama zorunluluğu hissediyor musunuz?
2. Yalova’da Balkan göçmenleri ve diğer etnik kökenleri birlikte yaşatan olgu nedir?
3. Kendinizi yaşadığınız topraklarda hâkim kültür dâhilinde hissediyor musunuz? Hissetmiyor iseniz nedeni nedir?
4. Hâkim kültür etkisinde düşünce ve fikirlerinizi rahat açıklayabiliyor musunuz?
5. Günümüzde Balkan Göçmeni olduğunuzdan dolayı size ve ya göçmen olan çevrenize karşı herhangi bir hususta ayrımcılık oldu mu?
6. Hâkim kültür ile kültürünüz arasında mevcut kültürel farklılıklar, iletişim problemlerine sebep olmakta mıdır?

Katılımcılara ilk soru olarak “Yeni insanlarla tanıştığınızda Balkan göçmeni olduğunuzu açıklama zorunluluğu hissediyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Birkaç katılımcı Balkan göçmeni olduğunu vurgulama zorunluluğu hissettiğini ifade ederken katılımcıların geneli bu konuda bir gereklilik hissetmediklerini beyan etmişlerdir.

Katılımcı K1 “*Bu tarz durumlarda görüşmenin başında Balkan göçmeni olduğumu özellikle belirtiyorum. Bugüne kadar aksi olumsuz bir tepki almadım. Balkan göçmeni olduğum için gurur duyuyorum. Beni böyle tanımalarında bir mahsur görmüyorum.*” diye açıklama yapmıştır. (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). Diğer bir katılımcı olan E1 ise “*Zorunluluk hissettiğimi söyleyemem. Hatta aksine Balkan göçmeni olduğumu söylemek hoşuma gidiyor. Çünkü saklanacak bir durum değil. Böyle bir gerçek var ve bilinmesinde bir mahsur yok. Olumsuz hiçbir tepki almadım. Bazen sadece beni Balkan göçmenlerine benzetemeyenler oluyor. Sonuçta göçmeniz ve bu yadsınamaz bir*

gerçek.” diyerek fikirlerini aks ettirmiştir. (E1, 23, Üniversite Öğrencisi). *“Özel olarak belirtme zorunluluğu hissetmiyorum ama ısrarla sorarlarsa tabi ki söylüyorum.”* diyen E2 de Balkan göçmeni olduğunu duyanların çoğunlukla müspet reaksiyon gösterdiklerini belirtmiş, onun dışında aksi bir reaksiyonla karşılaşmadığını eklemiştir. (E2, 47, Lise). Katılımcılardan K3 de Balkan göçmeni olduğunu gururla diğer insanlara söyleyenlerden biridir. Tanıştığı insanlara göçmen olduğunu belirttiği zaman genellikle olumlu reaksiyonlar aldığını söylemiştir. (K3, 23, Üniversite Öğrencisi). K5 de K3’e benzeyen açıklamalar yapmış ve *“Evet özellikle belirtiyorum ve sakınca görmüyorum. Ama bu bir zorunluluk değil. Bence bana ayrı bir hava bile katıyor. Olumsuz hiçbir tepki görmedim.”* demiştir. (K5, 18, Lise Öğrencisi). K4 de tanıştığı insanlara göçmen olduğunu bilakis söylediğini, göçmenler hakkında çok fazla fikri olmayan kişilerin tepkisiz kaldığını, fikri olan ve tanıyan kişilerin ise olumlu reaksiyon gösterdiklerini ifade ederek, şimdiye kadar hiçbir olumsuz tepki görmediğini söylemiştir. (K4, 21, Lise). *“Özellikle söyleme gereği duymuyorum. Bu bir zorunluluk değil.”* diyen katılımcı E4, ek olarak söylediği durumlarda ise genellikle olumlu reaksiyonlarla karşılaştığını ifade etmiştir. (E4, 33, Lise). Katılımcıların büyük bir kısmı Balkan göçmeni olduklarını söylemenin bir zorunluluk olmadığını söylemişlerdir. Bu görüşteki katılımcılardan biri olan K2’dir. Bunu söylemenin ona hiçbir katkısı olmayacağını düşündüğünü beyan etmiştir. (K2, 43, Ortaokul). *“Balkan göçmeni olduğumu belirtmiyorum.”* diyen E3 ise sözlerine ek olarak: *“Ben zaten göçmen mahallesinde oturuyorum. Etrafım, çevrem göçmenlerden oluşuyor. Ek olarak ben de belirtme gereği duymuyorum. Bu tarz şeyler din, dil, ırk ayrımı benim düşünceme ters bir durum. Böyle şeyleri çok önemsemediğim için başka bir tabirle yeni tanıştığım insanlara göçmen olduğumu söyleme gereği duymadığım için açıkçası tepkileri de bilmiyorum.”* (E3, 60, İlkokul). Katılımcı E6 Balkan göçmeni olduğunu ayrıca belirtmeye gerek duymadığını ama sohbet ortamlarının bazılarında duruma göre söylediğini, bu durumu belirttiğinde ise insanların tepkisiz kaldığını söylemiştir. (E6, 37, Lise). 55 yaşında ilkokul mezunu olan katılımcı K10 da göçmen olduğunu konuşmalarında belirtmediğini ve karşısındaki insanların sorduklarında göçmen olduğunu belirterek, bu durumu öğrenen kişilerin ise göçmenlere benzemediğini söylediğini ve şaşırdıklarını beyan etmiş ve olumsuz durumla karşılaşmadığını söylemiştir. (K10, 55, İlkokul). Katılımcılardan K6 (K6, 53, İlkokul) ve E8 (E8, 67, Ortaokul) da özellikle belirtme gereksinimi duymadıklarını söyleyen katılımcılar arasındadır. Diğer bir katılımcı K11 böyle bir zorunluluk yaşamadığını söyleyerek

“Genellikle komşu sohbetleri sırasında söyleniyor ama sonuç olarak bu bir zorunluluk değil. Söylemediğim de oluyor. Söylediğim zaman ise hiç olumsuz bir tepkiyle karşılaşmadım” demiştir. (K11, 41, Üniversite). E7 de böyle bir zorunluluk olmadığını beyan etmiş, söylese bile olumsuz bir tepki görmediğini söylemiştir. (E7, 32, Üniversite). Bu konuda K9 ise şöyle bir ifadede bulunmuştur: *“Bu durumun bana göre ekstra bir özelliği yok. Ben kimin ne olduğuyla ilgilenmiyorum. Çok da ciddiye almıyorum açıkçası insan olsun yeter. Bu yüzden tepkileri de bilmiyorum.”* (K9, 43, İlkokul). K7 de K9’a benzeyen söylemlerde bulunmuş, bu durumun özel bir durum olmadığını söylemiş ve *“Bu tarz durumların belirtilmesini doğru bulmuyorum.”* beyanını ifade etmiştir. (K7, 34, İlkokul). E5 (E5, 24, Üniversite Öğrencisi), K8 (K8, 22, Üniversite Öğrencisi) ve E9 (E9, 38, İlkokul) da soruya birbirleri ile aynı yanıt vererek Balkan göçmeni olduklarını açıklama zorunluluğu hissetmediklerini beyan etmişlerdir.

Katılımcılara yöneltilen ikinci soru *“Yalova’da Balkan göçmenleri ve diğer etnik kökenleri birlikte yaşatan olgu nedir?”* sorusudur. Katılımcıların birçoğu soruya birbirine benzeyen yanıtlar vermişlerdir. Bu yanıtlar değerlendirildiğinde, Yalova’da Balkan göçmenleri ve diğer etnik kökenleri bir arada tutan faktörlerin hoşgörü, insani değerler, yaşam imkânları gibi olguların varlığı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu açıklamaya ek olarak K10 (K10, 55, İlkokul) bir arada yaşama imkânı veren faktörlerin karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü olduğunu beyan ederken, E8 (E8, 67, Ortaokul) ise bu konuda, şehrin cazibesi, konumu ve bir nevi kabullenme olduğu yanıtını vermiştir.

Yanıtlar incelendiğinde Yalova’da Balkan göçmenleri ve diğer etnik kökenleri birlikte yaşatan etkenlerin çeşitliliği, göçmenler ve diğer etnik grupların toplu bir şekilde sorunsuzca yaşamlarını sürdürebilmelerine imkan sağlamıştır.

“Kendinizi yaşadığınız topraklarda hâkim kültür dâhilinde hissediyor musunuz? Hissetmiyor iseniz nedeni nedir?” katılımcılara sorulan diğer bir sorudur. Katılımcıların 17’si kendilerini Balkan kültürüne tabi hissettiklerini beyan etmişlerdir. Ayrıca Balkan kültürü demek Türk kültürü demektir diye eklemişlerdir.

Katılımcı E8 (E8, 67, Ortaokul) Türk kültürüyle yoğrulduğunu, fakat Balkan kültüründen esintiler de taşıdığını söylerken, diğer bir katılımcı K6 *“Balkan kültürü zaten Türk kültürüyle yüksek oranda benzemektedir. Ama zamanla çeşitli kültürlerle etkileşim sonucu kendimi tek bir kültüre tabi hissetmiyorum.”* beyanını vermiştir. (K6, 53, İlkokul). K10 ise *“Yalova’da yaşayan tüm etnik kimlikler kültürlerarası etkileşimler sonucu birbirleri ile kaynaşmıştır. Tek bir kültürden bahsetmek mümkün*

değil. Bütün kültürlerin kaynaşması zenginliktir. Hâkim kültür içinde farklı kültürlerinde olması aslında bir avantajdır, ayrı bir güzelliştir.” demiştir. (K10, 55, İlkokul).

Görüşülen katılımcılara “Hâkim kültür etkisi altında düşünce ve fikirlerinizi rahat açıklayabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve Balkan göçmenlerinin hâkim kültür dâhilinde, özgür irade ve fikir bağlamında, kendilerini ne denli rahat hissettikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların geneli kendilerini gayet rahat hissettiklerini ve fikirlerini özgürce açıklama manasında bir güçlkle karşılaşmadıklarını beyan ederken, yalnızca 3 katılımcı ise fikirlerini açıklarken zorluk yaşamadıklarını ama yanlış anlaşılmaktan çekindiklerini bu yüzden de kendilerini çok fazla rahat hissetmediklerini ifade etmişlerdir.

Yanıtlar detaylıca incelendiğinde ifadelerini özgürce açıklama ve kendilerini rahat hissetme hususunda, Balkan göçmenlerinin az da olsa görüş ayrılığında olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak Balkan göçmenleri kendilerini bu konuda rahat hissetmektedirler ve kendi iradeleri ile görüşlerini açıkça beyan etmektedirler.

“Günümüzde Balkan Göçmeni olduğunuzdan dolayı size veya göçmen olan çevrenize karşı herhangi bir hususta ayrımcılık oldu mu?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soru Balkan göçmenlerinin günümüzde herhangi bir konuda ayrıştırılmaya ve dışlanmaya maruz kalıp kalmadıklarını tespit edilmesi gayesiyle yöneltilmiştir. Katılımcıların geneli ayrımcılık konusunda bir sorun yaşamadıklarını ifade etmiş, bazı katılımcılar ise konu sınırlı kalmak kaydı ile ayrımcılıkla karşılaştıklarını söylemişlerdir. Birkaç katılımcı ise bu çağdışı uygulamaların kalmadığını ama geçmiş zamanlarda böyle şeyler duyduklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan K1 ayrımcılık görmediğini, bu anlamda hiçbir sorunla karşılaşmadığını söylemiştir: *“Üniversite öğrencisiyim ve herkes ile eşit şartlarda okuyorum. Çevremdeki insanlarla gayet iyi anlaşıyorum. Bu konuda hiçbir olumsuzlukla da karşılaşmadım. Ayrıca istediğimiz okulda okuyoruz, istediğimiz işte çalışıyoruz. Tüm insanlarla eşit şartlarda yaşıyoruz. Ne eksik ne fazlayız.* (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). Diğer bir katılımcı olan E1 de K1’i destekler nitelikte açıklama yaparak, herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmadıklarını ve böyle bir durumun yaşanacağını da düşünmediğini söylemiştir. (E1, 23, Üniversite Öğrencisi). Diğer bir katılımcı E2 (E2, 47, Lise) ise geçmişte böyle durumların olduğunu duyduğunu ama kendisinin karşılaşmadığını söylemiştir. K2 *“Geçmişte yapılmış. Atalarımız göç zamanında çok sıkıntı çekmiş. Evlerinden yurtlarından olmuşlar ve akabinde yeni*

yerleşim yerlerinde uyum sürecinde de sıkıntılar yaşamışlar. Önce kabullenilmemişler. Ayırıştırılmış ve dışlanmışlar. İnsanlar önyargı ile yaklaşmışlar ve maalesef uzun bir süre bu olumsuz davranışlara maruz kalmışlar. Günümüzde artık bunu görmek mümkün değil. Yaşadım desem yalan olur. İyi ki de artık bu düşünce yok. Günümüzde artık bu tamamen çağdışı bir düşüncedir. Sonuçta insanız ve duygularımız var. Ortak tasalarımız, kaygılarımız var. Kimin kimden farkı var Allah aşkına niye ayrımcılık olsun ve ya niçin dışlayalım? Dışlanalım? Huzur içinde yaşamak varken hayatı neden zorlaştıralım.” diye fikirlerini beyan etmiştir. (K2, 43, Ortaokul). Ayrımcılık ve dışlanma konusunda olumsuz bir durumla karşılaşmadığını beyan eden katılımcılardan bir tanesi de K3’tür. K3 şunları söylemiştir: “Ben bu yaşıma kadar hayatımın hiçbir evresinde böyle bir durumla karşılaşmadım. Olduğu söyleniyor ama görmedim sadece duydum.” (K3, 23, Üniversite öğrencisi). K4 (K4, 21, Lise) böyle bir olaya hiç şahit olmadığını ifade ederken, E3 ise hayatının bazı alanlarında ayrımcılığa maruz kaldığını beyan etmiş, çekincelerinden dolayı örnek veremeyeceğini söylemiştir. (E3, 60, İlkokul). Katılımcılardan bir diğeri olan E4 ise örnek vererek ayrımcılık ve dışlanmayla karşılaşmadığını beyan etmiştir: “Çalışma ve aile hayatı kapsamında çok değerli insanlar tanıdım ve hiçbirinden böyle bir olumsuz hareket görmedim.” (E4, 33, Lise). K6 ise günümüzde bu konuda herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmadığını belirtmiştir. (K6, 53, İlkokul). E8 ise kendilerine yönelik ayrımcılık yapıldığını ve dışlandığını verdiği bir örnekle açıklamıştır: “Biz Yalova’ya gelmeden önce farklı etnik kökenlerin olduğu küçük bir kasabada yaşıyorduk. Bu kasabada biz pek sevilmiyorduk. Geçimimizi sağlamak için genellikle günlük işler çıkıyordu ve bu işler işveren tarafından kendi akrabalarına eş dostlarına veriliyordu. İkinci sınıf insan muamelesi görüyorduk ya da normalden ucuza çalıştırılmaya zorlanıyorduk. İtiraz ettiğimiz zaman ise dışlanıyorduk.” (E8, 67, Ortaokul). “Geçmiş zamanda çok fazla ayrımcılık yapılmıyormuş. Çok şükür o günleri görmedim. Şuan bu konu bir problem teşkil etmiyor ve yaşamımızdan memnunum.” diyen E9 ayrımcılık dönemlerini görmediği için değerlendirme yapmasının doğru olmayacağını bildirmiştir. (E9, 38, İlkokul). K9 da E9 ile benzer görüştedir. Geçmiş zamanlarda ayrımcılık yapıldığını ve bazı konularda dışlandıklarını duyduğunu fakat görmediği için örnek vermek istememiştir. (K9, 43, İlkokul). Katılımcılardan K8 de ayrımcılığa uğramadığını, olacağını da düşünmediğini ifade eden katılımcılardan biridir. İfadesine ek olarak ise şu örneği vermiştir: “Yalova’da üniversite okuyorum. Herhangi bir sorunla karşılaşmadım. Karşılıklı anlayış ve hoşgörünün olduğu ortamlarda böyle bir konunun bahsi bile olacağını

düşünmüyorum.” (K8, 22, Üniversite Öğrencisi). E5 ise ayrımcılık ve dışlamanın olmadığını ve kendisinin bu duruma maruz kalmadığını belirtmiştir. (E5, 24, Üniversite Öğrencisi). Katılımcılardan K10 da geçmiş zamanlarda büyüklerinin bahsettiği kadarıyla ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalındığını, ancak bu yaşına kadar kendisinin maruz kalmadığını söyleyerek ek olarak bir örnek vermiştir: *“Ben yaşam gereği böyle bir şeye maruz kalmadım, ama büyüklerimiz göç zamanından sonra göç ettikleri yerde en kötü işlerde çalıştırılmışlar.”* (K10, 55, İlkokul). Ayrımcılık görmediğini söyleyen katılımcı K11, görmediği bir konu hakkında örnek vermeyi doğru bulmamıştır. (K11, 41, Üniversite). Yine katılımcılar E6 (E6, 37, Lise), K5 (K5, 18, Lise Öğrencisi), E7 (E7, 32, Üniversite) ve K7 (K7, 34, İlkokul) ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir. Yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların geneli ayrımcılığın ve dışlanmanın olmadığını söylemişlerdir. Az sayıda ayrımcılık olduğunu söyleyen katılımcılar da bulunmaktadır.

Kültürel farklılıkların iletişimdeki rolü bağlğı içerisinde yöneltilen son soru “Hâkim kültür ile kültürünüz arasında mevcut kültürel farklılıklar iletişim problemlerine sebep olmakta mıdır?” sorusudur.

Katılımcı K1 kültürel farklılıkların kendisi için önemli olmadığını söylemiş ve iletişim konusunda problem yaşamadığını ifade etmiştir. (K1, 24, Üniversite Öğrencisi). Katılımcılar E1 (E1, 23, Üniversite Öğrencisi), E5 (E5, 24, Üniversite Öğrencisi), K3 (K3, 23, Üniversite Öğrencisi), K8 (K8, 22, Üniversite Öğrencisi), K5 (K5, 18, Lise Öğrencisi), K4 (K4, 21, Lise), K10 (K10, 55, İlkokul), E7 (E7, 32, Üniversite) ve K2 (K2, 43, Ortaokul) iletişim kurmak için bir engel olmadığını söylemişlerdir ve farklı olmanın bir sorun yaratmadığını belirtmişlerdir. E6 (E6, 37, Lise) ise *“iletişim hoşgörüye dayanır. Taraflar anlayışlı ve hoşgörülü olduktan sonra farklılıklar önemli değildir”* demiştir. Katılımcılardan E4 ise E6’ya benzeyen bir ifadeyle *“Anlayış ve hoşgörünün alt edemeyeceği hiçbir farklılık yoktur.”* demiştir. (E4, 33, Lise). Diğer bir katılımcı E3 *“Farklı olmadığımızı düşünüyorum ve bu yüzden iletişimde bir sorun yaşamadığımızı düşünüyorum.”* demiştir. (E3, 60, İlkokul). Katılımcılardan E2 ise *“Kültürel farklılıkların iletişimde sorunlar doğuracağını, farklı kültürlerdeki farklı ifadelerin yanlış anlaşılmalara sebebiyet vereceğini”* söylemiştir. (E2, 47, Lise). Yine katılımcılardan E6 *“Kültürel farklılıklar sorunlara yol açabiliyor. Sizin iyi niyetle veya alışkanlıkla yaptığınız bir hareket başka bir kültürde farklı algılanabiliyor.”* demiştir. (E6, 37, Lise). K6 ise *“Kültürel farklılıklar iletişime engel olabilecek bir konudur. Kültürlerarası farklılıklar, gelenekler ve görenekler aslında temel sorundur. Bir de*

üzerine hoşgörü ve anlayışsızlık olduğunu düşünürseniz olay daha vahim bir hal alabilir. Dolayısıyla tüm bu etkenler de iletişimsizliğe sebebiyet verir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. (K6, 53, İlkokul). Katılımcılardan K9 ise iletişimde en ufak bir farklılığın bile problemlere sebebiyet verdiğini söyleyerek, “Kültürel farklılıklar insanlar için önemlidir. İletişimde de yeri çok önemlidir. Anlayış ve hoşgörü ile tolere edilse de genellikle yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır.” demiştir. (K9, 43, İlkokul). Katılımcılardan E8 kültürel farklılıkların iletişime engel olduğunu düşündüğünü söylemiştir. (E8, 67, Ortaokul). Katılımcılardan K7 (K7, 34, İlkokul), E9 (E9, 38, İlkokul) ve K11 (K11, 41, Üniversite) kültürel farklılıkların duruma göre iletişim problemlerine sebebiyet verdiğini söyleyerek benzer bir ifadeyle “Ortak payda varsa çok fazla sorun olmuyor. Ama ortak bir paydada buluşamıyorsak sorunlara yol açıyor.” demişlerdir.

Katılımcıların geneli, Balkan göçmenleri ve hâkim kültüre tabi fertlerin birbirleri arasında bir sorun yaşanmadıklarını düşünmektedirler. Az sayıda olsa da aksini düşünen katılımcılar da mevcuttur. Aksini düşünen katılımcılar da kültürel farklılıkların ortak payda varsa sorun olmayacağını ama ortak payda yoksa bazı sorunlara yol açacağını düşünmektedirler. Katılımcılar genel olarak, kültürel farklılıkların iletişime engel teşkil etmediğini düşünmektedirler.

SONUÇ

Kültürlerarası iletişim, kültürel geçmişi farklı olan toplum ve ya topluluklara tabi insanların birbirleri ile olan etkileşimidir. Dolayısıyla farklı kültürdeki insanların birbirleri ile nasıl iletişim kurdukları ve bu iletişimin sonucu nasıl etkilendiklerini incelemektedir. Günümüzde kültürlerarası iletişim kavramı birçok alanda kullanılmaktadır. Eğitim, uluslararası ilişkiler, sosyal medya, reklamcılık, ticaret ve sağlık alanlarında kültürlerarası iletişimin etkisi görülmektedir. Kültürlerarası iletişim ilgili alanlar bağlamında akademik araştırmalara konu olmuştur. Kültürlerarası iletişimin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Fakat geçmiş dönemler ile günümüz arasında bir kıyas yapıldığında kültürlerarası iletişim; teknolojik gelişmeler, iletişim, enformasyon ve eğitim alanlarında oluşan yoğun talep ve toplumların küreselleşme çabası ile bu konulardaki gelişmeler neticesinde, günümüzde geçmişe oranla daha önemli bir hal almıştır. Tarih boyunca dönemler incelendiğinde, farklı kültürleri belirginleştiren sebepler çoğunlukla savaşlar, göçler ve ticaretler benzeri etkenler olmuştur. İnsanlar günlük yaşamlarında ya da çeşitli mecralarda sık sık farklı kültürlere tabi bireyler ile karşılaşmaktadırlar. Kültürlerarası iletişim de genel tabiri ile farklı kültürlere mensup fertlerin birbirleri ile olan etkileşimleri ve etkileşimleri sonucu elde ettikleri kazanımları olarak tanımlanmaktadır.

Kültürlerarası iletişim çalışmalarında öncelikle bireylerin kimlik inşasında, kültürel aktarımlar ile maddi ve simgesel pratiklerin anlamlandırılması, farklı kültürlerde nasıl gerçekleşmekte olduğu ve bu anlamlandırma pratikleri farklı kültürler tarafından nasıl okunmakta ve kavranmaya çalışılmakta olduğu ele alınmaktadır (Özdemir, 2011:30). Bu bağlamda toplumlar kendi kimliklerinin ve kültürlerinin dışında, alt kültür toplulukları da barındırmaktadırlar. Hâkim kültür, bir toplumda yaşamını sürdüren insanların çoğunluğunun tabi olduğu toplumda bulunan farklı kültürel gruplar arasında da genel olarak benimsenmiş ve o topluma egemen olan kültür olarak adlandırılabilir. Alt kültür ise hâkim kültür içinde kendine yer bulan ve hâkim kültüre göre sayıları az olan gruplar tarafından kabullenilmiş yapılardır. Türk kültürü çok zengin bir kültür olduğundan dolayı, muhteviyatında farklı kimlik ve kültürel toplulukların meydana getirdiği alt kültür olarak adlandırılan topluluklar bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmaya kaynak olan alt kültür topluluğu Balkan göçmenleridir. Hâkim kültüre oranla sayıları az olmalarına karşın, Balkan göçmenleri kültürleri ile ülkemizin kültürel zenginliğine katkıda bulunmaktadır.

Çalışma içeriğinde, kültürlerarası iletişim bağlamında Balkan göçmenlerinin hâkim kültür dâhilinde kültürleşme süreci incelenmiştir. Türkiye’de Balkan göçmenlerinin yaşamını sürdürdüğü şehirlerden biri Yalova’dır. Çalışmaya konu araştırma evreni Yalova ili olarak belirlenmiş ve Yalova’da hayatını idame ettiren 20 görüşmeci ile yapılandırılmış derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ana hatlarını meydana getirme gayesi ile birinci bölümde kültür ve kültürlerarası iletişim olgularına değinilmiştir. Farklı kültürlerin birbirleri ile olan iletişim ve etkileşim süreçlerini ifade etmeye yardımcı olan birtakım iletişim ile ilintili kavramlara yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünü meydana getiren Balkan göçmenleri başlığı altında Balkan göçmenlerine dair bilgiler verilmiştir. Balkan göçleri, göçmenlerin inançları, kültür ve sanatları, göç olgusu ve Balkan göçmenlerinin göç sebepleri kapsamlı olarak incelenmiştir. Balkan göçmenlerinin göç hareketlerinde, çeşitli tarihler mevcuttur. İlk göç hareketini 1877’lerde Yugoslavya-Makedonya bölgesinden ülkemize gerçekleştiren Balkan göçmenleri, Balkan savaşlarından sonra kitleler halinde ülkemize göç etmişlerdir. Türkiye’de yaşamını sürdüren Balkan göçmenlerinin nüfusu ile ilgili net bir bilgi olmamakla birlikte, görüşmede bulunan katılımcılardan ülkemizde 15.000.000, Yalova, merkez ve bağlı köylerinde ise Yalova nüfusunun %55’ini oluşturan kesimin yaşamını sürdürdüğü bilgilerine erişilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise araştırmanın problemi, çalışmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, yöntemi ile bulgular ve yorumlar kısmına yer verilmiştir. Yalova’da yaşamını sürdüren 20 Balkan göçmeni katılımcı ile gerçekleştirilen yapılandırılmış derinlemesine mülakat bulgularına değinilmiş ve bu kısımlar 1) Yaşanılan yer ve aidiyet kavramı, 2) Geçim kaynakları, 3) Aile, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri, 4) Balkan gelenekleri, 5) Kültürel öğeler ve etkinlikler, 6) İnanca dair ibadetler, bayramlar ve kutlamalar, 7) Balkan kültüründe kadın ve erkek, 8) Etnik köken dışı evlilikler, 9) Balkan göçmenleri arasında dayanışma ve birliktelik, 10) Balkan göçmenleri ilgili genel yargılar ve 11) Kültürel farklılıkların iletişimdeki rolü olmak üzere on bir ana başlıktan oluşturulmuştur.

Yaşanılan yer ve aidiyet başlığı incelendiğinde, katılımcıların yanıtları detaylı olarak incelenmiş ve bu inceleme sonucu farklı bulgulara varılmıştır. Yalova’da ikamet etme gerekçelerinin ağırlıklı olarak, atalarının zamanında bu topraklara gelmeleri olduğu gözlenmiştir. Artık bu toprakların ata toprağı olduğunu söyleyen katılımcıların geneli aidiyet sorunu yaşamadıklarını da ifade etmişlerdir.

Geçim kaynakları kısmında ise geçim kaynaklarının ikamet edilen bölgeye göre

değiştii gör÷lmektedir. M÷lakat sonucu elde edilen bilgilere dayanarak Yalova merkezinde ikamet eden Balkan göçmenlerinin genellikle ticaret ve kamu sektöründe çalışmayı tercih ettikleri gözlenirken, bağı köylerinde ikamet edenlerin ise genellikle tarım ve hayvancılık sektörlerinde çalışmayı tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Aile, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri bir diğ er araştırma konusudur. Sorulan soruya binaen verilen yanıtlar detaylı olarak incelendiğinde, bulguların neticesi şu şekildedir: Katılımcıların büyük çoğunluğunun aile içinde bir karar alınırken taraflar arasında eşitlik olduğunu, tüm bireylerin konu hakkında görüş ve düşüncesinin tek tek sorulduğunu ifade etmişlerdir. Bu görüşün yanı sıra aile büyüklerinin karar alma konusunda fikirlerinin ağır bastığını ve daha geçerli olduğunu belirten katılımcıların da bulunduğu gör÷lmektedir. Bu bağlamda Balkan kültüründe ailede büyüklerine ve büyüklerin tecrübe ile fikirlerine duyulan saygı ve onlara verilen ortaya çıkmaktadır. Bir başka sonuç ise Balkan kültüründe kadınlara verilen değ er olarak göze çarpmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun arkadaş ve dost seçimlerinde etnik kökeni göz ardı ettikleri ve bu konuyu çok fazla önemsemedikleri gör÷lmektedir. Katılımcılar arkadaş edinmede iyilik ve dürüstlük gibi olguların ehemmiyetli olduğunu beyan etmişlerdir. Ayrıca bu görüşlerin aksine katılımcılardan beşi ise dost veya arkadaş edinirken kendileri için etnik kökenin önemi olduğunu ve kendi soydaşlarına daha çok ılımlı yaklaştıklarını belirtmişlerdir.

Balkan gelenekleri konu başlığında, katılımcıların çoğunlukta olan kısmının gelenek ve göreneklerini mümkün olduğunca devam ettirdikleri gözlenmiştir. Bu manada herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmadıklarını beyan etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise bu konuda gençlerin hassasiyetlerinin daha az olduğunu, örf ve ananeleri pek önemsemediklerini ve üzerinde durmadıklarını ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise gelenek ve göreneklerini geçmişe nazaran sürdürmelerinin daha zor olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu kültürel unsurların gelecek kuşağa aktarımında bilhassa aile büyüklerinin tutum ve davranışlarının önemli bir rolü olduğunu ve mümkün olduğunca bu unsurları aktardıklarını düşünmektedirler.

Kültürel öğeler ve etkinlikler kısmında, katılımcıların çoğunluğunun kültürel öğelerin varlığını bildikleri anlaşılmaktadır. Genellikle daha çok gençlerin konu hakkında pek bilgi sahibi olmadıkları ve kültürel öğelere ait örnekler veremedikleri gör÷lmektedir. Ayrıca diğ er soru nezdinde, görüşmede bulunan katılımcıların tümü kendi kültürlerine ait yöresel-halk oyunları olduğunu ifade etmişler ve bazı katılımcılar bu konuya has örnekler vermişlerdir. Katılımcılardan bazıları ise kültürlerine ait çalgı

aletleri olduğunu ek olarak sözlerine ilave etmişlerdir. Bu durumun aksine bazı katılımcılar ise zamanla konudan uzak kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Kültürel etkinlikler ve faaliyetler kapsamında ise Balkan göçmenlerinin genellikle aktif oldukları ve katılımcıların düzenlenen çoğu etkinliğe katıldıkları gözlenmiştir. Bazı katılımcılar etkinliklerin, insanların daha çok kaynaşması adına daha fazla üzerine düşülmesi gerektiğini düşünürken, bazı katılımcılar ise etkinliklerin yapıldığından haberleri olmadığını söylemişlerdir. Etkinliklere katılım sağlayanların söylemleri incelendiğinde, en fazla yapılan ve katılımın fazla olduğu faaliyetlerin sırasıyla piknik, konser ve festival ile ilintili kutlamalar olduğu gözlemlenmektedir.

İnanca dair ibadetler, bayramlar ve kutlamalar başlığında ise katılımcılara, inançlar ve inanca dair ibadetler nasıl gerçekleştirilmektedir, dini bayramlar hakkındaki fikirleriniz nelerdir? sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların çoğunun inançları, ibadetleri ve dini değerleri ile ilgili bir kanı sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar ibadetlerin Müslüman olan Balkan Göçmenleri için çok önemli olduğunu ve mümkün olduğunca ibadetlerini devam ettireceklerini beyan etmişlerdir. Balkan Göçmenlerinin büyük bir çoğunluğunun inanç, ibadet ve dini değerlerine büyük önem gösterdikleri ve imkânları dâhilinde ibadetlerini yerine getirmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Balkan kültüründe kadın ve erkek başlığı dâhilinde katılımcılara Balkan kültüründe erkek-kadın faktörü nasıldır? sorusu yöneltilmiştir. Soru kadının Balkan kültüründeki yeri ve öneminin ortaya çıkarılması amacıyla oluşturulmuştur. Katılımcıların arasında kadın karakterinin daha belirleyici bir rol üstlendiğini düşünenler, erkeğin daha önemli bir rolü olduğunu düşünenler ve son olarak erkek ve kadının eşit olduğunu belirtenler olmak üzere üç gruba ayrıldıkları görülmektedir.

Etnik dışı evlilik kavramı bağlamında, sorulan sorulara verilen yanıtlar ele alındığında, durumun aksini düşünen katılımcıların yanı sıra, genel olarak Balkan göçmenleri farklı kültürden olan fertlerle gerçekleşen evlilik bağını normal karşılamaktadırlar.³ katılımcı bu tarz evlilik durumlarına karşı görüşte olduklarını belirtmişler ve bu tarz evliliklerin farklı kültürel sonuçlar doğurabileceğini söylemişler ve kültürel kimliklerini korumak amacıyla etnik dışı evliliklere karşı çıktıklarını ifade etmişlerdir.

Balkan göçmenleri arasında dayanışma ve birliktelik konu başlığı kapsamında yöneltilen sorulara verilen yanıtlar ele alındığında Yalova ili sınırlarında genellikle yoğunluğun göçmen mahallesinde olduğunu beyan eden katılımcılar bulunmaktadır. Birkaç katılımcı da Balkan göçmenleri nüfusunun belirli bir kesiminin ise il geneline yayılmış olduğunu düşünmektedirler. Bu konuda sorulan bir diğer soru ise “Yalova’da

farklı bölgelerde yaşayan göçmenler ile iletişim halinde misiniz?” şeklinde olmuştur. Görüşmeciler birbirleri ile iletişim halinde olduklarını ve iletişimlerini koparmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu hususta dernek ve vakıflara büyük görev düşüğünü, derneklerinin ise bu görevin altından başarıyla kalktıklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Genel olarak, Balkan göçmenlerinin birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olduğu gözlemlenmektedir.

Balkan göçmenleri ile ilgili genel yargılar konusunda, katılımcıların çoğunluğu Balkan göçmenleri ile ilgili olumlu anlamda düşünceler duyduklarını beyan etmişler, çalışkan, iyi niyetli ve dürüst insanlar olduklarına dair olumlu bir algının varlığından söz etmişlerdir. Katılımcıların ikisi ise Balkan göçmenleri ile ilgili olumlu görüşlerin yanında olumsuz düşüncelerin de var olduğunu belirtmişler ve insanların önyargılarından kaynaklı az sayıda olsa da olumsuz düşüncelerin olduğunu duyduklarını ifade etmişlerdir.

Kültürel farklılıkların iletişimdeki rolü konu başlığında ise, Yalova’da Balkan göçmenleri ve diğer etnik kökenlerin bir arada yaşam sürmelerine vesile olan başlıca etkenin karşılıklı saygı ve hoşgörü olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılara “Hâkim kültür tabiiyeti altında düşünce ve fikirlerinizi rahat açıklayabiliyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve Balkan göçmenlerinin hâkim kültür içerisinde, özgür irade ve fikir bağlamında kendilerini rahat hissedip hissetmedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı kendilerini rahat hissettiklerini ve fikirlerini özgürce beyan etme noktasında bir güçlükle karşılaşmadıklarını söylerken, katılımcıların arasından 3 görüşmeci ise fikirlerini açıklarken yanlış anlaşılmaktan çekindiklerini dolayısıyla da kendilerini çok fazla rahat hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Genel olarak Balkan göçmenlerinin görüşlerini ifade etme noktasında kendilerini rahat hissettiklerini ifade etmek mümkündür. Ayrımcılık konusunda ise görüşmecilerin geneli ayrımcılığın ve dışlanmanın olmadığını söylemişlerdir. Sayıları az da olsa ayrımcılık olduğunu söyleyen katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcıların geneli, kültürel farklılıklarının Balkan göçmenleri ve hâkim kültüre tabi fertlerin birbirleri arasında bir soruna yol açmadığını düşünmektedirler. Aksi görüşte bulunan katılımcılar da mevcuttur.

Çalışma, Yalova’da yaşayan alt kültür grubu Balkan göçmenlerinin hâkim kültür ile olan etkileşim sürecini ve iletişimini ele almaktadır. Dolayısı ile çalışma, Balkan kültürü ile hâkim kültürün arasında yaşanan uyum, mevcut kültürel benzerlik ile farklılıklara değinerek ön plana çıkmaktadır. Toplumların birbiri ile etkileşimlerinin

sonuçlarını ortaya koyması, Balkan göçmenleri ve aynı zamanda Balkan kültürüne ait veriler sunması yönünden çalışma önem arz etmektedir. Çalışma, Yalova’da yaşamını sürdüren Balkan göçmenleri ve Balkan göçmenlerinin kültürlerine dair veriler sunmaktadır. Yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar Yalova ili şehir merkezinde yapılmıştır. Çalışma diğer illeri kapsamadığından dolayı, ülkede yaşayan Balkan göçmenlerinin tümünü temsil etmemektedir. Farklı araştırma yöntemleri, farklı örneklem teknikleri ve farklı evrenlerden yararlanılarak yapılacak başka çalışmalarda farklı sonuçların elde edilmesi olasılığı söz konusudur. Çalışmada görüşme yapılan 20 katılımcının yaş aralığı 18-70 arasındadır. Çalışma, 11 kadın ve 9 erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların 6’sı ilkokul, 2’si ortaokul, 4’ü lise ve 2’si üniversite mezunu olup; 1’i lise, 5’i ise üniversite öğrencisidir. Yapılacak çalışmalarda değişebilecek yaş grupları ve eğitim durumları çalışmaların seyrini değiştirebilecek niteliktedir. Çalışma, Yalova ili sınırları içerisinde gerçekleştirilmiş olup, Yalova ili dışında yaşamını sürdüren Balkan göçmenlerinin kültürlerarası iletişim bağlamında kültürleşme süreçlerinin konu edindiği çalışmalara kaynak teşkil edebilecektir.

KAYNAKÇA

- Akova, S. (2012, Temmuz-Aralık). Balkan Savaşlarından Günümüze Batı Balkanlar ve Kültürlerarası İletişim Bağlamında Türkiye İle İlişkiler, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 2(*Balkan Özel Sayısı-II*), 170-201.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Aman, F. (2012). Bronislaw Malinowski'nin Kültür Teorisi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-151.
- Cebeci, S. (2008). Milli Kimlik Bağlamında Din - Kültür İlişkisi. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi*, 3(2), 1-11.
- Çağırkan, B. (2017, Aralık). Kültür Sosyolojisinde Metodoloji Tartışmaları: İdeoloji Olarak Kültür ve Eylem Olarak Kültür. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(42), 147-160.
- Çelik, H. (2008). Çokkültürlülük ve Türkiye'deki Görünümü. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(15), 319-332.
- Çelik, Z. (2010). Osmanlının Zor Yıllarında Rumeli Göçmenlerinin Türk Basınındaki Sesi: 'Muhacir' Gazetesi (1909-1910). *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(28), 403-413.
- Demir, G. (2019). Çok Kültürlülük Bağlamında Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri. *İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*(11), 40-59.
- Doğan, C. (2017). Çok Kültürlülükte Toplum Tercümanlığının Önemi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 64, 57-68.
- Duman, Ö. (2009). Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları (1923-1938). *Atatürk Yolu Dergisi*, 11(43), 473-490.
- Ezici, T. (2010). Çağdaş Tiyatro Uygulamalarımızda Çokkültürlülük/Kültürlerarasılık Kavramlarına Yaklaşım; Paradigmalar ve Paradokslar. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 29(29), 43-54.
- Göker, G. (2013). Göç, Kimlik, Aidiyet:Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler. *Elazığ: Fırat Üniversitesi*.
- Güven, M. S. (2015). Kültürlerarası İletişim Engelleri: 1991'den Günümüze Türkiye-Ermenistan İlişkileri Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(4), 105-111.
- Han, V. (2011). Balkan Sanat Tarihi Kaynağı Olarak Evliya Çelebi Seyahatnamesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 11(2), 245-259.
- Hatıplı, M. (2018). Cumhuriyet Dönemi Balkan Göçlerinin Sosyal Politika Açısından Etkileri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 423-445.
- Koca, K. S. (2010). Genel Hatları ile Kültür ve Sembol İlişkisi. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*(2), 87-94.
- Oksa, E. (2008). Kültürlerarası İletişim Bağlamında Kültür Kuramı. (A. Selçuk, Çev.) Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Özdemir, İ. (2011). Kültürlerarası İletişimin Önemi. *Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat Dergisi*, 17(66), 29-38.
- Özdemir, Ü. A. (2013). Kültür Bağlamında Kent ve Mekansal Örgütlenme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2).
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*(5), 33-44.
- Sarı, E. (2010). Kültür, Kimlik, Politika Mardin'de Kültürlerarasılık (1. b.). İstanbul: İletişim

Yayınları.

- Serbestoğlu, İ. (2013). Balkan Savaşları ve Tabiiyet Sorunu. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Tarih İncelemeleri Dergisi*, 28(2), 471-486.
- Talas, M. (2003). Küreselleşme ve Kültür. Küreselleşme ve Psikiyatri IX. Sosyal Psikiyatri Kongresi Bildirileri. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Tekin, H. H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(13), 101-116.
- Topoğlu, E., & Gökdeniz, İ. (2019, Haziran). Kültür ve İnanç Farklılıklarının İşletmelerin Temel Pazarlama Stratejilerine Etkileri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57-73.
- Turhan, M. (1959). Kültür Değişimleri. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Yalova Valiliği. (2020, Haziran 9). <http://www.yalova.gov.tr/http://www.yalova.gov.tr/hukumet-konagi-tarihcesi> adresinden alındı
- Yanardağ, A. (2017, Nisan). Örf ve Adetler Sosyolojisi. *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(9), 39-63.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-223.
- www.tdk.gov.tr: www.sozluk.gov.tr. Erişim tarihi: 29 Ocak 2020
- <https://yalova.csb.gov.tr>: <https://yalova.csb.gov.tr/nufus-durumu-i-7139>. Erişim tarihi: 9 Haziran 2020
- <https://yalova.csb.gov.tr>: <https://yalova.csb.gov.tr/cografi-konum-i-7136>. Erişim tarihi: 9 Haziran 2020
- <https://yalova.csb.gov.tr>: <https://yalova.csb.gov.tr/cografi-konum-i-7136>. Erişim tarihi: 9 Haziran 2020
- <https://medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr>:<https://medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr/kultur-nedir/>. Erişim tarihi: 29 Ocak 2020
- <http://www.yalova.bel.tr>: <http://www.yalova.bel.tr/kent-rehberi/yalova-hakkinda>. Erişim tarihi: 9 Haziran 2020
- <http://www.yalova.gov.tr>: <http://www.yalova.gov.tr/hukumet-konagi-tarihcesi>. Erişim tarihi: 9 Haziran 2020

EK – 1

MÜLAKAT SORULARI

1. Adınız Soyadınız?
2. Yaşınız?
3. Cinsiyetiniz
4. Doğum yeriniz?
5. Eğitim durumu?
6. Yalova’da ikamet etme sebebiniz?
7. Balkan Göçmenlerinin temel geçim kaynakları nelerdir?
8. Balkan Göçmenleri Yalova’da ağırlıklı olarak hangi bölgelerde yaşamaktadırlar?
9. Türkiye’de Balkan Göçmenlerine ait herhangi bir dernek mevcut mudur? Mevcut ise ilgili dernekler hakkındaki bilgilerinizi aktarır mısınız? Faaliyetleri konusunda görüşlerinizi rica edebilir miyiz?
10. Balkan Göçmenlerine özgü müzikler, folklor ve müzik aletleri mevcut mudur?
11. Balkan Göçmenleri veya derneklerinin gerçekleştirdikleri kültürel faaliyetleri takip edebiliyor ve katılım sağlayabiliyor musunuz?
12. Sosyal çevrenizi belirlemenizde etnik kökenlerin önemi mevcut mudur? Farklı kültürlerin birlikteliğini destekler misiniz?
13. İletişim süreçlerinizde Balkan kökenli olduğunuzu belirterek, etnik kökeninizi ön plana çıkarma hissiyatı taşır mısınız?
14. Kültürünüzde popülasyon bağlamında hangi cinsiyet ön plana geçmektedir?
15. Hâkim kültürle olan kültürel farklılıklar iletişim engeline ya da sorunlara yol açmakta mıdır?

EK-2
Katılımcı Listesi

Sıra	Katılımcı	Yaş	Eğitim Durumu
1	K1	24	Üniversite Öğrencisi
2	E1	23	Üniversite Öğrencisi
3	E2	47	Lise
4	K2	43	Ortaokul
5	K3	23	Üniversite Öğrencisi
6	E3	60	İlkokul
7	E4	33	Lise
8	K4	21	Lise
9	E5	24	Üniversite Öğrencisi
10	E6	37	Lise
11	K5	18	Lise Öğrencisi
12	K6	53	İlkokul
13	E7	32	Üniversite
14	E8	67	Ortaokul

15	K7	34	İlkokul
16	K8	22	Üniversite Öğrencisi
17	K9	43	İlkokul
18	E9	38	İlkokul
19	K10	55	İlkokul
20	K11	41	Üniversite

ÖZGEÇMİŞ

Oğuzhan ÖZMEN 1988 yılında Artvin’de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İzmir’de tamamladı. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden mezun oldu. 2012 yılından itibaren Yalova Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Başkanlığı’nda Tekniker olarak görev yapmaktadır. Evli ve 1 çocuk babasıdır.

